

Programmajaarrekening 2016

1.1 Inhoudsopgave

1.2 Inleiding	5
Balans en resultaat	7
2.1 Algemene toelichting	8
2.2 Balans	10
2.3 Overzicht van baten en lasten	12
2.4 Toelichting op de balans	14
2.5 Toelichting baten en lasten	31
2.6 Verantwoording Wet Normering Topinkomens (WNT)	33
2.7 Single Information Single Audit	35
2.8 Controleverklaring accountant	36
2.9 Besluit	37
Programma's	39
3.1 Algemeen bestuur	40
3.2 Openbare orde en veiligheid	43
3.3 Infrastructuur	45
3.4 Economische zaken	49
3.5 Onderwijs	51
3.6 Welzijn	54
3.7 Sport	58
3.8 Werk en bijstand	61
3.9 Milieu	65
3.10 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	67
3.11 Algemene dekkingsmiddelen	73
Paragrafen	77
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	78
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen	84
4.3 Bedrijfsvoering	88
4.4 Verbonden partijen	89

4.5 Grondbeleid	94
4.6 Treasury.....	98
4.7 Lokale heffingen	101
Bijlagen.....	107
5.1 Gedetailleerd overzicht bestemming resultaat	108
5.2 Totaaloverzicht reserves en voorzieningen	110
5.3 Integriteit.....	112
5.4 Dienstverlening.....	113
5.5 Burgerparticipatie	115
5.6 Informatieveiligheid	116

1.2 Inleiding

Wij bieden u hierbij de programmajaarrekening 2016 aan (verder te noemen 'jaarrekening'). De jaarrekening 2016 is opgesteld in overeenstemming met de grondslagen van het Besluit, Begroting en Verantwoording (BBV). Door middel van de jaarrekening leggen wij als college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de raad.

Resultaat jaarrekening

De jaarrekening over 2016 sluit uiteindelijk met een voordelig saldo van € 571.000. Het resultaat van de jaarrekening kenmerkt zich door hoofdzakelijk incidentele mee- en tegenvallers voor de lopende jaarrekening en een aantal posten met betrekking tot voorgaande jaren. In de toelichting op de baten en lasten gaan wij hier verder op in.

Oordeel accountant

Door onze accountant EY (Ernst and Young) is bij deze jaarrekening een oordeelonthouding ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid afgegeven.

Burgum, 11 juli 2017

Het college van burgemeester en wethouders van Tytsjerksteradiel

Balans en resultaat

2.1 Algemene toelichting

Startpunt voor het beleid in 2016 was de politieke termijnagenda die op 24 april 2014 door de raad is vastgesteld. Aan het begin van de bestuursperiode 2014–2018 heeft de raad met het opstellen van de politieke termijnagenda aan ons duidelijke politieke prioriteiten meegegeven.

Vervolgens is de politieke termijnagenda meegenomen in de opstelling van het collegeprogramma 2014 – 2018 ‘Fan âld tinken nei nij dwaan’, waarin een aantal ambities voor de komende periode is meegenomen.

In het programma wordt geconstateerd, dat er veel op de gemeente afkomt. Van groot belang wordt het doorvoeren van de drie decentralisaties in het Sociaal Domein – AWBZ, jeugdzorg en Participatiewet met naast transitie, transformatie én kanteling in de breedte van de gemeentelijke taken.

Voor de in de politieke termijnagenda en collegeprogramma genoemde prioriteiten en uitgangspunten verwijzen wij naar de programmabegroting 2016.

Leeswijzer balans

De balans geeft een gecomprimeerd overzicht van alle bezittingen (activa) en het eigen en vreemd vermogen (passiva) op een bepaald moment. Anders gezegd: op een balans staat aan de linkerzijde wat je hebt (je bezit) in de vorm van geld, goederen, enzovoort. Aan de rechterzijde staat hoe je bezit gefinancierd is: met eigen vermogen of met vreemd vermogen (leningen). Een balans is een momentopname van bezittingen en van de manier waarop deze zijn betaald. Voor de jaarrekening 2016 is dit moment 31 december 2016.

Aan de hand van de balans wordt een indicatie gegeven van het vermogen van onze gemeente. Het verschil tussen de bezittingen en de schulden is het eigen vermogen. Met de term 'balans' bedoelen we het evenwicht tussen enerzijds de bezittingen en anderzijds de schulden plus het eigen vermogen.

Een balans is, samen met de winst- en verliesrekening en de toelichting op die stukken, een onderdeel van de jaarrekening. In de toelichting op de balans is per onderdeel van de balans een nadere toelichting opgenomen.

Leeswijzer programma's

Per programma is op hoofdlijnen een analyse gemaakt van de verschillen tussen de rekening 2016 en de begroting 2016 na wijziging. Deze analyse is per programma opgenomen onder 'Wat heeft het gekost'.

Met nadruk willen wij er op wijzen, dat telkens de belangrijkste ontwikkelingen per programma zijn genoemd. Deze ontwikkelingen zijn naar ons oordeel voor het maatschappelijk verkeer in het algemeen en de raad in het bijzonder relevant. Het vermelden van diverse (kleine) mee- en tegenvallers is omwille de leesbaarheid van de jaarrekening achterwege gelaten.

2.2 Balans

Balans per 31 december 2016 (x € 1.000)

Activa	31-12-2016	01-01-2016
Vaste activa		
Materiële vast activa		
Investerings met een economisch nut	42.541	42.865
Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven	10.348	10.126
Investerings met een maatschappelijk nut	4.599	4.821
Totaal materiële activa	57.488	57.812
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
• Deelnemingen	331	331
Leningen aan:		
• Woningcorporaties	12.839	12.870
• Overige langlopende leningen	4.528	5.156
Totaal financiële activa	17.698	18.357
Totaal vaste activa	75.186	76.169
Vlottende activa		
Voorraden		
Bouwgronden in exploitatie	4.747	6.285
Gereed product en handelsgoederen	9	9
Totaal voorraden	4.756	6.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	4.550	3.910
Overige vorderingen	6.403	5.288
Uitzettingen schatkist Rijk	197	-
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	11.150	9.198
Liquide middelen		
Kas-, bank- en girosaldo	899	-
Totaal liquide middelen	899	-
Overlopende activa	5	11
Totaal vlottende activa	16.189	15.503
Totaal	91.996	91.672

Passiva	31-12-2016	01-01-2016
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	18.480	18.418
Bestemmingsreserve	6.277	5.275
Resultaat na bestemming	571	235
Totaal eigen vermogen	25.328	23.928
Voorzieningen		
Voorzieningen	8.486	6.630
Totaal voorzieningen	8.486	6.630
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		
Onderhandse leningen van:		
• Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	133	164
• Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	42.649	44.470
• Binnenlandse bedrijven		
• Binnenlandse sectoren	113	113
Waarborgsommen	14	14
Totaal vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	42.909	44.761
	76.723	75.319
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Bank- en girosaldo	-	5.169
Overige schulden	12.763	8.583
Totaal netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	12.763	13.572
Overlopende passiva		
Voorschotbedragen specifieke van EU, Rijk en provincies	44	63
Overige vooruit ontvangen bedragen	2.466	2.538
Totaal vlottende passiva	15.273	16.353
Totaal	91.996	91.672
Gewaarborgde leningen (specificatie borg- en garantstellingen; zie toelichting balans)	0	10

2.3 Overzicht van baten en lasten

In onderstaande tabel is het saldo van de gerealiseerde baten en lasten per programma opgenomen en vergeleken met de begroting 2016 voor wijziging en de begroting 2016 na wijziging. De jaarrekening 2016 sluit met een positief saldo van € 571.000. Door afrondingen kan de totaaltelling iets afwijken van de afzonderlijke onderdelen.

In de afzonderlijke programma's is een nadere toelichting op onderstaande tabel opgenomen. Dit is te vinden onder 'Wat heeft het gekost'.

Programma (x € 1.000)	Begroting voor wijziging			Begroting na wijziging			Rekening		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
01 Algemeen bestuur	3.847	532	-3.315	10.227	532	-9.695	10.474	577	-9.897
02 Openbare orde en veiligheid	2.608	43	-2.565	2.759	43	-2.716	2.543	41	-2.502
03 Infrastructuur	9.683	197	-9.486	7.612	274	-7.338	7.329	946	-6.383
04 Economische zaken	652	137	-514	744	137	-607	598	187	-411
05 Onderwijs	4.242	500	-3.742	4.255	500	-3.755	4.295	477	-3.818
06 Welzijn	21.499	633	-20.866	20.529	653	-19.876	20.020	1.710	-18.310
07 Sport	3.286	670	-2.616	2.974	670	-2.304	3.005	713	-2.292
08 Werk en bijstand	17.443	7.866	-9.577	17.103	7.866	-9.237	18.098	9.217	-8.881
09 Milieu	6.208	5.364	-844	5.574	5.364	-210	5.447	5.252	-195
10 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.958	722	-3.236	4.295	971	-3.325	2.595	1.028	-1.567
saldo progr. 1 tm 10	73.425	16.663	-56.761	76.072	17.010	-59.062	74.403	20.148	-54.255
11 Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	576	7.946	7.370	378	10.679	10.301	328	10.972	10.644
Algemene uitkeringen		28.190	28.190		29.067	29.067		29.500	29.500
Dividend	13	54	40	13	54	40	13	54	41
Deelfonds Sociaal Domein		15.949	15.949		16.212	16.212		16.212	16.212
Saldo van de financieringsfunctie	747	2.597	1.850	747	2.597	1.850	747	2.579	1.832
Overige algemene dekkingsmiddelen	403	639	236	239	263	23	2.554	-19	-2.573

Totaal algemene dekkingsmiddelen	1.739	55.374	53.635	1.378	58.871	57.493	3.643	59.298	55.655
Saldo van baten en lasten	75.164	72.038	-3.126	77.450	75.881	-1.569	78.046	79.446	1.400
Mutaties reserves	160	3.493	3.333	2.066	4.251	2.185	1.904	1.075	-830
Saldo van baten en lasten	75.324	75.531	207	79.516	80.132	616	79.950	80.521	571

2.4 Toelichting op de balans

Waarderingsgrondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs (= inkoopprijs plus bijkomende kosten minus bijdragen van derden). Het nettobedrag van de investering wordt door middel van afschrijvingen ten laste van de exploitatie gebracht. De afschrijvingen worden op basis van de verwachte levensduur, lineair of annuïtair berekend. Per soort van activa bestaan hiervoor vaste afspraken.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Vlottende activa

De voorraden op de balans bestaan uit onderhanden werken binnen de grondexploitatie en de magazijnvoorraad van gemeentewerken. De waardering van de magazijnvoorraad van gemeentewerken gebeurt tegen de laatst bekende inkooprijzen.

De voorraad gronden is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs (= vervaardigingskosten plus exploitatiekosten minus opbrengst verkopen). Het jaarlijkse resultaat op de verkochte gronden wordt bepaald door het gemiddelde resultaat per m² bouwterrein per complex te relateren aan de daadwerkelijk verkochte m² bouwterrein. De jaarlijkse winst op verkochte gronden wordt gestort in de algemene reserve.

Overige activa

De waardering van de overige activa vindt plaats tegen nominale waarde.

Reserves en voorzieningen

De waardering van reserves en voorzieningen wordt gevormd door het wettelijk kader van de Wet op de jaarrekening en het Besluit Begroting en Verantwoording 2004 (BBV). In deze voorschriften wordt een scherp onderscheid gemaakt tussen reserves en voorzieningen. Daarnaast zijn er gemeentelijke kaders, waarvan de hoofdlijnen zijn vastgesteld in de notitie reserves en voorzieningenbeleid. Deze notitie is door de raad op 16 december 2010 vastgesteld.

Reserves zijn vermogensbestanddelen, die als eigen vermogen zijn aan te merken en waar geen verplichting uit het verleden op ligt. De raad is daardoor vrij om aan de reserves een bestemming te geven. Reserves kunnen worden onderverdeeld in:

- a. Algemene reserves (aangehouden t.b.v. de jaarlijkse renteopbrengst);
- b. Bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht, maar die niet specifiek besteed hoeven te worden;
- c. Overige bestemmingsreserves (aangehouden t.b.v. een vastgelegde bestemming).

Reserves worden gevormd na de bepaling van het resultaat. Ze worden ingesteld bij de verdeling van het resultaat. De vorming van reserves heeft daardoor geen invloed op de hoogte van het

resultaat, tenzij de raad hier afspraken over heeft vastgelegd. Bij de reserves moet ten minste eenmaal per jaar worden aangegeven, welke verplichtingen er al zijn aangegaan ten laste van de reserve en in welk jaar zij waarschijnlijk tot uitgaven zullen leiden.

De belangrijkste uitgangspunten met betrekking tot het vormen van reserves zijn:

- beperking van het aantal reserves;
- structurele uitgaven moeten altijd een structurele dekking hebben;
- incidentele uitgaven kunnen gedurende één of een paar jaren ten laste van de reserve worden gebracht via de exploitatierekening;
- alle rente wordt als bate verantwoord op de gewone dienst.

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. Voorzieningen worden niet gevormd voor de zogenaamde jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Voorzieningen worden gevormd voordat het resultaat wordt bepaald. De instelling van een voorziening verlaagt het resultaat. Het bepalen van de noodzakelijke omvang van de voorzieningen is niet vrijblijvend. De bevoegdheid tot vorming van voorzieningen ligt daarom bij het college van burgemeester en wethouders.

Overige passiva

De waardering van de overige passiva vindt plaats tegen nominale waarde.

Presentatie diverse balansposten

De presentatie van diverse balansposten is aangepast voor de vergelijkende cijfers van 2015 (1-1-2016). Deze aanpassingen hebben geen invloed op het resultaat.

Algemeen

Alle bedragen zijn afgerond op duizenden euro's.

Resultaatbepaling

Bij het opstellen van de jaarrekening is het stelsel van baten en lasten gehanteerd. Bij dit stelsel wordt aan het einde van het dienstjaar zoveel mogelijk rekening gehouden met de nog te ontvangen en nog te betalen bedragen, die betrekking hebben op het dienstjaar. Een

uitzondering hierop vormen de rente van de leningen en de vakantietoeslag. Deze posten worden verantwoord in het jaar van betaling.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Specificatie activa en passiva

Vaste activa

Hieronder volgt een toelichting op de vaste activa. Dit zijn:

- Materiële vaste activa
- Financiële vaste activa

Materiële vaste activa

Overzicht materiële vaste activa (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage n derden	Boekwaarde per 31-12- 2016
a1. Gronden en terreinen	2.199	530	-	38	-	2.691
a2. Strategische gronden	7.224	-	-	-	-	7.224
b. Woonruimten	199	-	-	-	-	199
c. Bedrijfsgebouwen	26.669	1.381	-	1.479	125	26.446
d. Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	15.322	856	-	713	875	14.590
e. Vervoermiddelen	1.092	112	-	222	-	982
f. Machines, apparaten en installaties	2.600	798	-	425	-	2.973
g. Overige materiële activa	2.507	216	-	301	39	2.383
Totaal materiële vaste activa	57.812	3.893	-	3.178	1.039	57.488

In 2016 is een groot aantal investeringen gedaan, waaronder aanleg kunstgrasvelden in Burgum en Hurdegaryp, Masterplan Waterfront Earnewâld, aankoop Landgoed Glinstra State en verbouw Master Frankeskoalle. In de kolom desinvesteringen wordt het afboeken van de restant boekwaarden van verkochte gemeentelijke eigendommen vermeld. Voor 2016 zijn er geen afboekingen. Bijdragen van derden omvatten ontvangen subsidies zoals de REP-subsidie (Romtlik

Ekonomysk Programma) van de Porvincie Fryslân, bijdragen van de Stadsregio Leeuwarden en Wetterskip Fryslân en bijdragen van speeltuincommissies voor de aanschaf van speeltoestellen. Een volledige specificatie is beschikbaar op de financiële administratie.

De materiële vaste activa kunnen worden opgedeeld in:

- Investerings met een economisch nut € 42.541.000
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven € 10.348.000
- Investerings met een maatschappelijk nut € 4.599.000

Investerings hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of ze bijdragen aan het genereren van middelen. Bijvoorbeeld riolering (rioolheffing) en zwembaden (entreegelden). Investerings met een economisch nut moeten worden geactiveerd. In 2014 is er een nieuwe categorie bijgekomen. Dit is een nadere rubricering van de activa uit de categorie investeringen met een economisch nut die nu zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut en investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.

Investerings met een maatschappelijk nut betreffen investeringen in de openbare ruimte die geen economisch nut maar uitsluitend een maatschappelijk nut hebben. In onze situatie voornamelijk betonwegen, lichtmasten, oeverbescherming en bruggen. Volgens de regels van het BBV tot en met 2016 heeft het de voorkeur activa met een maatschappelijk nut niet te activeren. De keuze is echter aan de gemeente. In 2009 zijn de eenmalige investeringen met een maatschappelijk nut versneld afgeboekt ten laste van de algemene reserve. Vanaf 2017 moeten eenmalige investeringen met een maatschappelijk nut volgens de nieuwe regels van het BBV worden geactiveerd. Het doel van de wijzigingen in de regels is een betere onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten.

In 2016 is in totaal € 70.000 aan extra afschrijvingen verricht conform de bepalingen uit het BBV. Het betreft de vervroegde vervanging van delen van het dak van het gemeentehuis in verband met de plaatsing van een PV-installatie. Een volledige specificatie is beschikbaar op de financiële administratie.

De afschrijvingstermijnen variëren gemiddeld tussen de 10 jaar (auto's) en 40 jaar (betonwegen).

In 2005 hebben wij intern ons afschrijvingsbeleid geactualiseerd. Dit afschrijvingsbeleid is in april 2005 vastgesteld door het college van B&W en ter kennisname aangeboden aan de raad. Doelstelling van het afschrijvingsbeleid is het realiseren van een gelijkmatig verloop van de kapitaallasten in de administratie. Voor alle investeringen geldt dat de afschrijving is gebaseerd op de historische kostprijs. Dit is het bedrag waarvoor het actief is aangeschaft, of waarvoor de investering is gerealiseerd.

Activa kunnen lineair of op annuïteitenbasis worden afgeschreven. Voor (roerende) bedrijfsmiddelen met een relatief korte afschrijvingsduur (maximaal 10/15 jaar) wordt gekozen voor annuïtaire afschrijvingen. Juist bij korte looptijden is er een groot verschil tussen de

kapitaallasten in het eerste en het laatste jaar. Wanneer er in die gevallen lineaire afschrijving zou worden toegepast, zou de exploitatie van de desbetreffende taak een onregelmatig beeld te zien geven. De andere activa worden lineair afgeschreven.

Financiële vaste activa

Overzicht financiële vaste activa (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflos- singen	Boekwaarde per 31-12-2016
Kapitaalverstrekking(en) aan deelnemingen	331	-	-	-	331
Leningen aan woningbouwcorporaties	12.870	-	-	31	12.839
Overige langlopende leningen	5.156	-	-	628	4.528
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd \geq 1 jaar	-	-	-	-	-
Totaal financiële vaste activa	18.357	-	-	659	17.698

De term 'uitzetting met een rentetypische looptijd > 1 jaar' sluit aan op de wet Fido. De typering in looptijd van korter dan één jaar en langer dan één jaar heeft te maken met het onderscheid tussen vlottende uitzettingen (korter dan één jaar) en lange uitzettingen.

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen betreffen aandelen van de gemeente in de Bank Nederlandse Gemeenten, Afvalsturing Friesland, Vitens N.V. en het ter beschikking stellen van werkkapitaal aan de Stichting Kredietbank Nederland.

De leningen aan woningbouwcorporaties bestaan uit leningen aan Stichting WoonFriesland. Dit betreft een doorfinanciering van door ons aangetrokken leningen aan Woonfriesland. Afloop van deze leningen is voorzien in 2017 (€3,6 miljoen) en 2018 (€ 9,1 miljoen) en het restant in 2020.

'Overige langlopende leningen' hebben betrekking op het verstrekken van hypothecaire geldleningen aan personeel via de gemeente. De wet Fido (financiering decentrale overheden) is gewijzigd, waardoor met ingang van 1 januari 2009 de hypotheekverstrekking aan eigen personeel niet meer is toegestaan. De bestaande verstrekkingen van voor 1 januari 2009 blijven bij de gemeente.

Vlottende activa

Hieronder volgt een toelichting op de vlottende activa. Dit zijn:

- Voorraden
- Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar
- Liquide middelen

Voorraden

Overzicht voorraden (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde per 31-12-2016
Bouwgronden in exploitatie	6.285	1.262	2.800	4.747
Overige voorraden	9	5	5	9
Totaal voorraden	6.294	1.267	2.805	4.756

Een nadere toelichting op de mutaties in de bouwgrondexploitatie is hieronder opgenomen.

De voorraad gronden wordt gewaardeerd tegen verkrijgingprijs vermeerderd met vervaardigingskosten inclusief bijgeschreven exploitatiekosten verminderd met de opbrengst verkopen en bijdragen.

De jaarlijkse winst op de verkochte gronden wordt bepaald door de gemiddelde winst per m² bouwterrein per complex te relateren aan de daadwerkelijk verkochte m² bouwterrein. In overleg met onze accountant is voor deze methodiek gekozen. De toegepaste methodiek past in het kader van het voornemen, om het inzicht in de financiële positie van de bouwgrondexploitatie te verbeteren.

De totale voorraad nog te verkopen m² bouwgrond bedraagt 145.708 m², waarvan met betrekking tot woningbouw 86.300 m² en met betrekking tot bedrijven 59.408 m².

De waardering van de bouwgronden in exploitatie is gebaseerd op geactualiseerde berekeningen. De realisatie van deze berekeningen is sterk afhankelijk van toekomstige gebeurtenissen waaronder het realiseren van begrote verkopen. Hierdoor bestaat een onzekerheid ten aanzien van deze balanspost.

Overzicht Grondexploitatie (x € 1.000)

	Bouwgronden in exploitatie
Boekwaarde per 1-1-2016	6.285
Grondvererving	170
Kosten bouwrijp maken	648
Storting in voorziening	-
Overige vermeerderingen	199
Winstafracht	-
Rentelasten	245
Subtotaal	7.547
Grondverkopen	2.520
Overige verminderingen	280
Winst/Verliescompensatie	-
Verliesvoorziening	-
Boekwaarde per 31-12-2016	4.747
Nog te verkopen m ²	145.708

Toelichting:

- De in exploitatie genomen gronden zijn de complexen binnen de bouwgrondexploitatie waar op dit moment daadwerkelijk woningen en/of bedrijfsvestigingen worden gerealiseerd.

Vorderingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De term 'uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar' sluit aan op de wet Fido. De typering in looptijd van korter dan één jaar en langer dan één jaar heeft te maken met het onderscheid tussen vlottende uitzettingen (korter dan één jaar) en lange uitzettingen.

Van de uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar (vorderingen) zijn specificaties aanwezig op de administratie. De afwikkeling hiervan kent een normaal verloop.

Overzicht uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar (x € 1.000)

	Balans per 1-1-2016	Balans per 31-12-2016
Overheden	625	220
Vordering BTW-compensatiefonds	3.439	4.356
Nog te ontvangen omzetbelasting	-154	-26
Subtotaal vorderingen op openbare lichamen	3.910	4.550
Particulieren; belasting	749	3.793
Particulieren; overig	1.490	299
Vorderingen werk en bijstand	1.123	1.178
Voorziening dubieuze debiteuren	-572	-847
Gemeentepersoneel (fietsproject/ zonnepanelen)	18	19
Vooruitbetaalde kosten	292	607
Nog te ontvangen bedragen	1.827	1.005
Kortlopende vorderingen c.a.	-2	-24
Nog af te dragen leges burgerzaken	2	3
Vorderingen Master Frankesskoalle	354	354

Voorschotten	7	7
IKB c.a.	-	9
Subtotaal overige vorderingen	5.288	6.403
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	-	197
Subtotaal Uitzettingen Schatkist Rijk < 1 jr	-	197
Totaal vorderingen	9.198	11.150

Schatkistbankieren

Met ingang van 2014 is voorgeschreven dat de gemeente inzicht geeft over de benutting van het drempelbedrag in het kader van het verplicht schatkistbankieren. In de paragraaf treasury van het jaarverslag wordt hier nader op ingegaan. De drempel voor 2016 bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal, dat is $0,75\% \times \text{€ } 75.531.000 = \text{€ } 567.000$.

Gemiddelde tegoed	Saldo
Kwartaal 1	-5.030.000
Kwartaal 2	86.000
Kwartaal 3	-237.000
Kwartaal 4	649.000
Gemiddeld	-1.133.000

Liquide middelen

	Balans per 1-1-2016	Balans per 31-12-2016
Liquide middelen	-5.169	899

De bank- en girosaldi bestaan uit een positief (=debet) saldo van € 2.676.000 en een negatief (=credit) saldo van € 1.777.000. Wij hebben naast onze hoofdrekening bij de BNG meerdere rekeningen bij diverse banken. Specificaties zijn aanwezig op de financiële administratie.

Overlopende activa

Nog te ontvangen (voorschot)bedragen van Provincie en Rijk	Saldo 1/1/2016	Uitkering	Besteed bedrag	Saldo 31/12/2016
Manifest verkeersveiligheid	11.000	6.000	-	5.000
Totaal	11.000	6.000	-	5.000

Vaste passiva

Hieronder volgt een toelichting op de vaste passiva. Dit zijn:

- Eigen vermogen
- Voorzieningen
- Vaste schulden met een rentetypische looptijd > = 1 jaar

Eigen vermogen

Overzicht reserves (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde per 31-12-2016
Algemene reserve	18.418	385	323	18.480
Bestemmingsreserves	5.275	1.603	601	6.277
Resultaat na bestemming	235	585	235	585
Totaal eigen vermogen	23.928	2.573	1.159	25.342

Volgens het BBV moeten de reserves worden onderverdeeld in algemene reserve(s) en bestemmingsreserves. Jaarlijks vindt een beoordeling van de reserves plaats. Hierbij wordt ondermeer beoordeeld in hoeverre de reserves toereikend en benodigd zijn. De rente over de algemene reserve en overige reserves wordt niet bijgeschreven, maar wordt gebruikt als algemeen dekkingsmiddel voor de exploitatie.

De vermeerderingen van de algemene reserve bestaan uit:

- Storting van het rekeningresultaat 2015 € 235.000
- Bijdrage provincie aan project de Markt € 150.000

De verminderingen van de algemene reserve bestaan uit:

- Gebiedsontwikkeling Zuid en Midden € 24.000
- Herinrichting Bûtenfjild € 35.000
- Ontsluitingsweg Skûlenboarch € 169.000
- Onderzoeken waterplan € 10.000
- GVVP € 84.000

Een volledige specificatie is beschikbaar op de financiële administratie.

Centrumplan De Markt

Ter dekking van het project centrumplan De Markt heeft de provincie Fryslân een subsidie van € 750.000 toegezegd. Hiervan was reeds € 600.000 ontvangen en in de algemene reserve gestort. In 2016 is het resterende deel van € 150.000 ontvangen en in de algemene reserve gestort.

Herinrichting Bûtenfjild

De 2e uitvoeringsmodule is nagenoeg gereed. Halverwege 2017 wordt dit landinrichtingsproject formeel afgesloten. Voor 2016 stond er voor de werkzaamheden met betrekking tot het Bûtenfjild een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 67.000. In 2016 waren de totale uitgaven € 35.000.

Ontsluitingsweg Skûlenboarch

Fase 1 van de ontsluiting Skûlenboarch is afgerond. Daarmee heeft het industrieterrein een directe ontsluiting op de provinciale weg ter hoogte van Drogeham. De ambitie is om ook fase 2 te realiseren, waarbij de ontsluitingsweg om het gehele industrieterrein heen wordt gelegd. Hierbij kan ook regulier verkeer gebruik gaan maken van de ontsluitingsweg. De raad heeft hiervoor in september 2016 € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de algemene reserve. Voor 2016 stond – inclusief het extra beschikbaar gestelde budget – een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 432.000. De uitgaven bedroegen € 339.000 en de inkomsten uit subsidie (ANNO) € 169.000.

Gebiedsontwikkeling Zuid en Midden

De planvorming voor diverse gebiedsmaatregelen loopt en er zijn meerdere kavelruilen gerealiseerd, maar er worden ook nieuwe kavelruilen voorbereid / opgestart. Voor 2016 stond er voor de werkzaamheden in het kader van de gebiedsontwikkeling Zuid en Midden een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 1.212.000. In 2016 waren de totale uitgaven € 24.000.

GVVP

De bijdrage aan de projecten binnen het GVVP betreffen Bartlehiem € 43.000, Burgum mobyl € 6.000, verkeersdrempel Oentsjerk € 3.000, parkeerterrein zwembad Wetterstins e.o. € 11.000 en overig straatwerk € 20.000.

De vermeerderingen van de bestemmingsreserves bestaan uit:

• Storting in reserve Kansen in kernen	€	160.000
• Storting in reserve sociaal flankerend personeelsbeleid	€	128.000
• Storting precariobelasting 2014 en 2015 van voorziening naar reserve	€	709.000
• Storting precariobelasting 2016	€	607.000

De verminderingen van de bestemmingsreserves bestaan uit:

• Bijdrage projecten Culturele Hoofdstad 2018	€	34.000
• Bijdrage pensioenen wethouders	€	98.000
• Bijdrage Kansen in kernen	€	301.000
• Bijdrage sociaal flankerend personeelsbeleid	€	168.000

Een volledige specificatie is beschikbaar op de financiële administratie.

Kansen in kernen

In Garyp is het werk in 2016 opgeleverd. De feestelijke opening heeft plaats gevonden op 14 juli 2016. In Burgum en Hurdegaryp zijn de Voorlopige Ontwerpen (VO) gereed. In Burgum is het

concept VO gepresenteerd aan de bevolking op 24 maart 2016. In Hurdegaryp heeft dit plaatsgevonden op 4 juli 2016. Voorsnog kan op grond van de berekeningen de conclusie worden getrokken dat het totaal Programma KIK kan worden gerealiseerd binnen de in de Financiële Strategie van december 2014 vastgestelde kaders.

Voor 2016 was er – door middel van een onttrekking uit de reserve kansen in kernen – in totaal € 610.000 beschikbaar. De uitgaven bedroegen € 633.000 en de inkomsten uit subsidie (ANNO) € 326.000. De bijdrage uit de reserve bedraagt € 307.000. Er is volgens planning € 160.000 in de reserve gestort.

Culturele Hoofdstad 2018

Het bruist in Tytsjerksteradiel van de initiatieven. In de gemeente zijn al zo'n vijftig evenementen/projecten gerelateerd aan Culturele Hoofdstad.

Voor 2016 stond er een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 52.000. De totale uitgaven waren € 34.000 (subsidieverstrekingen).

Pensioenen wethouders

Dit betreft de reguliere jaarlijkse bijdrage uit de reserve pensioenen wethouders.

Precariobelasting

In 2015 is de belastingopbrengst voor de precariobelasting voorzichtigheidshalve in een voorziening gestort. Inmiddels is gebleken dat Stedin en Tennet geen bezwaar hebben ingediend en daarom is een deel van de opbrengst voor de precariobelasting 2014 en 2015 in de reserve precariobelasting gestort (€ 709.000). Van de opbrengst precariobelasting 2016 is het deel van Stedin en Tennet in de reserve gestort (€ 607.000).

Sociaal flankerend personeelsbeleid

Bij de 2e bestuursrapportage heeft de raad besloten om € 128.000 extra beschikbaar te stellen voor het flankerend personeelsbeleid. Dit bedrag is in de reserve sociaal flankerend personeelsbeleid gestort. De uitgaven betreffen kosten voor salarissen (voormalig) personeel, externe inhuur, vaststellingsovereenkomsten en overige kosten.

Voorzieningen

Overzicht voorzieningen (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde per 31-12-2016
Verplichtingen en verliezen (art. 44.1a BBV)	1.623	150	6	1.767
Risicovoorzieningen (art. 44.1b BBV)	2.069	1.871	349	3.591
Onderhoudsvoorzieningen (art. 44.1c BBV)	2.015	1.224	1.068	2.171
Voorzieningen i.v.m. van derden verkregen middelen (art. 44.1d BBV)	598	51	43	606

Voorzieningen elders belegd	324	351	324	351
Totaal voorzieningen	6.629	3.647	1.790	8.486

Voorzieningen betreffen naar verwachting onvermijdelijke uitgaven ten aanzien van te kwantificeren financiële verplichtingen en risico's. Het bepalen van de noodzakelijke omvang van de voorzieningen is een niet vrijblijvende zaak van het dagelijks bestuur als verantwoordingsplichtige. Voorzieningen zijn daardoor van invloed op de resultaatbepaling. In het kader van het bepalen van de noodzakelijke omvang van de voorzieningen is van de bestaande voorzieningen beoordeeld, of de omvang nog voldoende is om er de toekomstige kosten van te kunnen betalen.

Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen

In de voorziening spaarvariant in het kader van de arbeidsduurverkortung zijn er nog middelen voor één medewerker opgenomen. In 2016 hebben er geen mutaties in deze voorziening plaatsgevonden.

Op dit moment hebben wij in de voorziening APPA middelen gereserveerd voor drie huidige wethouders en twee voormalige wethouders. De hoogte van de voorziening APPA is gebaseerd op een actuariële berekening van de contante waarden van de pensioenen. In 2016 is € 134.000 in deze voorziening gestort.

De storting in de voorziening bindingsgelden betreft de reguliere storting van € 9.555. Er is in 2016 € 6.000aan de voorziening onttrokken.

De storting in de voorziening personeelsfeest betreft de reguliere storting, er hebben geen onttrekkingen plaatsgevonden.

Risicovoorzieningen

Er is € 11.000 onttrokken uit de voorziening afwikkeling schades. Dit betreft schades die onder het eigen risico vallen o.a. schades aan auto's, schade aan een brievenbus, schade netwerk KPN, schade aan een laagspanningskabel etc.

Binnen deze voorziening afgewikkelde complexen gaat het om complexen, die in principe volledig zijn afgewikkeld, maar waar nog kosten zouden kunnen worden gemaakt voortvloeiende uit onder meer een allerlaatste oplevering, of een laatste aanpassing aan de infrastructuur. In 2016 zijn er voor complex Sumar (complex 16) uitgaven gedaan voor een bedrag van € 11.000. Op basis van de vonniswijziging van de rechtbank in de procedure Megahome van woensdag 8 januari 2014 is ten laste van de jaarrekening 2013 een voorziening gevormd van € 927.000. Het college heeft vervolgens hoger beroep bij het Gerechtshof ingesteld. Naar aanleiding van de uitspraak van het Gerechtshof van 16 februari 2016 is de voorziening teruggebracht naar € 300.000. De voorziening is in 2016 geheel afgewikkeld en kan komen te vervallen.

In 2015 is de belastingopbrengst voor de precariobelasting voorzichtigheidshalve in de voorziening precariobelasting gestort. Inmiddels is gebleken dat Stedin en Tennet geen bezwaar hebben ingediend en daarom is een deel van de opbrengst voor de precariobelasting 2014 en 2015 in de reserve precariobelasting gestort (€ 709.000). Omdat Liander bezwaar heeft gemaakt en Vitens dit mogelijk ook gaar doen, is de opbrengst van de precariobelasting van deze bedrijven in de voorziening gestort (€ 1.871.000).

Onderhoudsvoorzieningen

In 2016 is € 14.000 uit de voorziening onderhoud onderwijshuisvesting onttrokken.

De reguliere storting in de voorziening onderhoud sportgebouwen bedroeg € 131.000 en er is voor onderhoud € 151.000 onttrokken.

Door extra uitgaven voor onderhoud van het gemeentehuis (klimaatbeheersing en interne verhuizing) was een extra storting in de voorziening onderhoud gemeentehuis noodzakelijk van € 38.000 de reguliere storting betrof € 62.000. Er is inclusief de extra uitgaven € 104.000 aan deze voorziening onttrokken.

Bij de voorziening onderhoud wegen gaat het om een gelijkmatige verdeling van de kosten van groot onderhoud van wegen over een aantal begrotingsjaren, waarmee een (forse) schommeling van de lasten binnen de verschillende begrotingsjaren van het meerjarenperspectief wordt voorkomen. In 2016 is € 77.000 minder uitgegeven aan onderhoud dan begroot. Dit bedrag is gestort in aan de voorziening. Bovendien is € 163.000 ontvangen van Provinsje Fryslân voor achterstallig onderhoud van de in beheer en onderhoud overgekregen "oude" provinciale wegen. Ook dit bedrag is in de voorziening gestort. Er is € 3.000 onttrokken voor de aanleg van opstelplaatsen van de minicontainers.

Op basis van het nieuwe beleidsplan bedraagt de jaarlijkse storting in de voorziening lichtmasten € 22 per lichtmast. In 2016 is er € 119.000 in de voorziening gestort. De uitgaven waren € 22.000 in 2016. De werkelijke kosten waren wederom fors lager dan in de jaren tot en met 2014. De belangrijkste reden hiervoor is, dat er ook in 2016 geen remplace heeft plaatsgevonden. Dit betreft het vervangen van de lampen.

Om een gelijkmatige verdeling van de kosten van het baggeren over een aantal begrotingsjaren te krijgen, is een (egaliserings-)voorziening ingesteld. In 2016 is € 584.000 betaald voor diverse baggerwerkzaamheden. De jaarlijkse storting in de voorziening bedraagt € 144.000. Bovendien is € 22.000 ontvangen van Wetterskip Fryslân in verband met het baggeren van vijvers in stedelijk gebied.

In 2012 is, bij de vaststelling van het vGRP, ingestemd met het vormen van de voorziening riolering. Daarmee kan meerjarig gezien een 100% kostendekking van de rioleringsheffing worden gekregen zonder schommelingen in het tarief. In 2016 bedroeg het saldo op de reguliere exploitatie van de begrotingspost riolering (werkelijke inkomsten minus werkelijke uitgaven) € 264.368. Dit bedrag is toegevoegd aan de voorziening, er hebben geen onttrekkingen plaatsgevonden.

De overige vermeerderingen en verminderingen betreffen de reguliere stortingen en onttrekkingen uit de overige onderhoudsvoorzieningen.

Voorzieningen i.v.m. van derden verkregen middelen

Er is in 2016 € 7.000 gestort in de voorziening actieplan verkeersveiligheid. De onttrekking uit deze reserve betroffen o.a. bijdragen voor verkeerslessen, stopborden voor verkeersbrigadiers, scootmobiel training e.d. (€ 5.000).

Er is € 44.000 in de voorziening ondernemersfonds gestort en er is € 35.000 onttrokken. Het doel van deze voorziening is om het ondernemers mogelijk te maken in het centrum promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek.

Voorzieningen elders belegd

Dit betreffen de reguliere mutaties in de voorzieningen betreffende de Master Frankeskoalle.

Op te heffen voorzieningen:

Voorziening claim Megahome

Vaste schulden met een rentetypische looptijd \geq 1 jaar

De vaste schulden met een rentetypische looptijd \geq 1 jaar betreffen langlopende geldleningen. De term 'vaste schulden met een rentetypische looptijd \geq 1 jaar' sluit aan op de wet Fido. De typering in looptijd van korter dan één jaar en langer dan één jaar heeft te maken met het onderscheid tussen vlottende schulden (korter dan één jaar) en lange schulden. De looptijd is een goede maatstaf voor het verkrijgen van een indicatie van risico's.

De aflossingen in 2016 betreffen reguliere aflossingen van de langlopende geldleningen. De rentelasten van de vaste schulden zijn in het bijlagenboek van deze jaarrekening (bijlage 2.4 "Overzicht kapitaallasten") opgenomen.

In het totaal van onze vaste schulden zit voor een bedrag van € 12,7 miljoen aan aangetrokken geldleningen voor doorfinanciering aan Woonfriesland. Afloop van deze leningen is voorzien in 2017 (€3,6 miljoen) en 2018 (€ 9,1 miljoen) en het restant in 2020.

Overzicht vaste schulden met een rentetypische looptijd \geq 1 jaar (x € 1.000)

	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflos- singen	Boekwaarde per 31-12-2016
Onderhandse leningen van binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	164	-	-	31	133
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	44.470	-	-	1.821	42.649
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	113	-	-	-	113
Waarborgsommen	14	-	-	-	14
Totaal vaste schulden	44.761	-	-	1.852	42.909

De totale rentelasten van de bovenstaande leningen bedragen voor 2016 € 2.125.000.

Vlottende passiva

Hieronder volgt een toelichting op de vlottende passiva. Dit betreft de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd $<$ 1 jaar.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar betreffen kortlopende schulden. Hiervan zijn specificaties aanwezig op de financiële administratie. De afwikkeling van de schulden kent een normaal verloop.

De term 'netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar' sluit aan op de wet Fido. De typering in looptijd van korter dan één jaar en langer dan één jaar heeft te maken met het onderscheid tussen vlottende schulden (korter dan één jaar) en lange schulden. De looptijd is een goede maatstaf voor het verkrijgen van een indicatie van risico's.

Overzicht netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar (x € 1.000)

	Balans per 1-1-2016	Balans per 31-12-2016
Nog te betalen bedragen	3.754	4.192
Nog te betalen BTW	2	-
Crediteuren	3.131	2.616
Kortlopende schulden Mr. Frankeskoalle	79	51
Schulden werk en bijstand	758	678
Gemeentepersoneel loonheffing	859	784
Verrekening WM8KTD	-	2.050
Nog te betalen SD	-	2.392
Subtotaal overige schulden	8.583	12.763
Totaal netto vlottende schulden	8.583	12.763

Onder de overlopende passiva zijn in de jaarrekening diverse schattingen opgenomen die betrekking hebben op de uitvoering van de Jeugdzorg waarvan de activiteiten vanaf 2015 zijn gedecentraliseerd/overgedragen aan de gemeente vanuit het Rijk.

Hieromtrent is nog sprake van diverse onzekerheden en achterstanden bij zorgaanbieders. Vanwege het ontbreken van betrouwbare verantwoordingsinformatie en afrekeningen met deze zorgaanbieders heeft de gemeente geen voldoende informatie verkregen om een adequate inschatting te kunnen maken van de balanspositie inzake Jeugd en bevat deze post een hoge mate van schattingonzekerheid. De post is nu ingeschat op basis van de concept verantwoordingsinformatie.

Inmiddels is er een werkgroep van alle betrokkenen, zowel in- als extern, die gaat analyseren waar de verbeterpunten zitten. Hierbij wordt ook gekeken naar contractvormen met de zorgaanbieders. Doelstelling is om met een plan te komen ten einde de situatie voor de jaarrekening 2017 te optimaliseren.

Overlopende passiva

In de tabel hieronder zijn de van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen, die dienen ter dekking van lasten van volgende begroting verantwoord.

Vooruit ontvangen (voorschot)bedragen van Provincie en Rijk	Saldo 1/1/2016	Uitkering	Besteed bedrag	Saldo 31/12/2016	Saldo 27/03/2017
Regeling Buurt, onderwijs en Sport (BOS) (12-19 jaar)	2.000	-	2.000	-	-
Sanering verkeerslawaaï	61.000	-	18.000	43.000	43.000
Totaal	63.000	-	20.000	43.000	43.000

De overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen, bedragen € 2.466.000.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en vorderingen

Gewaarborgde leningen en overige garantstellingen

Aan de passiefzijde van de balans wordt buiten de balanstelling het bedrag opgenomen van nog uitstaande geldleningen van andere instellingen, waarvoor de gemeente 100% garant (borg) staat. Per 31 december 2016 is het bedrag nul omdat de garantstelling samen met andere gemeenten voor de rekening-courant faciliteit van Stichting Iepenwacht Fryslân in 2016 is vervallen. De beleidsopvatting van het college is om nieuwe aanvragen voor 100% garantstelling niet te honoreren.

Daarnaast staat onze gemeente borg voor geldleningen verstrekt aan woningcorporaties. Deze borgstellingen zijn overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waarbij de gemeente samen met het rijk als tertiaire achtervanger optreedt. Voor de verantwoording hiervan verwijzen wij naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

In de 'Realisatieovereenkomst inzake de ontwikkeling van Hurdegaryp Centrum' (raad 22 juli 1999) heeft de gemeente zich garant gesteld voor de tijdige en volledige huurbetalingen gedurende de looptijd van de huurovereenkomst (1 september 2001 tot 1 september 2026) van het pand Fuormanderij 1 (winkelcentrum 'Easter Omwei' te Hurdegaryp). Het pand wordt gehuurd door KEARN (voorheen Stichting Welzijn Tytsjerksteradiel) en gebruikt als inloopcentrum ten behoeve van activiteiten voor ouderen.

Niet afgewikkelde investeringen

Tevens willen wij, als niet uit de balans blijvende verplichtingen, de investeringen noemen, waarvan de definitieve afwikkeling in een later jaar plaatsvindt. Voor de lasten, die uit deze lopende projecten voortvloeien, zijn specificaties op de administratie aanwezig. De dekking is voldoende geregeld binnen de toekomstige exploitatiebegrotingen.

Lease overeenkomsten

Ook lease-overeenkomsten behoren tot de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen. Deze overeenkomsten behoorden tot vorig jaar bij de gemeente. Vanaf 2016 zijn deze overgeheveld naar de werkmaatschappij.

Vennootschapsbelasting

Op grond van de "Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen" is de gemeente Vpb-plichtig, voorzover het de bouwgrondexploitatie betreft. Deze conclusie is gebaseerd op een inventarisatie, die is uitgevoerd in samenwerking met EFK-belastingadviseurs.

De Vpb-plicht omhelst in eerste instantie het doen van aangifte over het jaar 2016. De aangifte wordt verzorgd door EFK-belastingadviseurs en moet (inclusief aangevraagd uitstel) worden ingediend voor 1 mei 2018.

De verwachting is dat over het jaar 2016 geen Vpb verschuldigd zal zijn.

2.5 Toelichting baten en lasten

Gerealiseerde resultaat

In het overzicht van baten en lasten is het saldo van de gerealiseerde baten en lasten per programma opgenomen en vergeleken met de begroting 2016 voor wijziging en de begroting 2016 na wijziging.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt vastgesteld met inachtneming van hetgeen omtrent de financiële positie op de balansdatum is gebleken tussen het moment van opmaken van de jaarstukken en het tijdstip van vaststelling daarvan, voor zover deze aanvullende informatie onontbeerlijk is voor het bedoelde inzicht.

De jaarrekening over 2016 sluit uiteindelijk met een voordelig saldo van € 571.000.

Kort samengevat is het resultaat over 2016 als volgt samengesteld:

· Hogere bijdrage WM8KTD	206 N
· Hogere kosten groenvoorziening	145 N
· Lagere kosten WMO voorzieningen (SD)	482 V
· Lagere kosten PGB's (SD)	955 V
· Hogere kosten Jeugdwet (SD)	557 N
· Afrekening PGB's 2015 (SD)	196 V
· Lagere kosten WSW (SD)	192 V
· Verhoging voorziening dubieuze debiteuren Sociale Zaken	175 N
· Lager legesopbrengsten	157 N
· Boekwinst verkoop woning	130 V
· Algemene uitkering 2016	261 V
· Algemene uitkering 2014 en 2015	151 V
· Lagere OZB opbrengst	91 N
· Hogere personeelslasten	434 N
· Vrijval balansposten combinatiefuncties	288 V
· Verhoging voorziening dubieuze debiteuren	150 N
· Diversen	169 N

In de afzonderlijke programma's is een nadere toelichting opgenomen van de belangrijkste afwijkingen van de jaarrekening 2016 ten opzichte van de (bijgestelde) begroting 2016. Dit is te vinden onder 'Wat heeft het gekost'.

Begrotingsrechtmatigheid

Voor het begrotingscriterium is het van belang dat de baten, lasten en balansmutaties tot stand komen binnen de grenzen van de vastgestelde begroting en de hiermee samenhangende programma's. Volgens de kadernota rechtmatigheid zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig.

Het kan voorkomen, dat er meer is uitgegeven dan begroot, maar dat het college wel binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven. In deze gevallen is het niet de bedoeling, dat de

accountant deze overschrijdingen betreft bij de beslissing om wel of niet een goedkeurende accountantsverklaring af te geven. De accountant moet deze overschrijdingen wel opnemen in het verslag van bevindingen. Jaarlijks toetsen we de overschrijdingen per programma aan de soort begrotingsoverschrijding uit de kadernota rechtmatigheid om vast te stellen of sprake is van een begrotingsoverschrijding die mee moet tellen voor het rechtmatigheidsoordeel.

In de jaarrekening 2016 is sprake van overschrijdingen voor de volgende programma's:
programma 1, 5, 7 en 8

Wij vinden dat bovenstaande overschrijding behoort tot het kader waarbinnen het college van de raad mandaat heeft gekregen om uitvoering te geven aan het vastgestelde beleid. Voor een toelichting op de overschrijding verwijzen wij u naar het betreffende programma.

2.6 Verantwoording Wet Normering Topinkomens (WNT)

De wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. Ingevolge de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT is met ingang van 1 januari 2015 het algemene bezoldigingsmaximum in de WNT verlaagd naar het niveau van een minister. Topinkomens in de (semi)publieke sector mogen ingevolge deze wet maximaal 100% van het ministersalaris zijn, met inachtneming van overgangsrecht voor bestaande contracten.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de gemeente Tytsjerksteradiel is € 179.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

In de tabel hieronder zijn de leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking benoemd.

Naam Functie(s)	O. de Jager Gemeente- secretaris /AD	S.K. Dijkstra Griffier
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Aantal dagen in dienst	365	365
Omvang dienstverband (in fte)	1,00	0,89
Gewezen topfunctionaris (ja/nee)	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	regulier db	regulier db
WNT-maximum	179.000	179.000
Individueel WNT-maximum	179.000	158.420
Bezoldiging		
Beloning	129.583	83.384
Belastbare onkostenvergoedingen	721	1.081
Beloningen betaalbaar op termijn	14.840	10.775
Totale bezoldiging 2016	145.144	95.240
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	115.630	71.072
Belastbare onkostenvergoedingen	6.688	580
Beloningen betaalbaar op termijn	15.106	10.578
Totale bezoldiging 2016	137.424	82.230

Dhr. de Jager had in 2016 een tijdelijk dienstverband van 1,11 fte. Voor WNT geldt een maximum van 1,00

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen, die in 2016 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden, of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald, die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

2.7 Single Information Single Audit

SISA is de afkorting voor 'Single Information, Single Audit'. Basisidee bij het principe SISA is dat het Rijk bij het vragen van informatie zoveel mogelijk aansluit bij de informatiebehoefte en verantwoordingsmomenten van de medeoverheden zelf. Bij 'Single Information' hoeft de gemeente, provincie of gemeenschappelijke regeling niet speciaal een aparte verantwoording voor het Rijk op te stellen, maar kan het eigen jaarverslag worden gebruikt. In een bijlage bij de jaarrekening wordt de verantwoordingsinformatie opgenomen over specifieke uitkeringen die het Rijk nodig heeft om de specifieke uitkeringen te kunnen beoordelen. Met 'Single Audit' wordt bedoeld dat voor de controle door de accountant gebruik wordt gemaakt van de reguliere controle van de jaarrekening door de accountant.

In de onderstaande tabel zijn de specifieke uitkeringen in 2016, die onder de SISA werking vallen, opgenomen.

Nr.	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €	Toelichting fout of onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017	Geen	-	N.v.t.
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	Geen	-	N.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	-	N.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet	Geen	-	N.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen	-	N.v.t.

De verantwoordingsbijlage SISA is beschikbaar op de financiële administratie.

2.8 Controleverklaring accountant

Oordeel accountant

Door onze accountant EY (Ernst and Young) is bij deze jaarrekening een oordeelonthouding ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid afgegeven.

De officiële verklaring van de accountant wordt separaat verzonden en zal onderdeel uitmaken van de besluitvorming op 13 juli 2017.

2.9 Besluit

Wij stellen u voor:

1. De jaarrekening 2016 vast te stellen.
2. De overschrijding van programma 1, 5, 7 en 8 vast te stellen (zie analyse van de betreffende programma's). Overschrijdingen in de jaarrekening op programmaniveau moeten op grond van het BBV alsnog door de raad worden goedgekeurd.
3. Het jaarrekeningsresultaat na bestemming van de al geaccordeerde (deels bijgestelde) mutaties in de reserves vast te stellen op € 571.000 voordelig.

Resultaatsbestemming:

4. Het resultaat te storten in de Algemene Reserve.

Vrijval en temporisering

5. De niet benutte delen van de Algemene reserve voor een bedrag van € 435.000 beschikbaar te houden voor de Algemene reserve.
6. De vrijval van beschikking over reserves als gevolg van temporisering van de initiatieven in 2016 voor het restant bedrag van € 2.578.000 opnieuw beschikbaar te stellen voor de begroting van 2017 en verder.

Programma's

3.1 Algemeen bestuur

‘Aandacht voor kwaliteit’

Het programma Algemeen bestuur omvat zowel de dienstverlening ter ondersteuning van het functioneren van bestuursorganen als de directe dienstverlening aan de burger. Het richt zich op een effectief, efficiënt en transparant bestuur. Een efficiënte en klantgerichte dienstverlening is ook een speerpunt evenals kwaliteit van de ambtelijke organisatie met het oog op de toekomst. Programmapunten die in dit kader de aandacht zullen krijgen zijn: een verbeterslag voor wat betreft de dienstverlening (waaronder KCC), een gestroomlijnd communicatiebeleid, het selectief toepassen van (nieuwe) vormen van burgerparticipatie en het verder werken aan juridische kwaliteitszorg in samenhang met de doorontwikkeling van planning en control. Gezien de grenzen van de middelen zijn de ambities hierbij van een gemiddeld niveau.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Klanttevredenheidsonderzoek (Publieksdiensten)

In 2016 was er € 11.000 beschikbaar voor een klanttevredenheidsonderzoek. Dit is inclusief het doorgeschoven budget van € 3.000 vanuit 2015.

Organisatorische ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat er in 2016 geen onderzoek uitgevoerd is. Eind 2016 zijn we weer gestart met het onder de aandacht brengen van het thema bereikbaarheid in ieder team. De gemaakte afspraken zijn nader betrokken in het uit te voeren klanttevredenheidsonderzoek (KTO). De organisatie is in maart 2017 op de hoogte gebracht van de start van dit onderzoek. Voor de jaarrekening 2016 levert dit een eenmalig voordeel op van € 11.000.

Bereikbaarheid (Publieksdiensten)

In 2016 is de bereikbaarheid in de dienstverlening doorontwikkeld. Enerzijds door telefonisch voor 95% bereikbaar te zijn. Dit wil zeggen dat 5% van de klanten voortijdig de telefoon neerlegt. Anderzijds door de klant de mogelijkheid te bieden een afspraak te maken voor een balie product. De ontwikkeling in de digitale dienstverlening is achtergebleven bij de verwachtingen. In 2017 zullen ook andere communicatie kanalen operationeel worden ter wille van een betere bereikbaarheid.

APPA (Concern)

Voor het bepalen van de hoogte van onze voorziening pensioenen voor (voormalige) wethouders worden jaarlijks de actuariële berekeningen opgevraagd bij Loyalis. Door diverse oorzaken konden de stortingen voor de jaren 2016 t/m 2020 naar beneden worden bijgesteld. Dit is meegenomen bij de 2e bestuursrapportage 2016. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe hebben we niet het gehele berekende voordeel meegenomen, maar hebben we een deel in de voorziening laten zitten. Het blijkt nu dat dit een goede keus is geweest. Inmiddels is namelijk bekend geworden, dat de rekenrente voor 2017 nogmaals wordt verlaagd. De rekenrente voor 2017 wordt 0,864%. In 2016 was de rekenrente 1,629%. De financiële consequenties zijn nog niet berekend, maar zullen worden meegenomen in de 2e bestuursrapportage 2017.

Culturele hoofdstad (Concern)

De raad heeft € 100.000 beschikbaar gesteld voor subsidie en beleid met betrekking tot Culturele Hoofdstad 2018. Dit bedrag is over meerdere jaren verdeeld in de begroting. Voor de verstrekking van subsidies is een (deel)verordening opgesteld en op 21 januari 2016 vastgesteld door de raad. In 2016 zijn twee inspiratie-/netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Beide bijeenkomsten zijn goed bezocht, waarbij rond de 60-70 personen aanwezig waren. Thema's gekoppeld aan deze avonden waren: communicatie en hospitality. De opzet van de avond was informatie verstrekken door de organisatie vanuit Leeuwarden, aandacht voor projecten uit de gemeente en gelegenheid bieden voor netwerken. Het bruist in Tytsjerksteradiel van de initiatieven. In de gemeente zijn al zo'n 50 evenementen/projecten gerelateerd aan Culturele Hoofdstad.

Voor 2016 stond er een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 52.000. De totale uitgaven waren € 34.000 (subsidieverstrekingen) Wij stellen voor het restant van € 18.000 door te schuiven naar 2017. Dit heeft geen consequenties voor het resultaat.

Bestuurlijk-juridische ondersteuning (Advies en Control)

In 2016 was er een budget van € 31.000 beschikbaar voor bestuurlijk-juridische ondersteuning. De werkelijke uitgaven waren € 75.000. Het verschil van € 44.000 levert voor 2016 een eenmalig nadeel op. Dit verschil kan grotendeels verklaard worden door kosten met betrekking tot juridische advisering in het dossier Megahome (€ 38.000).

Leges Burgerzaken (Publieksdiensten)

Voor 2016 was een inkomst geraamd van € 306.000. De werkelijke opbrengsten waren € 329.000. Het verschil van € 23.000 levert voor 2016 een eenmalig voordeel op. Het voordeel is grotendeels te verklaren door een hogere opbrengst met betrekking tot de ID-kaarten. Het aantal verstrekkingen waren met name in de aanloop naar de vakantie hoger dan waarmee rekening was gehouden.

Hogere bijdrage werkmaatschappij 8KTD (Advies en control)

De bijdrage van de gemeente Tytsjerksteradiel aan de WM8KTD bedraagt op rekeningsbasis € 9.976.000. In de begroting van de WM8KTD na wijziging werd nog uitgegaan van een bijdrage van de gemeente Tytsjerksteradiel van € 9.770.000. Het verschil tussen de begroting en jaarrekening van € 206.000 is vooral een gevolg van het feit, dat op tal van onderdelen van de WM8KTD in deze fase van opbouw van de nieuwe organisatie meer gebruik is gemaakt van (extra) inleen van personeel.

Open dag gemeentehuis (Griffie)

De open dag is in 2016 niet georganiseerd. Het hiervoor beschikbare budget van € 10.000 is niet besteed en leidt tot een voordeel voor de jaarrekening.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 01 – Algemeen bestuur

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	10.227	10.474	-247 N
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	767	709	58 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	9.460	9.765	-305 N

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Geen klanttevredenheidsonderzoek	11	V
Hogere juridische advieskosten	44	N
Hogere legesopbrengst (m.n. ID kaarten)	23	V
Hogere bijdrage WM8KTD	206	N
Geen open dag	10	V

3.2 Openbare orde en veiligheid

‘Veilig en duidelijk, wanneer nodig handhavend met strakke hand’

Het programma openbare orde en veiligheid omvat alle gemeentelijke activiteiten op het gebied van handhaving van de openbare orde, bevordering van de veiligheid en activiteiten rondom de bijzondere wetten. Hieraan wordt op verschillende manieren vorm gegeven door het stellen van regels, het verlenen van vergunningen, het maken van beleid, uitvoering geven aan handhaving, organisatie van de rampenbestrijding, de brandweer en de samenwerking met de politie.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Uitvoeringsprogramma 2016 (Toezicht en Handhaving)

We hebben uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma Toezicht en Handhaving 2016, waarin deze uitgangspunten vorm wordt gegeven.

In het jaarverslag Toezicht en Handhaving 2016 wordt verantwoording afgelegd. De behandeling hiervan is gepland voor de raad van mei 2017.

De uitvoeringsdoelen zijn voor het overgrote deel gehaald. Het naleefgedrag is iets gedaald ten opzichte van 2015. Er worden maatregelen genoemd, die al zijn meegenomen in het uitvoeringsprogramma 2017.

WABO–budget TD 2016 (Toezicht en Handhaving)

Wegens extra uitbestede werkzaamheden aan de FUMO is het budget voor plustaken overschreden.

Dit betreft enerzijds de inhuur van juridische ondersteuning voor toezicht en handhaving en anderzijds de kosten van strafrechtelijk onderzoek van asbestdumping bij Noardburgum. Bij werkzaamheden van de Centrale As stuitte men op gedumpte platen asbesthoudend materiaal. Het OM heeft voor de begeleiding van het strafrechtelijk onderzoek FUMO–medewerkers ingezet. De kosten hiervan zijn bij ons in rekening gebracht. Voor de rekening betekent dit per saldo een nadeel van € 21.000.

Crisisbeheersing (Veiligheid en crisisbeheersing)

Een aantal functies in de crisisorganisatie worden voortaan niet meer per gemeente, maar per district ingevuld. Dit houdt in dat er minder medewerkers nodig zijn in de crisisorganisatie. Wel wordt van de medewerkers die een districtsfunctie vervullen verwacht dat zij deze werkzaamheden ook verrichten buiten hun "eigen" gemeente. Dus een medewerker van Tytsjerksteradiel kan worden ingezet in Dongeradeel. Een voorbeeld van een districtsfunctie is een medewerker uit de communicatiepool of een medewerker opvang.

Integrale Veiligheid (Veiligheid en crisisbeheersing)

Voor het jaar 2016 is geen uitvoeringsprogramma gemaakt. Wel is uitvoering gegeven aan een aantal punten uit het veiligheidsbeleid. Er is onder andere een start gemaakt met het implementeren en actualiseren van het BIBOB–beleid, een onderdeel van het tegengaan van ondermijnende criminaliteit.

Het jaar 2016 werd verder veelal overheerst door zaken die niet specifiek staan benoemd in het integraal veiligheidsbeleid. Zo werd veel capaciteit gevraagd ten behoeve van de beheersing van

asielstromen. Daarnaast is er veel inzet geweest op het gebied van (maatwerk)casussen, waarbij in samenwerking met ketenpartners zaken zijn opgepakt. Daarnaast is gestart met sessies ten behoeve van een escalatiemodel bedoeld voor het sociaal domein en het veiligheidsdomein. Dit wordt in 2017 verder uitgewerkt.

Veiligheid (Veiligheid en crisisbeheersing)

De bijdrage aan de veiligheidsregio voor de brandweer en crisisbeheersing is op rekeningbasis € 82.000 lager uitgevallen als gevolg van diverse kostenontwikkelingen. Over 2015 is een afrekening ontvangen. Per saldo moest nog € 36.000 worden verrekend over 2015.

Het continuïteitsplan crisisbeheersing is in 2016 nog niet gerealiseerd. Dit levert voor de jaarrekening een eenmalig voordeel op van € 24.000.

Politie (Veiligheid en crisisbeheersing)

Er zijn op dit moment geen nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot de huisvesting van de politie in Burgum.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 02 – Openbare orde en veiligheid

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	2.759	2.543	216 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	43	41	2 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	2.716	2.502	214 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Verschil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Extra uitbestede werkzaamheden aan de FUMO	21	N
Lager bijdrage aan de veiligheidsregio	82	V
Afrekening 2015 veiligheidsregio	36	N
Geen kosten continuïteitsplan crisisbeheersing	24	V

3.3 Infrastructuur

‘Sober en doelmatig’

Het programma Infrastructuur omvat de aanleg, het beheer en onderhoud van (water)wegen en straten c.a., groenvoorzieningen, natuur- en landschapsbescherming, openbare verlichting en verkeersveiligheid. Het programma is gericht op het mogelijk maken van een veilige deelname aan het verkeer en een sober en doelmatig beheer van de openbare ruimte met inachtneming van en respect voor de aanwezige (unieke) kwaliteiten er van, zoveel mogelijk via rationele programma's. Bij de opstelling/herziening van rationele programma's zal er overigens op worden toegezien dat het niveau van de uitgaven doorlopend bestuurlijk kan worden getoetst.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Ontsluitingsweg Skûlenboarch (Beleid)

Fase 1 van de ontsluiting Skûlenboarch is afgerond. Daarmee heeft het industrieterrein een directe ontsluiting op de provinciale weg ter hoogte van Drogeham. Er is geen afhankelijkheid meer van de brug bij Skûlenboarch. Het belang daarvan is inmiddels bekend nu de brug onlangs weer is aangevaren.

De ambitie is om ook fase 2 te realiseren, waarbij de ontsluitingsweg om het gehele industrieterrein heen wordt gelegd. Hierbij kan ook regulier verkeer gebruik gaan maken van de ontsluitingsweg. De raad heeft hiervoor in september 2016 € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de algemene reserve. De uitvoering was beoogd in december 2016. Dit vanwege de einddatum van de beschikking. Helaas bleken er diverse obstakels – waaronder grondposities, kabels en leidingen – te zijn die moesten worden opgelost en meer tijd kosten dan voorzien. Tegen die achtergrond is aan de provincie Fryslân gevraagd de beschikking met één jaar te verlengen. Dit verzoek is gehonoreerd waardoor meer tijd genomen kan worden voor een zorgvuldige realisatie. Op dit moment zijn nagenoeg alle obstakels geruimd en kan binnenkort de overdracht van grond plaatsvinden. Daarna zal fase 2 in 2017 in uitvoering worden genomen. Eindresultaat is een openbare weg tussen Skûlenboarch en Drogeham, waar het industrieterrein op is aangesloten.

Voor 2016 stond – inclusief het extra beschikbaar gestelde budget – een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 432.000. De uitgaven bedroegen € 339.000 en de inkomsten uit subsidie (ANNO) € 169.000. Voorgesteld wordt het restant van € 262.000 door te schuiven 2017. Dit heeft geen consequenties voor het resultaat.

Openbare verlichting (Beleid)

Op het product openbare verlichting is in totaal een voordeel te melden van € 32.000.

De levering van elektriciteit leverde een voordeel op van € 12.000, omdat en het werkelijke tarief en het verbruik achteraf lager was dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Over de afrekeningen tot en met 2015 is veel (en lang) discussie geweest. Bij de jaarrekening 2015 was deze discussie nog niet voorbij en zijn er balansposten opgenomen. Uiteindelijk is de afrekening € 11.000 lager uitgevallen dan waarmee rekening was gehouden.

Ook op de post administratief beheer vielen de werkelijke kosten per saldo € 9.000 lager uit. Er was in 2016 een goede samenwerking met aannemer was wat tot een kostenreductie voor

directievoering, secretariaat en externe adviseur heeft geleid. Plus het feit dat er weinig kwesties waren waarvoor een externe adviseur ingezet moest worden.

Kansen in Kernen (Beleid)

In Garyp is het werk in 2016 opgeleverd. De feestelijke opening heeft plaats gevonden op 14 juli 2016. In Burgum en Hurdegaryp zijn de Voorlopige Ontwerpen (VO) gereed. In Burgum is het concept VO gepresenteerd aan de bevolking op 24 maart 2016. In Hurdegaryp heeft dit plaatsgevonden op 4 juli 2016. De VO's komen tot stand via een interactief proces, waarbij vertegenwoordigers van dorpsbelangen, ondernemers (vereniging) en aanwonenden zijn betrokken. Vanuit dit proces zijn door de bevolking enkele 'scopewijzigingen' ten opzichte van de Schetsvisies van 2010 voorgesteld in beide VO's. Het VO KIK Burgum is vastgesteld door het college en door Gedeputeerde Staten voor kennisgeving aangenomen (op advies van de Stuurgroep DCA). Het VO KIK Hurdegaryp wordt in januari 2017 vastgesteld door het college. Het Definitief Ontwerp (DO) KIK Burgum (incl. bestek en bestektekeningen) wordt gereed gemaakt voor vaststelling begin 2017, waarna de aanbesteding kan plaats vinden, naar verwachting in maart 2017. De aanleg van de rotonde bij het gemeentehuis start al in januari 2017, als onderdeel van het bestek Midden 2 van het project De Centrale As. De uitvoering van KIK Burgum en KIK Hurdegaryp vindt plaats in 2017 en 2018.

Vooralsnog kan op grond van de berekeningen de conclusie worden getrokken dat het totaal Programma KIK kan worden gerealiseerd binnen de in de Financiële Strategie van december 2014 vastgestelde kaders.

Voor 2016 was er – door middel van een onttrekking uit de reserve kansen in kernen – in totaal € 610.000 beschikbaar. De uitgaven bedroegen € 623.000 en de inkomsten uit subsidie (ANNO) € 321.000. Voorgesteld wordt het restant van € 308.000 door te schuiven 2017. Dit heeft geen consequenties voor het resultaat.

Overname wegen in relatie tot Centrale As (Beheer)

In 2016 is de Centrale As in gebruik genomen. Tegelijkertijd is het beheer van de "oude" provinciale wegen overgedragen aan de gemeente. Voor het aanwezige achterstallige onderhoud van deze wegen inclusief fietspaden is door Provinsje Fryslân een afkoopsom van € 163.000 betaald. Dit bedrag is in zijn geheel in de voorziening onderhoud wegen gestort en heeft geen invloed op het resultaat.

Teerhoudend asfalt (Beheer)

De hoeveelheid afgevoerd teerhoudend asfalt en de daarmee samenhangende kosten is dit jaar lager dan begroot. Voor de jaarrekening een eenmalig voordeel van € 54.000.

Bezuinigingstaakstelling wegen (Beheer)

Voor het product wegen is een bezuinigingstaakstelling opgenomen van € 58.000. Deze taakstelling is gekoppeld aan het vervolg van (de pilot) kwaliteit gestuurd beheer en de evaluatie daarvan. Deze evaluatie is er nog niet geweest, waardoor er nog geen invulling kon worden gegeven aan de taakstelling.

Straatreiniging (Beheer)

Op het onderdeel straatreiniging is er per saldo sprake van een voordeel van € 42.000. Voornamelijk als gevolg van lagere kosten voor de verwerking van veegvuil en onkruidbestrijding.

De lagere kosten van veegvuil is een gevolg van het feit, dat er minder afval in gewicht is afgevoerd met dezelfde intensiviteit van vegen. De lagere kosten van onkruidbestrijding zijn een gevolg van een gunstige aanbesteding voor het werk in 2016 ten opzichte van de begroting.

Sneeuwruimen en gladheidsbestrijding (Beheer)

De totale kosten zijn € 29.000 hoger dan begroot. Het gaat om meerkosten voor strooizout, onderhoud en inhuur derden als gevolg van de winterperiodes. De begroting voor deze post is bewust laag, om niet een onnodig beslag te leggen op middelen.

Groenvoorzieningen (Beheer)

Als gevolg van tijdelijke onvolledige inzetbaarheid van enkele groenmedewerkers van de buitendienst is dat jaar een medewerker van een loonbedrijf ingehuurd. Deze heeft diverse groenwerkzaamheden uitgevoerd. Daarnaast moest er in verband met groot onderhoud van verhardingen geplagd worden. Dit in situaties waarbij het gazon tussen het trottoir en de weg hoger ligt dan de verharding. Dat geeft problemen met de afwatering. Voor een goed en voor de bewoners begrijpelijk eindresultaat van de herstraatwerkzaamheden hebben wij het afplaggen tegelijk met de herstraatwerkzaamheden uitgevoerd. Verder komt bij het onderhoud van bomen met de hoogwerker nog steeds stormschade aan het licht. Dat zorgt voor meerwerk. Niets doen of later terugkomen is niet gewenst, omdat het niet efficiënt is en omdat het schade is, dat een verhoogd risico op takbreuk met zich mee brengt. Daarnaast zijn er op verzoek van de bewoners en het bestuur extra kapwerkzaamheden uitgevoerd in de eikenlaan langs de Kwekerstrjitte en de Tj. H. Haismastraat in Burgum. Voor het totale productgroenvoorzieningen leidt dit tot een aandeel voor de jaarrekening van € 145.000.

Overdracht stedelijk waterbeheer (Beheer)

In 2017 is overeenstemming bereikt met het Wetterskip Fryslân over de overdracht van het stedelijk waterbeheer. Dit komt er in het kort op neer dat Wetterskip Fryslân verantwoordelijk is voor het onderhoud van hoofd- en secundaire watergangen binnen de bebouwde kom. De gemeente onderhoudt de secundaire watergangen en ontvangt daar een vergoeding voor.

De gemeente voerde en voert dat onderhoudswerk al uit. De vergoeding is een financiële meevaller.

De vergoeding van € 54.000 op jaarbasis is voorlopig afgesproken voor de jaren 2016 t/m 2019. Op basis van een evaluatie worden de werkelijke kosten in beeld gebracht en zal de vergoeding opnieuw worden vastgesteld. De vergoeding voor de jaren 2017 t/m 2019 wordt meegenomen in de 1e bestuursrapportage 2017.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 03 – Infrastructuur

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	7.850	7.405	445 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	1.835	1.417	418 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	6.014	5.988	27 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Lagere kosten product Openbare Verlichting	32	V
Lagere kosten afvoer teerhoudend asfalt	54	V
Niet realiseren taakstelling wegen	58	N
Lagere kosten straatreiniging	42	V
Hogere kosten gladheidsbestrijding	29	N
Hogere kosten groenvoorziening	145	N
Inkomsten a.g.v. overdracht stedelijk waterbeheer	54	V

3.4 Economische zaken

‘Werken aan regionale economie en werkgelegenheid’

Het programma economische zaken omvat activiteiten die een bijdrage leveren aan het in stand houden en zo mogelijk versterken van de economische en toeristisch–recreatieve structuur in de gemeente Tytsjerksteradiel. Voor dit programma wordt zowel een beleidsplan economische zaken als een beleidsplan recreatie & toerisme opgesteld. Jaarlijks worden op basis hiervan uitvoeringsplannen ter informatie aan de raad aangeboden. Via de reguliere planning en control cyclus vindt vervolgens rapportage over de voortgang van de beleidsplannen en de daaraan gekoppelde jaarplannen plaats.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Glasvezelnetwerk (Beleid)

Al jarenlang worden er vanuit de provincie initiatieven ontplooid om glasvezel in de buitengebieden van Fryslân aan te leggen. Inwonersinitiatieven speelden daarin een belangrijke rol. Als gemeente zijn we telkens volgend geweest in dit beleid.

Tot nu toe zijn er nog maar weinig succesvolle initiatieven geweest. De provincie heeft daarom in januari 2017 besloten het roer om te gooien en zelf meer regie te nemen. Via een tender wordt aan marktpartijen een achtergestelde lening beschikbaar gesteld om snel internet (glasvezel) aan te leggen. De plannen daarvoor worden momenteel uitgewerkt. Er wordt verwacht, dat er in september 2017 kan worden begonnen met de aanleg. Normaal gesproken zouden dan in 2020 alle witte gebieden in Fryslân kunnen zijn voorzien van snel internet. Er is nog geen concrete planning gemaakt. Het is dus ook nog niet bekend wanneer de gemeente Tytsjerksteradiel aan de beurt is.

Als gemeente volgen we ook nu het beleid van de provincie. Wij spelen zelf een rol als het gaat om leges en degeneratiekosten en vraagbundeling. De raad heeft hiervoor een bedrag van € 66.000 beschikbaar gesteld. We stellen voor om dit bedrag beschikbaar te houden gedurende de duur van het project. Het kan dan worden gebruikt voor onder meer vraagbundeling en eventuele knelpunten en/of aanvullingen.

Voor 2016 was er € 66.000 beschikbaar voor het glasvezelnetwerk vanuit de algemene reserve. Voorgesteld wordt dit door te schuiven naar 2017. Dit heeft geen consequenties voor het resultaat.

Bijdrage ANNO (Beleid)

Een paar jaar geleden hebben wij het overschot op de organisatiekosten ANNO op verzoek retour ontvangen. De colleges van de overige deelnemende gemeenten heeft destijds besloten het overschot niet op te vragen, maar bij ANNO te laten. Inmiddels is er een bestemming gevonden voor dit overschot en is ook het overschot bij Tytsjerksteradiel weer opgevraagd. Voor 2016 levert dit een nadeel op van € 10.000.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 04 – Economische zaken

<i>(€ x 1.000)</i>	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	744	598	147 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	252	187	65 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	493	411	82 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Bijdrage ANNO	10	N

3.5 Onderwijs

‘Ontwikkelen naar brede scholen’

Het programma Onderwijs richt zich op goede onderwijshuisvesting, op de lokale onderwijsagenda, op vervoer van leerlingen waar dat nodig is en op het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling van doelgroepen. Onderwijs zelf is primair de verantwoordelijkheid van de scholen en hun besturen. In deze rolverdeling wordt in onze gemeente door alle betrokkenen werk gemaakt van een goede en stevige samenwerking. Op diverse plaatsen leidt dit tot ontwikkeling van het “brede school”-concept en tot multifunctioneel accommodatiegebruik. Die goede samenwerking maakt ook mogelijk dat onderwijs en onderwijsbeleid prominente pijlers zijn in de integrale benadering van kinderen, jeugd en jongeren, en van hun kansen en problemen (WMO-domein opvoeden en opgroeien). Het programma heeft veel relatie met activiteiten in andere programma’s, zoals Welzijn (WMO, clustering voorzieningen, Centrum Jeugd & Gezin), Sport (Buurt-Onderwijs-Sport projecten), Romte (planontwikkeling), MBB (gebouwen), Werk & Bijstand (startkwalificatie schoolverlaters).

Wat hebben we daarvoor gedaan

Huren/bijdragen schoolgebouwen (Beleid)

In de begroting is rekening gehouden met inkomsten uit het beschikbaar stellen van de schoolgebouwen voor schoolbesturen en derden. Hiervoor is in de begroting een bedrag opgenomen van € 64.000. In werkelijkheid is een bedrag van € 74.000 ontvangen. Het verschil wordt veroorzaakt, doordat de geschatte huuropbrengst van het "torentje" (Nieuw bouw Partoer/Arke) te laag is geweest. Dit heeft structurele gevolgen.

Constructiefout OBS de Opstap (Beleid)

Volgens de onderwijswetgeving is de gemeente nog steeds gehouden, om geconstateerde constructiefouten te (laten) herstellen ondanks de recente doordecentralisatie van het onderhoud richting de schoolbesturen. Voor het herstel van de constructiefout obs de Opstap was een bedrag geraamd van € 52.000 inclusief toezicht en begeleiding. Door niet gebruik te maken van de diensten door derden maar het in "eigen beheer" uit te voeren is hier een kostenbesparing opgetreden. Het voordeel bedraagt € 26.000 en is eenmalig van aard.

Vrijval kapitaallasten verbouw Mr. Frankeskoalle (Beleid)

In de begroting 2016 was voor de verbouw van de Mr. Frankeskoalle de volledige kapitaallast meegenomen. Doordat de nieuwbouw in de loop van 2016 is voltooid, komen deze lasten in 2016 niet ten laste van de exploitatie, maar pas per 2017. Voor de exploitatie 2016 betekent dit een voordeel van € 46.000. Dit is eenmalig van aard, omdat de meerjarige consequenties al zijn verwerkt in de begroting 2017 en volgende jaren.

Kleine schades (Beleid)

In de begroting is geen raming opgenomen voor kleine schades, omdat vooraf moeilijk is in te schatten in welke mate schade zal voorkomen. In 2016 is een bedrag van € 16.000 uitgegeven voor herstel van ontstane schade. Het nadeel is eenmalig.

Kosten bewegingsonderwijs (Beleid)

Jaarlijks vindt er verrekening plaats van de kosten van het bewegingsonderwijs. In 2016 heeft nog een verrekening plaatsgevonden met het jaar 2015, waarvoor abusievelijk geen balanspost was opgenomen. Dit leidt tot een eenmalig nadeel van € 16.000.

Verhuur de Winde aan TKC (Beleid)

Het Tjalling Koopmanscollege (TKC) huurt de voormalige basisschool de Winde van de gemeente. De huur is niet opgenomen in de begroting. Het voordeel hierdoor voor de exploitatie bedraagt € 15.000.

Met het bestuur van TKC is een doordecentralisatieovereenkomst gesloten voor de exploitatie van de school. Op grond van deze overeenkomst wordt de school bevoorschot. In de overeenkomst is ook een nacalculatie afgesproken van de definitieve vaststelling van de uitkering uit het gemeentefonds waarop de bevoorschotting is gebaseerd. In 2016 is het jaar 2014 op deze manier afgerekend. Dit levert voor de gemeente een eenmalig voordeel op van € 8.000.

Huur noodbouw Singelland Beleid)

Voor Singelland wordt door de gemeente noodbouw gehuurd. In de begroting was hiervoor een huurprijs geraamd. De werkelijk betaalde huur is lager geweest dan de raming en levert een voordeel op van € 4.000. Dit voordeel is structureel van aard.

Energiekosten Liudger (Beleid)

Voor de afrekening van energiekosten noodlokalen Liudger stond nog een balanspost. Hiervoor bestaan geen verplichtingen meer. Daarmee komt de balanspost te vervallen en levert een eenmalig voordeel op van € 4.000.

Leerlingen vervoer (Beleid)

Vervallen BTW claim inzake vervoer van leerlingen

Recentelijk is er een rechtelijke uitspraak geweest inzake een geschil in den lande tussen een gemeente en de belastingdienst over het feit of de betreffende gemeente in het kader van het leerlingenvervoer aangemerkt kon worden als ondernemer ten aanzien van het taxivervoer. Omdat door onze belastingadviseur aangegeven werd dat er een goede kans bestond dat de gemeente in het gelijk zou worden gesteld werd het verstandig geacht om tegen de aangifte BTW, zolang het geschil niet ten einde was, bezwaar aan te tekenen. In 2016 is duidelijk geworden dat de gemeenten niet als ondernemer aangemerkt konden worden. Dit betekent, dat de opgenomen balansposten voor de verrekening van de btw komen te vervallen en levert voor de exploitatie 2016 een eenmalig nadeel op van € 85.000.

Bijdrage vervoer leerlingen AZC

Van het COA is voor het vervoer van leerlingen AZC een bijdrage ontvangen van € 22.000. Hiermee was in de begroting geen rekening gehouden.

Vervoer leerlingen

Het vervoer van leerlingen was in 2016 per saldo uiteindelijk € 6.000 duurder dan begroot. De regeling heeft een zogenaamd open-eind karakter, waardoor er altijd afwijkingen mogelijk zijn. Overigens moet hierbij worden aangetekend, dat Tytsjerksteradiel in zijn totaliteit lagere kosten voor leerlingenvervoer kent dan de omliggende gemeenten.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 05 – Onderwijs

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	4.255	4.295	-40 N
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	500	477	24 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	3.755	3.818	-63 N

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Verskil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Hogere huurinkomsten schoolgebouwen	10	V
Lagere kosten constructiefout de Opstap	26	V
Vrijval kapitaallasten mr. Frankesskoalle	46	V
Herstelkosten kleine schades	16	N
Kosten bewegingsonderwijs 2015	16	N
Verhuur de Winde	16	V
Afrekening doordecentralisatie TKC 2014	8	V
Vervallen BTW claim vervoer leerlingen	85	N
Lager huur noodbouw Singelland	4	V
Vrijval balanspost energiekosten Liudger	4	V
Bijdrage leerlingenvervoer AZC	22	V
Vervoer leerlingen	6	N

3.6 Welzijn

‘Welzijn in de dorpen’

Het programma welzijn omvat inzet en activiteiten om de participatie van burgers in de samenleving te ondersteunen. Belangrijk deel daarvan is het initiëren en in stand houden van voorzieningen voor jong én oud, van voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur, en van overige gemeenschappelijke voorzieningen ter bevordering van de sociale leefbaarheid in de dorpen. De ambitie richt zich op zelfstandigheid/zelfredzaamheid van burgers, groepen en organisaties, op preventie, en op multifunctionaliteit van voorzieningen. In het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) is de gemeente voor burgers de eerst aanspreekbare overheid. In die verantwoordelijkheid heeft de gemeente een actieve regierol in de afstemming met een groot aantal lokaal werkzame instellingen op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Gezond in de stad (Beleid)

Door het rijk is voor drie jaar een bedrag van € 49.000 per jaar beschikbaar gesteld onder de benaming "Gezond in de Stad". Hiermee worden gemeenten gestimuleerd om te bevorderen dat de inwoners meer gaan bewegen in de strijd tegen overgewicht. Het project is in 2016 van start gegaan. De kosten vallen voor 2016 € 19.000 lager uit dan verwacht.

Afrekening Vijversburg (Beleid)

Voor de inrichting 2e fase "Park Vijversburg" is destijds door de gemeente een bijdrage beschikbaar gesteld van € 450.000 ten laste van de algemene reserve. Tijdens de duur van de werkzaamheden is voor 90% aan voorschotten verstrekt. Bij de definitieve afrekening zou de resterende 10% worden betaald. De definitieve afrekening is nog steeds niet ontvangen en daardoor is ook de restant bijdrage van € 45.000 niet tot uitbetaling gekomen. Dit leidt binnen dit programma tot een voordeel van € 45.000. Voor de jaarrekening heeft dit geen gevolgen, omdat ook de onttrekking (= inkomst) aan de algemene reserve niet is geëffectueerd.

Maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen (Beleid)

Voor gehuisveste statushouders is door het rijk een eenmalige bijdrage beschikbaar gesteld voor de maatschappelijke begeleiding. In 2016 gaat het hierbij om een totaal bedrag van € 73.000. Stichting Vluchtelingenwerk heeft in de loop van 2016 een aanvraag gedaan voor extra middelen vanwege de toename van het aantal te begeleiden vluchtelingen. Hiervoor is een bedrag van € 34.000 betaald. Ook zijn er nog een aantal mensen naar een inburgeringscursus geweest, wat tot een uitgave heeft geleid van € 7.000. Per saldo betekent dit voor de rekening een voordeel van € 32.000. Dit voordeel is eenmalig van aard.

Verkoop Heidestee (Beleid)

In de loop van 2016 is de Heidestee te Noardburgum verkocht. De netto-opbrengst van dit pand na aftrek van verkoopkosten bedraagt € 74.000. Conform de bestendige zal de opbrengst via resultaatbestemming naar de algemene reserve vloeien.

Subsidieverstrekking Kinderwoud (Beleid)

In 2016 is een beschikking afgegeven voor het verzorgen van het kinder- en peuteropvangbeleid aan Stichting Kinderwoud. De afgegeven beschikking was tweeledig. Naast een bedrag voor de reguliere onderdelen voor de peuteropvang, waarvoor een aantal prestaties wordt verlangd, was er een bedrag van € 75.000 beschikbaar voor scholing van peuteropvang. Ingewonnen informatie bij de instelling heeft aangetoond, dat bij lange na niet het volledige bedrag zal worden benut. Voor de gemeentelijke jaarrekening is een voordeel ontstaan van € 68.000. Dit voordeel is eenmalig van aard.

Sociaal domein (Beleid)

Met ingang van 2015 is de gemeente verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van taken op het gebied van de Jeugdwet en de AWBZ. Van het rijk werd hiervoor een integratie-uitkering beschikbaar gesteld met inbegrip van een korting. Doordat de besluitvorming op rijksniveau nogal lang op zich liet wachten en daarmee ook de onbekendheid van het over te dragen budget, zijn de gemeenten geconfronteerd met een korte implementatietijd. Dit heeft geleid tot de nodige problemen bij de uitvoering. Daarnaast speelde voor de gemeente Tytsjerksteradiel ook de samenwerking met de gemeente Achtkarspelen. Hierdoor zijn de problemen in de uitvoeringssfeer alleen maar toegenomen.

Ook het jaar 2016 heeft de nodige problemen gekend bij de uitvoering, die voor een deel hun oorsprong nog vinden in het jaar 2015. Nog steeds werken we met de nodige aannames in de rekening voor wat betreft lasten en baten. Toch begint zich een bepaalde trend af te tekenen. De kosten van het Wmo en PGB-deel zijn aanzienlijk lager dan geraamd, terwijl de kosten voor de uitvoering van de Jeugdwet meer bedragen dan de raming. Een deel van de oorzaak hiervoor is, dat met de raad het volgende is afgesproken. Zolang er nog geen goed beeld bestaat over de uitvoering en de daarmee gepaard gaande kosten, wordt op begrotingsbasis uitgegaan van een budgettair neutrale situatie. Een andere oorzaak, die een rol speelt is, dat budgetten binnen de al bestaande Wmo-taken deels worden benut voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein. Immers de bestaand Wmo is opgegaan in het totale sociaal domein.

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel bedraagt het voordeel op Sociaal domein (Wmo, Jeugd en PGB) € 1.076.000. Een nadere onderverdeling geeft het volgende beeld:

- Wmo voorzieningen (bestaand en nieuw) € 482.000 V
- PGB's € 955.000 V
- Uitvoering Jeugdwet € 557.000 N

Afwikkeling 2015

De invloed van het jaar 2015 zit voor een deel bij de PGB's. Bij de jaarrekening 2015 was een balanspost opgenomen voor een terugontvangst van € 752.000. Uiteindelijk heeft de gemeente in 2016 over 2015 een bedrag terugontvangen van € 948.000. Voor de jaarrekening 2016 betekent dit een eenmalig voordeel van € 196.000. De balansposten voor de bestaande Wmo-taken hebben een normale afwikkeling gehad. Dit komt dat ten tijde van de opname van de balanspost bekend was welk bedrag tot het exploitatiejaar 2015 behoorde maar verantwoord zou worden in 2016. Hierbij ging het om een bedrag van € 661.000. Bij de uitvoering van de Jeugdwet ligt de zaak gecompliceerder. Dit komt omdat Sociaal Domein Fryslân als uitvoerende instantie werkzaam voor alle gemeenten in Friesland, de afspraak met de aanbieders heeft gemaakt om de voorschotten die waren verstrekt in 2015 weer terug te vorderen op het moment dat de aanbieders zouden gaan factureren. De facturatie heeft gedurende het jaar 2016 plaatsgevonden.

Omdat bij het verwerken in de gemeentelijke administratie niet expliciet werd aangegeven welk deel betrekking heeft op 2015 zal, om duidelijkheid te krijgen over het aandeel 2015 in 2016, nader onderzoek moeten plaatsvinden. De opgenomen balansposten in 2015 zijn wel in de exploitatie 2016 meegenomen.

Aanvalsplan kindvoorzieningen Noardburgum (Beleid)

Er is in nauw overleg met Kinderwoud (en dorpsbelang) ingestemd met het inkrimpen in m2 voor Kinderwoud in de Balstien. Deze ruimte zal mogelijk opgevuld worden bij fusie van de openbare en pc basisschool. hierover zijn gesprekken gaande.

Mantelzorgwaardering (Beleid)

De bijeenkomsten voor mantelzorgers hebben in 2016 plaatsgevonden. Begin 2017 worden deze bijeenkomsten geëvalueerd door het steunpunt Mantelzorg en besproken met leden van de Wmo raad, leden dorpentteams, leden seniorenraad en beleidsmedewerkers Welzijn Tytsjerksteradiel. Vervolgens wordt op basis van de uitkomsten gezamenlijk gekeken naar het uit te zetten vervolg voor de mantelzorgwaardering, vertaald in concreet beleid.

Vrijval balansposten combinatiefuncties (Beleid)

Sinds 2011 reserveren wij het verschil tussen de ontvangen middelen voor combinatiefuncties en de daadwerkelijke uitgaven in dat jaar via de balans. Dit met het oog op het feit dat de verwachtingen voor de toekomst waren, dat het overschot in de eerste jaren nodig zou zijn om de structurele lasten vanaf 2018 te kunnen dekken.

Tot en met dit jaar was dit voor onze accountant geen aanleiding voor het maken van opmerkingen en voorstellen tot correctie. In het kader van de controle van de jaarrekening 2016 heeft de accountant gesteld, dat het wat hem betreft niet langer op deze manier kan worden verantwoord en dat deze reserveringen ten gunste van de exploitatie moeten vrijvallen.

Inmiddels zijn er meer structurele middelen beschikbaar (zie reservering gids gelden binnen de perspectiefnota 2018–2021), die hiervoor kunnen worden ingezet en is het niet nodig om deze bedragen nog langer te reserveren.

Voor de jaren 2011 t/m 2016 gaat het om de volgende bedragen:

• Nog te betalen kosten 2011	€ 76.000
• Nog te betalen kosten 2012	€ 14.000
• Nog te betalen kosten 2014	€ 66.000
• Nog te betalen kosten 2015	€ 78.000
• Nog te betalen kosten 2016	€ 54.000
• Totaal	€ 288.000

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 06 – Welzijn

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	20.529	20.020	508 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	762	1.710	-948 V
Saldo lasten en baten (na wijziging)	19.767	18.310	1.457 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Lagere kosten Gezond in de Stad	19	V
Opbrengst verkoop Heidestee	74	V
Lagere kosten maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen	32	V
Subsidieverstrekking Kinderwoud	68	V
Lagere kosten WMO (SD)	482	V
Lagere kosten PGB's (SD)	955	V
Hogere kosten Jeugdwet (SD)	557	N
Voordelige afwikkeling PGB's boekjaar 2015	196	V
Vrijval balansposten combinatiefuncties	288	V

3.7 Sport

‘Blijvend bewegen’

Het programma sport betreft de dienstverlening aan de burgers op het gebied van sportvoorzieningen en het stimuleren van sportbeoefening. Het voorzieningenniveau en de samenwerking met sportclubs bevindt zich in vergelijking met andere Friese gemeenten op een hoog niveau. Sport is steeds nadrukkelijker een factor in gezondheid, opvoeding, gemeenschapsvorming. Wat de accommodaties betreft richten wij ons bij ontwikkelingen vooral op mogelijkheden tot concentratie van voorzieningen. Het programma heeft veel relatie met activiteiten in andere programma's zoals Welzijn (WMO, clustering voorzieningen), Onderwijs, Romte (planontwikkeling), MBB (gebouwen).

Wat hebben we daarvoor gedaan

Toekomst gymzaal Jistrum (Beheer)

Stichting Joost Wiersma heeft na een langdurig proces aangegeven niet de gymzaal te willen kopen. Er bleek te weinig onderling vertrouwen vanuit gebruikers/doarpsbelangen voor Joost Wiersma om de gymzaal te exploiteren. Hiermee is deze optie voor de sporthal van de baan.

De Westermar Burgum (Beheer)

Vanwege de vele ontwikkelingen die spelen om en rond het terrein van de sporthal liggen er kansen om door deze te combineren het gebied een meerwaarde te geven. Er wordt niet alleen gekeken naar het handhaven van de huidige functie van de sporthal maar naar samenwerking met verschillende partijen de kansen en de mogelijkheden te onderzoeken. Om enkele ontwikkelingen te noemen: samenwerking clubs, participatie/kanteling, nieuwbouw AZC, maatschappelijk vastgoed gemeente.

Zwembaden (Beheer)

Wetterstins

De Wetterstins in Burgum is in 2015 gerenoveerd. Het jaar 2016 is het eerste jaar dat het gerenoveerde bad volledig in de jaarcijfers zit.

De exploitatie van het zwembad levert ten opzichte van de begroting per saldo een voordeel op van € 24.000. Er zijn gedurende 2016 nog een aantal energiebesparende maatregelen getroffen. Een stel gasgestookte boilers zijn vervangen door zonneboilers en er is een groot aantal zonnepanelen op het sportcomplex geplaatst. Hiervoor wordt de komende 15 jaar jaarlijks een subsidie van € 4.500 ontvangen. Bij de renovatie is een geavanceerde klimaatbeheersingsinstallatie geplaatst en die heeft in eerste instantie de nodige opstartproblemen gehad. Maar die lijken nu achter de rug. Het gasverbruik over de laatste maanden is aanmerkelijk lager dan in vergelijkbare eerdere perioden.

Naast meer inkomsten uit de horeca en de SDE+ subsidie zijn ook de inkomsten uit het zwembadgebruik (leszwemmen, aquafitness, vrij zwemmen e.d) hoger dan begroot. De afname van zwemgelegenheden in de regio is hier zeker van invloed op.

Gedurende het jaar heeft Liudger een eigen energievoorzieningen gekregen. Tot enige jaren terug was de verwarming van sportcomplex De Wetterstins gekoppeld met Liudger via de WKK (warmte kracht koppeling) van NUON. NUON is gestopt met de WKK en de nieuwe warmtevoorziening van

de locaties werd in eerste instantie via de cv-installatie in de Wetterstins verzorgd. Zowel de gemeente als Liudger vonden dit geen wenselijke situatie en in de zomervakantie 2016 heeft Liudger een eigen cv-installatie gekregen.

Voor de begroting 2018 willen we alles op orde hebben. Dat betekent dat bij de 2e bestuursrapportage 2017 de actualisatie van de lopende begroting aan de orde komt.

Sawn Doarpen

De Sawn Doarpen in Gytsjerk kampt met een tekort van € 22.000. Het grootste deel van dit tekort komt door lagere opbrengsten uit kaartverkoop € 18.000. Het overige betreft een scala aan tegenvallende kostenposten, waaronder een forse kostenpost voor de update van de (betalings) software van het bad. De kosten voor nutsvoorzieningen vielen mee. Ook hier werpen energiezuinige investeringen uit het recente verleden hun vruchten af.

Binnensportaccommodaties (Beheer)

Op de exploitatie van alle binnensportaccommodaties (gymzalen en sporthallen) is sprake van een voordeel van € 44.000. Dit voordeel bestaat voornamelijk uit lagere energiekosten (€ 40.000) en meer huurinkomsten (€ 14.000).

De lagere energiekosten zijn voor een deel toe te schrijven aan renovaties van een aantal gebouwen en plaatsing van zuiniger installaties in de afgelopen jaren. In de begroting 2017 is rekening gehouden met deze ontwikkeling.

De hogere huurinkomsten zijn gerealiseerd in sporthal De Hege Fiif in Hurdegaryp als gevolg van een intensiever gebruik van de scholen. De hogere huurinkomsten zijn nog niet verwerkt in de begroting 2017 en verder.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 07 – Sport

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	2.974	3.005	-31 N
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	670	713	-43 V
Saldo lasten en baten (na wijziging)	2.304	2.292	12 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Voordeliger exploitatie Wetterstins	24	V
Nadeliger exploitatie Swan Doarpen	22	N
Voordeliger exploitatie Binnensportaccommodaties	44	V

3.8 Werk en bijstand

‘Werk boven inkomen’

Het programma Werk en Bijstand omvat een uitgebreid activiteitenpakket voor de doelgroep bijstandsgerechtigden en overige minima in de gemeente. Belangrijke doelstellingen zijn het bewerkstelligen dat zoveel mogelijk inwoners economisch onafhankelijk zijn en meedoen (participeren) in de samenleving op allerlei niveaus. Waar nodig bieden wij de helpende hand. Binnen de participatie heeft de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar betaald werk overigens onverkort de prioriteit. Er is een integraal kader vastgelegd voor het brede scala van beleidsvelden waarop de gemeente werk maakt van participatiebevordering.

Wat hebben we daarvoor gedaan

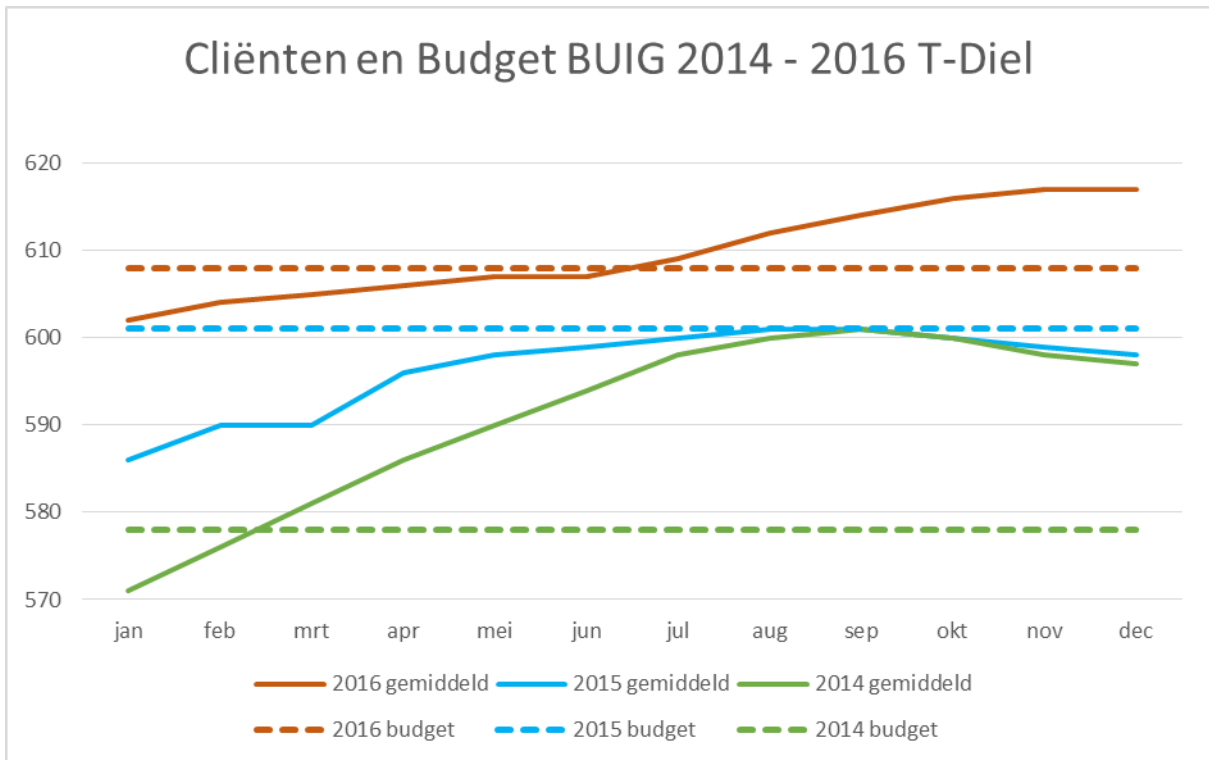
Bijstand WWB, IOAW, IOAZ en startende zelfstandigen (Team Sociaal domein verstrekkingen) De ontwikkeling van het aantal cliënten, vallende onder de wet BUIG, wordt hieronder weergegeven in de grafiek. Om de context te kunnen duiden is ook de ontwikkeling in 2014 en 2015 erbij geplaatst.

Begin 2015 leek het aantal cliënten fors te gaan stijgen. Op prognosebasis betekende dit een forse overschrijding van de uitkeringslasten ten opzichte van het Rijksbudget. In de praktijk was dit echter geen probleem, omdat de in onze begroting opgenomen stelpost ruim voldoende was om de geprognosticeerde overschrijding te dekken.

In de loop van 2016 steeg het gemiddelde aantal cliënten met vier. Daarnaast viel het definitieve budget BUIG 2016 uiteindelijk ruim € 87.000 hoger uit dan begroot. De combinatie van het gemiddelde aantal cliënten over 2016 en het hogere budget zorgde ervoor dat wij per saldo een tekort hebben op de uitkeringslasten ten opzichte van het Rijksbudget.

Ten opzichte van de begroting met betrekking tot de totale uitkeringslasten (dus inclusief de verstrekte bijstand voor zelfstandigen), bedraagt het nadeel € 23.000.

In de 1e en 2e bestuursrapportage van 2016 besteden wij al aandacht aan de destijds opgevoerde stelpost binnen dit programma, waarmee grote schommelingen in de kosten van uitkeringen op rekeningbasis konden worden voorkomen. De verwachting voor 2016 was net als de laatste twee jaar, dat er geen beroep zou worden gedaan op deze stelpost, waardoor deze vrij zou kunnen vallen. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 is geadviseerd, om de verwachte vrijval van deze stelpost (nog) niet ten gunste van de exploitatie te laten komen, maar de reikwijdte van deze stelpost te verbreden tot het hele gebied van het sociale domein. Voor 2016 was het niet nodig om een beroep op deze stelpost te doen. Hierdoor ontstaat een eenmalig voordeel van € 500.000.

**Actualisering voorziening dubieuze debiteuren Sociale Zaken
(Team sociaal domein verstrekkingen)**

In 2016 is er sprake geweest van een toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren Sociale Zaken. In de afgelopen jaren is er alleen maar onttrokken aan de voorziening. Door een toevoeging van € 175.000 kan 70% van de berekende oninbare vorderingen worden afgedekt. Deze norm van 70% hanteren wij al sinds een fors aantal jaren. Door de onttrekkingen in de afgelopen jaren kwamen we echter onder deze norm terecht. Vandaar de bijstelling. Voor de jaarrekening 2016 betekent dit een eenmalig nadeel van € 175.000.

Visiedocument Armoede- en minimabeleid (Beleid)

Het nieuwe beleidsplan schuldhulpverlening, waarbij ingezet wordt op integraal armoedebeleid is in december 2016 voorgelegd aan de gemeenteraad ter besluitvorming en aangenomen. In het voorjaar 2017 volgt nog een notitie integraal armoedebeleid.

Sociale Werkvoorziening (Beleid)

Caparis heeft een onrustig 2016 gekend. De resultaten zijn goed, maar op het gebied van de herstructurering is er door de bestuurlijke onrust weinig voortgang geboekt. Eind 2016 is de nieuwe RvC voortvarend aan de slag gegaan om een nieuw begin te maken met het herstructureringsproces. Er ligt inmiddels een procesplan op hoofdlijnen. Dit plan geeft inzicht in de wijze waarop de RvC aankijkt tegen de uitvoering van de herstructureringsopdracht van Caparis. Ondertussen is een begin gemaakt met de pilots groen (overname deel groenvoorziening Caparis door gemeente Leeuwarden, Achtkarspelen, Oost- en Weststellingwerf en mogelijk Opsterland) en beschut werk onder de Participatiewet. Door lagere kosten per SE en een lager aantal WSW-ers dan begroot is er een positief resultaat op het WSW budget van € 124.000, daarnaast is de rijksbijdrage (septembercirculaire) met € 68.000 verhoogd, dit is direct toegevoegd aan het budget WSW.

Intensivering armoede- en schuldenbeleid (Beleid)

Ook in 2016 zetten we de succesvolle samenwerking voort met Leergeld, Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, en SUN. Stichting Leergeld verzorgt voor de doelgroep ook de mogelijkheid om zwemlessen te volgen, en hier wordt in toenemende mate een beroep op gedaan. We hebben daarom besloten om meer geld ter beschikking te stellen aan Stichting Leergeld, ten behoeve van de zwemlessen. De gemeente Tytsjerksteradiel blijft daarnaast in contact met de voedsel- en kledingbank en gaan we door met het kindpakket (o.m. kledingbonnen). We werken samen met Kearn en het jeugdteam om een jeugdpanel over armoede te organiseren. Hiertoe zijn de gesprekken met scholen en jeugdwerk gevoerd. Het proces heeft inmiddels geleid tot meerdere gesprekken op basisscholen en voortgezet onderwijs. We hebben hiermee uitvoering gegeven aan de wens van contact en gesprek met de jeugd in onze gemeente over het onderwerp armoede.

Kwijtschelding (Administratie en belastingen)

Voor 2016 was er een budget met betrekking tot kwijtschelding van gemeentelijke belastingen beschikbaar van € 100.000. De werkelijke kwijtscheldingen bedroegen € 120.000. Het verschil van € 20.000 levert voor 2016 een nadeel op. Oorzaken van de overschrijding zijn een te lage raming (budget wordt ongeveer eens per drie jaar bijgesteld), hogere tarieven en meer huishoudingen met een minimumloon door de crisis.

Hogere kosten schuldhulpverlening (Team sociaal domein verstrekkingen)

Het aantal inwoners met schuldproblematiek is in onze gemeente de afgelopen jaren gestegen. Daarnaast zijn er ook meer statushouders gehuisvest, welke in de eerste maanden ook vanuit Kredietbank Nederland financieel worden begeleidt. Hierdoor is er voor schuldhulpverlening een overschrijving in lasten van € 17.000.

Lagere kosten reductieregeling (Team sociaal domein verstrekkingen)

De reductieregeling is opgegaan in de regeling maatschappelijke participatie. Deze regeling werd tot 2015 ambtshalve verstrekt, en vanaf de invoering van de participatie wet niet meer. In het kader van eigen kracht en verantwoordelijk wordt geacht dat de inwoners in onze gemeente zelf aangeven of zij de regeling nodig hebben. Hierdoor moeten zij deze zelf aanvragen. Dit gebeurt te weinig. Hierdoor is er € 71.000 minder uitgegeven dan begroot. Daarnaast zien we dat er in toenemende mate een beroep wordt gedaan op het kindpakket waarbij Leergeld, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds voorzien in een bijdrage voor de minima.

Hogere kosten collectieve ziektekostenverzekering (Team sociaal domein verstrekkingen)

We kennen voor de collectieve ziektekostenverzekering in onze gemeente een redelijk goede deelnamegraad. Daarnaast kregen wij in tegenstelling tot voorgaande jaren te maken met het gegeven dat het voorschotbedrag dat wij vanuit de gemeentelijke bijdrage betalen voor deze regeling niet toereikend was. Hierdoor kregen wij een extra afrekening. Dit had vooral te maken met het gebruik maken van de vergoeding voor de eigen bijdrage WMO. Hierdoor is er sprake van een begrotingsoverschrijding van € 33.000 aan lasten. Het voorschotbedrag dat wij als gemeente betalen in het kader van de gemeentelijke bijdrage is voor komend jaar verhoogd.

Vrijval nog te verdelen inkomsten Sociale Zaken (Beleid/ Team Sociaal Domein)

Op de balans stond nog een post nog te verdelen inkomsten Sociale Zaken. De desbetreffende posten zijn inmiddels gedurende het jaar al verdeeld over de diverse producten, waardoor het hier verantwoorde bedrag vrij kan vallen. Voor de jaarrekening betekent dit een voordeel van € 93.000.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 08 – Werk en bijstand

<i>(€ x 1.000)</i>	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	17.103	18.098	-995 N
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	7.866	9.217	-1.351 V
Saldo lasten en baten (na wijziging)	9.237	8.881	356 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Verschil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Hogere kosten Schulddienstverlening	17	N
Meerkosten kwijtschelding	20	N
Lagere kosten WSW (SD)	192	V
Actualisering voorziening dubieuze debiteuren Sociale Zaken	175	N
Ontwikkeling kosten bijstandsuitkeringen	23	N
Vrijval stelpost	500	V
Hogere kosten schulddienstverlening	17	N
Lagere kosten reductieregeling	71	V
Hogere kosten collectieve ziektekostenverzekering	33	N
Vrijval nog te verdelen inkomsten Sociale Zaken	93	V

3.9 Milieu

‘Voor een schoon milieu’

Het programma milieu omvat de zorg voor milieu, reiniging, compostering, riolering en de sanering van milieuhinderlijke bedrijven. Het programma is gericht op het bevorderen van een schone en hygiënische leefomgeving voor de burgers en het verminderen van de belasting voor het milieu. Preventie en hergebruik van afvalstoffen en hergebruik van secundaire grondstoffen (licht verontreinigde grond en bagger) en regenwater zijn hierbij belangrijke uitgangspunten.

Door middel van het gemeentelijke klimaatbeleid wordt een bijdrage geleverd aan het bereiken van de zogenaamde Kyoto-doelstellingen.

De komende periode zal er meer aandacht aan het beleidsveld 'water' worden besteed. Hiervoor is een gemeentelijk Waterplan vastgesteld.

In het kader van duurzaamheid is de Nota Duurzaamheid vastgesteld, waarbij de raad het ambitieniveau met bijbehorend maatregelenpakket heeft bepaald. De externe integratie van het gemeentelijke milieu- en duurzaamheidsbeleid in andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, is hierbij van groot belang.

Voor het verkrijgen van draagvlak c.q. het vergroten van het milieubewustzijn vindt gemeentelijke milieucommunicatie plaats. Binnen de begrensde mogelijkheden wordt gestreefd naar een uitvoering van de wettelijke taken op een kwalitatief bovengemiddeld niveau. Datzelfde geldt voor het serviceniveau.

Op het gebied van de milieuhandhaving is de aanpak pragmatisch en praktisch. Naast de 'klassieke' rol van controleur is daarbij ook de rol van adviseur van belang.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Energie(k) loket (Beleid)

Het energie(k)loket is per 1 januari 2017 in een nieuwe formule verder gegaan. Er wordt nu ook samengewerkt met makelaars en bouwbedrijven. Ook de balie Bouwen en Wenjen is ondergebracht in het nieuwe Energie(k)loket Bouwen en Wenjen dat fysiek is gevestigd in het centrum van Hurdegaryp. De gemeente huurt dit gebouw al vele jaren. Na het wegvallen van de maatschappelijke functie (naar het nieuwe dorpscentrum het Maskelyn) kwam dit gebouw leeg te staan. Het energie(k)loket Bouwen en Wenjen is er, samen met bedrijven makelaars en bank, wekelijks geopend en wil er op deze wijze voor (blijven) zorgen dat de bestaande woningvoorraad wordt geïsoleerd, nieuwe woningen energie-neutraal worden gebouwd, bedrijvigheid in Tytsjerksteradiel lokaal plaatsvindt en dat inwoners van Tytsjerksteradiel worden gemotiveerd om energiezuinig aan de weg te timmeren.

Duurzaamheid – ANNO energietransitie (Beleid)

Op 4 oktober 2016 is een regionale bijeenkomst over de energietransitie georganiseerd voor bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Deze avond was het startpunt voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma 2017-2020 ten behoeve van de realisatie van de doelstelling. Het uitvoeringsprogramma is op 9 maart door de Stuurgroep vastgesteld. Door de provincie wordt door middel van het zogenaamde gebiedsbudget € 200.000 voor de uitvoering beschikbaar gesteld. Dit betreft cofinanciering. Financiering van de 50% cofinanciering is vanuit de regio mogelijk gemaakt door middel van krimp gelden en rest gelden ANNO-I. Gemeentelijke

bijdrage kan uit bestaand duurzaamheidsbudget worden voldaan. Uitvoering/coördinatie van de duurzaamheidsprojecten ligt bij de ambtelijke werkgroep Duurzaamheid.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 09 – Milieu

<i>(€ x 1.000)</i>	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	5.574	5.447	127 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	5.374	5.262	112 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	200	185	15 V

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Verschil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Diversen	15	V

3.10 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

‘Een aantrekkelijke woon- en leefomgeving’

Het programma ruimtelijke ordening en volkshuisvesting richt zich op een goede ruimtelijke kwaliteit van het gemeentelijk grondgebied, een plezierig, veilig woon- en werkklimaat en een evenwichtige woningmarkt. Inmiddels is een structuurvisie en een woonvisie opgesteld. De komende periode zal er meer aandacht aan het beleidsveld “water” worden besteed; hiervoor is een gemeentelijk Waterplan vastgesteld. Het programma ruimtelijke ordening en volkshuisvesting heeft verder relatie met binnen andere programma’s op te stellen beleidsplannen, zoals het economisch beleidsplan, het beleidsplan voor toerisme en recreatie en het gemeentelijk verkeer en vervoerplan.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Verslag Ruimtelijke plannen (Beleid)

Overzicht Bestemmingsplannen en beheersovereenkomsten

Ter uitvoering van het bepaalde in artikel 10.1 lid 2 Wro wordt in de jaarrekening verslag gedaan over het gevoerde beleid ro. In het kader van het bestuurlijk toezicht is de provincie van deze wijze van presentatie in kennis gesteld. Voor de gehele gemeente zijn bestemmingsplannen opgesteld. De gemeente Tytsjerksteradiel kent een bestemmingsplan voor het buitengebied, een voor de recreatierreinen, drie voor bedrijventerreinen (Burgum Sumar kanaalzone, Skûlenboarch, Oentsjerk Sanjesfjild), twee voor Burgum, twee voor Gytsjerk, dertien voor de overige dorpen en drie beheersverordeningen (Tytsjerk dorp, Feanwâldsterwâl en Smidspaed Earnewâld). Hiernaast bestaan er nog een aantal kleinere plannen voor incidentele ontwikkelingen en postzegelplannen. In totaal heeft Tytsjerksteradiel 42 actueel geldende bestemmingsplannen en drie beheersverordeningen.

Actualiteit bestemmingsplannen

Een deel van het bestemmingsplan Buitengebied 1997 is nog steeds geldend voor de gronden ten zuiden van de Gaestmabuorren (ook bekend als: De Warren). Voor de ontwikkeling van dit gebied zou een apart bestemmingsplan worden opgesteld. Dit is het enige plan ouder dan 10 jaar. Gezien het grotendeels gemeentelijk eigendom is, heeft het verouderde juridisch kader geen consequenties voor de toedeling van functies en gebruik van de gronden of de ruimtelijke kwaliteit.

De ontwikkelingen in het proces rond de invoering van gemeentelijke monumenten via het bestemmingsplan heeft invloed gehad op de planning van de plannen Burgum, partiële herziening Buitengebied, Jistrum en Sumar. Plannen zijn hierop aangepast.

In 2017 zal voor de bestemmingsplannen voor de dorpen Sumar en Jistrum de tienjaarstermijn verstrijken. Voor deze kernen zijn nieuwe bestemmingsplannen in voorbereiding. Omdat er in beide plannen woningbouw wordt mogelijk gemaakt zijn hiervoor onderbouwing nodig zodat voldaan kan worden aan de zogenaamde ‘Ladder duurzame verstedelijking’. De onderbouwing is inmiddels geleverd waardoor de plannen in procedure gebracht kunnen worden. Voor Sumar geldt wel dat er eerst een stedenbouwkundige opzet van de woningbouw moet worden ontworpen.

Gereedgekomen (in werking getreden) plannen in 2016

Bestemmingsplannen

- Tergracht 7, Wyls
- Skûlenboarch 2015
- Eastermar, Grote Hornstweg 2 (uitbreiding en wijziging bestemming)
- Jistrum, Tillewei 3A (aanbrengen bouwvlak)
- Munein, Dr. Kijlstraweg 2 (wijzigen bestemming)
- Noardburgum e.o. 2015

Wijzigingsplannen

- Lytse Geast 87 Tytsjerk (vergroten bouwvlak en verplaatsen aanduiding bedrijfswoning)
- Fietstunnel Hurdegaryp
- i.c. 'Buitengebied 2013' te saneren gasleiding ten zuiden van Jistrum
- i.c. 'Buitengebied 2013' Ieswei 29 Jistrum (wijzigen bestemming)
- De Stripe (realiseren bedrijfswoningen)
- Saneren gasleiding ten zuiden van de zandwinput
- Skeanpaad en Sanhichte (wijzigen bouwvlakken)
- Apotheek, Van Weerden Poelmanstraat 13 (wijzigen bestemming)
- Jistrum, Tillewei 3A (aanbrengen bouwvlak)
- Binnendijk 56 (wijzigen bestemming en bouwvlak)
- Tytsjerk De Krite 1 (wijziging bestemming van Wonen - D2 bouwstroken in Wonen - D3 bouwstroken)

Omgevingsvergunning

-

Planschade

Van de drie verzoeken om planschadevergoeding die in 2016 zijn afgehandeld zijn er twee gehonoreerd en is één verzoek afgewezen. In totaal is er € 21.000 aan vergoeding betaald.

Omgevingswet

Behalve het actueel houden van de bestemmingsplannen en het ruimtelijk kader bieden voor nieuwe ontwikkelingen door postzegelplannen en wijzigingsplannen speelt op dit moment ook de voorbereiding op de Omgevingswet. De raad heeft een werkgroep aangewezen, die ambtelijk wordt ondersteund. Daarnaast loopt er een Programma Omgevingswet, waarbij de organisatie zich voorbereid op de Omgevingswet.

Verantwoording

Inhoudelijk wordt de raad tijdens de individuele bestemmingsplanprocedures vooraf en gedurende de procedure op de hoogte gesteld. Uiteindelijk stelt de raad de bestemmingsplannen vast. Voor omgevingsvergunningen wordt de raad gevraagd om een verklaring van geen bedenkingen. De wijzigingsplannen vallen binnen het kader waarin het college de door de raad vastgestelde bestemmingsplannen mag wijzigen.

De provincie wordt per individueel ruimtelijk plan op de hoogte gesteld wanneer het plan zaken wijzigt aan aspecten met provinciale belang. Tevens vindt er periodiek overleg plaats tussen de provincie en gemeente in het kader van de samenwerkingsagenda over de ruimtelijke ontwikkelingen die mogelijk van belang zijn voor de provincie vanwege provinciale belangen.

Masterplan Burgum – centrum (Beleid)

Het Masterplan Burgum Centrum is inmiddels vrijwel geheel uitgevoerd. De Markt en aanloopstraten zijn in 2016 vernieuwd. Het gebied rond het Ds. Kooiplein wordt 'meegenomen' in het project Kansen in Kernen Burgum. Na realisering van KIK Burgum in 2018 resteert nog een klein aantal ingrepen vanuit het Masterplan Burgum Centrum. Die kunnen worden betrokken in bijv. het onderhoud-/ beheersprogramma van de gemeente; het GVVP, enz.. De taak kan als voltooid worden beschouwd.

Centrumplan Gytsjerk (Beleid)

In juli 2016 is de feitelijke bouw van het eerste deel van het nieuwe winkelcentrum gestart (De Hoeve). In een later stadium volgt de tweede fase, waarvan de voorbereidingen zijn gestart. De tweede fase omvat de gebouwen De Schuur en De Kiosk. De gemeente, ondernemers, dorpsbelangen, ontwikkelaar (Duurzaam Wonen) en aannemer (Kolthof) hebben overleg gevoerd over de gewenste herinrichting van de openbare ruimte (parkeervoorzieningen, groen, straatmeubilair, OVL, etc.). Belangrijk aandachtspunt vanuit de ondernemers en dorpsbelangen is het zorgen voor voldoende parkeergelegenheid in (en rond) het projectgebied. In december 2016 heeft de gemeente het gebouw van de Rabobank overgenomen, om deze tegelijk met het oude winkelcentrum te slopen ten behoeve van de herinrichting openbare ruimte. De herinrichting van het gebied vindt daarop volgend plaats. Deze activiteiten vinden plaats binnen de beschikbare kredietruimte Gytsjerk Centrum. Dorpsbelangen en ondernemers nabij het centrum hebben de gemeente uitgenodigd voor overleg over een (aanvullende) herinrichting van een deel van de Rinia van Nautaweg (vanaf het zwembad) tot en met de Canterlandseweg/Riemersmastrjitte, teneinde éénheid te bereiken in het hele gebied. Dat overleg is nog niet afgerond. Hierop wordt later teruggekomen.

Volkshuisvesting (Beleid)

Eind 2016 en begin 2017 is er uitgebreid onderzoek gedaan naar de kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte. Deze cijfers vormen de input voor nieuw woonbeleid dat (wettelijk) nodig is voor het kunnen sturen van (nieuwe) ontwikkelingen en prestatieafspraken met de Woningcorporatie. Om deze slag te kunnen maken is een extern onderzoeksbureau ingehuurd.

Demografische ontwikkelingen (Beleid)

Noordoost Fryslân heeft de krimpstatus gekregen. Vanuit het Rijk zijn er middelen beschikbaar die via ANNO II besteed zullen worden aan onderzoek naar manieren om de krimp op te vangen. Omdat er vanuit meerdere beleidsvelden behoefte is aan betrouwbare demografische cijfers en de huidige staat van de woningmarkt loopt er een onderzoek bij een extern bureau naar de gemeentelijke demografie en woningmarktsituatie. De uitkomsten van dit onderzoek zullen de basis vormen voor de paragraaf demografische ontwikkeling in de begroting. De paragraaf is echter breder dan woonbehoeften en zal ook in moeten gaan op een passend voorzieningsniveau in zorg, onderwijs en andere maatschappelijke taken. Voor de verdieping zal een werkgroep opgericht moeten worden. Deze werkgroep zal opgericht worden nadat het externe onderzoek

met de lokale demografische ontwikkeling is afgerond. Op het meerdere beleidsvelden wordt al met project- of werkgroepen geanticipeerd op de wijzigende demografische bevolkingsopbouw zoals gemeentelijk vastgoed en 'wonen en zorg'. De integrale visievorming is onderdeel van de evaluatie van woon- en structuurvisie. Uit de evaluatie zal moeten blijken of er behoefte is aan een brede visie op de gevolgen van de demografische ontwikkelingen op beleidsvelden als economie, wonen, zorg, onderwijs en vastgoed.

Omgevingswet (Team vergunningen)

Samen met de raad bepalen we de koers voor de Omgevingswet. Dat richt zich in eerste instantie op de vraag, of we uitnodigingsplanologie willen toepassen en in tweede instantie op de vraag hoe we de Omgevingsvisie willen vormgeven. Op 1 december 2016 en op 2 maart 2017 zijn hiertoe informerende raadbijeenkomsten gehouden. In 2017 volgen tenminste nog twee bijeenkomsten, voordat tot besluitvorming kan worden overgegaan.

Karakteristieke panden (Beleid)

Naar aanleiding van het eerste bestemmingsplan waarin gemeentelijke monumenten zouden worden aangewezen is een discussie ontstaan over het beleid. Er zal in gesprek worden gegaan met de eigenaren van potentiële monumenten over het monumentenbeleid. Hierna zal de raad een keuze maken over het te voeren beleid.

De redengevende omschrijvingen voor de eerste fase zijn opgesteld in 2015. Op deze rapportering is een aanvulling gevraagd dat als meerwerk is gerekend. Dit meerwerk was in de fasering van kosten niet voorzien. De factuur hiervoor is in 2016 ontvangen en betaald terwijl er voor 2016 geen budget meer was opgenomen. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 is het budget namelijk – als gevolg van de vertraging van Omgevingswet – doorgeschoven naar 2020. Voor 2016 levert het een eenmalig nadeel op van € 9.000.

Gebiedsontwikkeling Zuid en Midden (Beleid)

De planvorming voor diverse gebiedsmaatregelen loopt en er zijn meerdere kavelruilen gerealiseerd, maar er worden ook nieuwe kavelruilen voorbereid / opgestart.

Voor 2016 stond er voor de werkzaamheden in het kader van de gebiedsontwikkeling Zuid en Midden een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 1.212.000. In 2016 waren de totale uitgaven € 24.000. Wij stellen voor het restant van € 1.188.000 door te schuiven naar 2017. Per saldo heeft deze ontwikkeling geen consequenties voor het resultaat.

Bûtenfjild (Beleid)

De 2e uitvoeringsmodule is nagenoeg gereed. Halverwege 2017 wordt dit landinrichtingsproject formeel afgesloten.

Voor 2016 stond er voor de werkzaamheden met betrekking tot het Bûtenfjild een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 67.000. In 2016 waren de totale uitgaven € 35.000. Wij stellen voor het bedrag van € 32.000 door te schuiven naar 2017. Per saldo heeft deze ontwikkeling geen consequenties voor het resultaat.

Alde Feanen (Beleid)

Het opstarten van de 3e uitvoeringsmodule heeft vertraging opgelopen. De Provincie heeft namelijk besloten om de voorbereiding van deze 3e module voorlopig even stop zetten. Naar verwachting zal medio 2017 de draad weer worden opgepakt.

Voor 2016 stond er voor de werkzaamheden met betrekking tot de Alde Feanen een onttrekking uit de algemene reserve gepland van € 2.000. In 2016 waren er geen uitgaven. Wij stellen voor het bedrag van € 2.000 door te schuiven naar 2017. Per saldo heeft deze ontwikkeling geen consequenties voor het resultaat.

Verkoop woning (Beleid)

In 2016 is de woning aan de Koningin Julianastraat 3 verkocht. De opbrengst minus bijkomende kosten bedraagt € 130.000. Dit betreft een eenmalig voordeel voor 2016.

Verpachte gronden (Beleid)

In verband met een aantal nieuwe overeenkomsten is er voor 2016 een voordeel te melden van € 8.000.

Onderzoek herontwikkeling AZC (Concern)

In 2016 is er een onderzoek met betrekking tot herontwikkeling AZC uitgevoerd. Hiervoor was geen budget. Dit levert voor 2016 een eenmalig nadeel op van € 12.000.

Lagere bouwleges (Team Vergunningen)

De bouwleges vallen op rekeningsbasis € 157.000 lager uit dan waarmee op begrotingsbasis rekening was gehouden. Naar aanleiding van de crisis is vanaf 2008 de begroting naar beneden bijgesteld van € 548.000 tot € 339.000 in 2010. Met de verwachting dat de markt zich wel weer zou herstellen zijn de legesinkomsten in de jaren daarna weer verhoogd tot € 490.000 in 2016. Naast deze veronderstelling zijn er met de komst van de Wabo vele bouwsoorten vergunningvrij geworden. De bouwlegesopbrengsten laten in de afgelopen jaren slechts een lichte stijging laat zien.

Een bijstelling van de verwachte opbrengsten heeft niet plaatsgevonden bij de 2e bestuurrapportage. Vandaar dat nu op rekeningbasis een nadeel van € 157.000 wordt gemeld.

Bouwgrondexploitatie (Beleid)

Op het gebied van de bouwgrondexploitatie is er in 2016 opnieuw sprake van een positieve beweging op de nieuwbouwmkt. Er zijn in 2016 34 gemeentelijke woningbouw kavels verkocht (2015: 40 kavels; 2014: 12 kavels) en 6 kavels op bedrijventerreinen (2015; 2 kavels; 2014: één kavel). De gerealiseerde winst in 2016 was € 8.000 hoger dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Winst kan overigens niet eerder worden genomen, wanneer een complex (bijna) is afgewikkeld. de opbrengst van de gerealiseerde verkopen worden tot die tijd verantwoord binnen de complexen.

Maatschappelijk vastgoed (Concern/Beleid)

Maatschappelijk vastgoed is alle vastgoed dat gerelateerd is aan gemeentelijk beleid op het gebied van Sport, Onderwijs, Cultuur en Welzijn. Krimp, ontgroening, vergrijzing en bezuinigingen vraagt van ons om op een andere manier met ons vastgoed om te gaan. We verwachten door (onder andere) samenvoeging en clustering van verschillende voorzieningen minder vierkante meters nodig te hebben.

Er is een ambtelijke werkgroep geformeerd die zich in brede zin met maatschappelijk vastgoed bezighoudt. Daarin worden actuele ontwikkelingen meegenomen qua huisvestingscomponent. Concrete voorbeelden daarvan zijn de aankoop van Glinstra State en de verkoop op termijn van

Kiehoor. Ook de huisvesting van onderwijs in relatie tot het onderzoek Spreiding Kindvoorzieningen speelt in die discussie mee. Concreet zijn we op dit moment in vier dorpen in gesprek over onderwijshuisvesting: Eastermar, Noardburgum, Jistrum en Tytsjerk. Verder spelen er vanuit de samenleving diverse zaken, die direct of indirect te maken hebben met maatschappelijk vastgoed. Ook die vraagstukken worden zowel intern als extern integraal opgepakt. Vanuit de raad is ook aandacht gevraagd voor het thema Maatschappelijk Vastgoed.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 10 – Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

(€ x 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	4.445	2.745	1.701 V
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	2.789	1.088	1.702 N
Saldo lasten en baten (na wijziging)	1.656	1.657	-1 N

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Karakteristieke panden	9	N
Boekwinst bij verkoop woning	130	V
Hogere opbrengst verpachte gronden	8	V
Onderzoek herontwikkeling AZC	12	N
Lagere opbrengst bouwleges	157	N

3.11 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Het is geen beleidsprogramma in de zin van de programmabegroting, maar het hoort wel bij het programmaplan. De reden hiervoor is dat een belangrijk deel van de lokale heffingen algemene dekkingsmiddelen zijn en daardoor een plaats in het programmaplan hebben.

De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen staan in onderstaande tabel. Het betreft voornamelijk de uitkeringen uit het Gemeentefonds en de inkomsten uit OZB. Deze middelen kennen in tegenstelling tot heffingen als bijvoorbeeld afvalstoffenheffing en rioolheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De inkomsten uit afvalstoffenheffing en rioolheffing worden evenals de ontvangsten van de specifieke uitkeringen verantwoord binnen de programma's, waar ook de bijbehorende kosten worden verantwoord.

Begroting en realisatie algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Algemene dekkingsmiddelen (x € 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil	
Bespaarde rente	2.597	2.579	-18	N
Dividend en winstdeling	54	54		N
Algemene uitkering	29.067	29.500	433	V
Sociaal Domein	16.212	16.212		
Onroerende zaakbelasting	7.562	7.471	-91	N
Precariobelasting	2.767	3.159	392	V
Toeristenbelasting	281	283	2	V
Reclamebelasting	46	44	-2	N
Overig	286	-2	-288	N
Totaal algemene dekkingsmiddelen	58.872	59.300	428	N

Algemene uitkering

Algemeen

Op jaarbasis is er voor 2016 voor wat betreft de algemene uitkering sprake van een voordeel van € 261.000 ten opzicht van de begroting. De verschillen zitten voor een groot deel in de actualisering van maatstaven en aantallen die op het moment van samenstellen van de 2e bestuursrapportage 2016 nog niet bekend waren. Deze berekening was gebaseerd op de septembercirculaire 2016. Eventuele verdere bijstellingen over 2016 zullen in 2017 en 2018 plaatsvinden. De grootste posten zijn:

Uitkeringsjaar 2016:

- Extra UF punt uit septembercirculaire € 20.000 V
- Actualisering maatstaf verhoogde asielinstream € 62.000 V
- Voorschoolse voorziening peuters € 24.000 V
- Actualisering maatstaven klantenpotentieel € 63.000 V
- Actualisering maatstaf omgevingsadressendichtheid € 61.000 V

• VNG verrekening compensabele BTW 2016	€ 9.000 V
• Diversen	€ <u>23.000 V</u>
• Totaal	€ <u>261.000 V</u>

Uitkering vorige dienstjaren (2014 en 2015):

In 2016 zijn nog diverse mutaties over de jaren 2014 en 2015 doorgevoerd. Voor 2014 levert dit een eenmalig voordeel op van € 20.000 en voor 2015 een eenmalig voordeel van € 151.000.

Uitkeringsjaar 2014

• Definitieve vaststelling WOZ waarden	€ 20.000 V
--	------------

Uitkeringsjaar 2015

• Bijstelling aantal lage inkomens	€ 60.000 V
• Verhoging UF	€ 57.000 V
• Correctie IU WMO	€ 25.000 V
• Definitieve aantallen uitkeringontvangers	€ 9.000 V
• Totaal	€ <u>151.000 V</u>

Precariobelasting

Op basis van de door de raad vastgestelde verordening op de heffing en invordering van precariobelasting (raad 9 oktober 2014) zijn in 2016 aanslagen opgelegd aan Stedin (2014, 2015 en 2016), Vitens (2016), Tennet (2016) en Liander (2016).

Eerder zijn in 2015 aanslagen opgelegd aan Tennet en Liander voor de jaren 2014 en 2015.

Op basis van het raadsbesluit van 2014 zou de opbrengst wordt gereserveerd in de nieuw te vormen bestemmingsreserve Precariobelasting. Zowel bij de bestuursrapportages als begroting kunnen voorstellen worden meegenomen om vanuit deze bestemmingsreserve incidentele lasten met de incidentele baten uit de reserve Precariobelasting te dekken.

In 2015 heeft Liander formeel bezwaar aangetekend tegen de opgelegde aanslagen. Zolang er echter geen uitspraak is, bestaat er een risico dat wij de ontvangen precariobelasting aan Liander terug moeten betalen. Voorzichtigheidshalve hebben wij bij de jaarrekening 2015 de opbrengsten precariobelasting in een voorziening gestort.

Zowel Stedin als Tennet hebben geen bezwaar ingediend tegen de opgelegde aanslagen. Daardoor zijn de aanslagen voor deze bedrijven onherroepelijk geworden. Dat betekent dat op grond van de besluitvorming 2014 de opbrengsten precariobelasting van Stedin en Tennet kunnen worden overgeheveld naar de reserve precariobelasting.

Wij verwachten dat Vitens wel een bezwaar indient, gezien vergelijkbare situaties elders in het land. Deze opbrengsten zullen net als de opbrengsten van Liander worden verantwoord in de voorziening. Vitens heeft al procedures lopen bij andere gemeenten. Vitens wacht de uitkomst van deze procedure af. Mocht het zo zijn dat Vitens in het ongelijk gesteld wordt, dan zal in dat geval naar verwachting geen verdere procedure richting Tytsjerksteradiel worden gestart.

De aanslagen precariobelasting voor Vitens zijn in 2016 vanaf 1 juli opgelegd. Dit in verband met het opzeggen van een overeenkomst tussen Vitens en onze gemeente, waarvoor een redelijk termijn van opzegging is gehanteerd.

Per 31-12-2016 is de stand van de voorziening precariobelasting € 3.539.000 en de stand van de reserve precariobelasting € 1.315.000. Voor een overzicht van de ontvangen bedragen en verantwoording hiervan in de voorziening en reserve verwijzen wij naar de paragraaf lokale heffingen.

De Tweede Kamer heeft op 21 februari 2017 ingestemd met de wet die de heffingsbevoegdheid van precariobelasting voor enige openbare werken van algemeen nut beperkt. Bij het wetsvoorstel heeft de Tweede Kamer een amendement aangenomen waarmee de overgangsregeling is teruggebracht naar vijf jaar.

De precariobelasting op werken van algemeen nut kan worden geheven tot 1 januari 2022.

OZB

Ten opzichte van de raming zijn er € 91.000 minder inkomsten gerealiseerd. Dit kan als volgt gespecificeerd worden:

	Aanslagen	Verminderen/ correcties	Totaal
Eigenaren woningen	€ 4.000 V	€ 10.000 N	€ 6.000 N
Eigenaren niet-woningen	€ 26.000 N	€ 22.000 N	€ 48.000 N
Gebruikers niet-woningen	€ 18.000 N	€ 19.000 N	€ 37.000 N
Totaal	€ 40.000 N	€ 51.000 N	€ 91.000 N

Bij het bepalen van de tarieven is er gerekend met een te hoge grondslag (WOZ-waarden). De definitieve waarden waren nog niet bekend en daarom is er een inschatting gemaakt. De waardedaling – van voornamelijk de niet-woningen – was uiteindelijk hoger dan waarmee rekening is gehouden. Voor het gebruikersdeel van de niet-woningen is meer leegstand dan waarmee rekening is gehouden ook nog een verklaring voor de lagere opbrengst.

Voor een aantal niet-woningen moet er nog een aanslag opgelegd worden over 2016. Het is op dit moment niet aan te geven hoeveel dit nog zal opleveren.

Personeelslasten c.a.

Het resultaat van de personeelskosten 2016 van de dragende organisatie voor het gehele jaar komt per saldo uit op een nadeel van € 434.000. Er speelden in 2016 diverse ontwikkelingen, die van invloed waren op de personeelslasten. Waaronder externe inleen voor specifieke taken, waarvoor eerst nog niet voor een structurele invulling is gekozen in verband met de verdere ontwikkeling van de organisatie.

Aanvulling voorziening dubieuze debiteuren

Op basis van een ouderdomsanalyse van de openstaande posten is de omvang van de debiteurenvoorziening met betrekking tot oude debiteuren (debiteuren ouder dan 1 jaar) beoordeeld. In verband met een aantal faillissementen is de voorziening aangevuld met een benodigd bedrag van € 150.000. Dit betreft voor een bedrag van € 113.000 de faillissementen van De Swemmer/Zwartkuis/Fries basisbeheer. Voor de jaarrekening 2016 betekent dit een nadeel.

Wat heeft het gekost

Lasten en baten programma 11 – Algemene dekkingsmiddelen

<i>(€ x 1.000)</i>	Begroting 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten begroting na wijziging c.q. lasten rekening	3.057	5.321	-2.265 N
Baten begroting na wijziging c.q. baten rekening	59.273	59.700	-427 V
Saldo lasten en baten (na wijziging)	-56.217	-54.379	-1.838 N

Analyse verschillen rekening – begroting

In onderstaande tabel worden de belangrijkste verschillen tussen rekening en begroting verklaard.

Vershil rekening – begroting	Bedrag	N/V
Algemene uitkering 2016	261	V
Algemene uitkering 2014 en 2015	171	V
Lagere OZB opbrengst	91	N
Personeelslasten c.a.	434	N
Aanvulling voorziening dubieuze debiteuren	150	N

Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen brengt de risico's in beeld en geeft ook aan hoe de eventueel daaruit voortvloeiende tegenvallers opgevangen kunnen worden.

Wij hanteren de volgende driedeling:

- Risico's, die samenhangen met de reguliere exploitatie
- Begrotingsrisico's
- Risico's in relatie tot weerstandscapaciteit

Weerstandsvermogen

De ruimte die in de vermogenspositie en de begroting zit om niet voorziene tegenvallers op te vangen, wordt de weerstandscapaciteit genoemd. Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Op 15 mei 2015 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten gewijzigd. Dit in verband met het opnemen van kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting en het jaarverslag vanaf de begroting 2016.

Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- solvabiliteitsratio
- grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit

Deze kengetallen moeten niet individueel gezien worden, maar vragen om een beoordeling van de onderlinge verhouding en samenhang van de kengetallen in relatie tot de financiële positie. In de komende jaren zullen wij in het kader van deze paragraaf de ontwikkelingen in de kengetallen voor u analyseren en daarbij voor zover van toepassing de effecten van de ontwikkelingen schetsen.

Voor dit jaar wordt eerst volstaan met het toelichten van de betekenis van de verschillende kengetallen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het getal, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De uitkomst is afhankelijk van de wijze waarop bezittingen in de gemeente worden gewaardeerd. Dat verschilt nogal per gemeente.

Verbeteren van de solvabiliteit kan door het eigen vermogen te vergroten (bijvoorbeeld door het verkopen van de aandelen) en door het vreemd vermogen te verkleinen (bijvoorbeeld door minder te lenen).

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de waarde van de grond is ten opzichte van de totale baten.

Een norm bepalen is lastig. De boekwaarde van de grond zegt niets over de relatie tussen vraag en aanbod. Het is van belang wat de verwachte vraag is.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal kijkt naar de structurele baten en de structurele lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief getal geeft aan dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken.

Dit cijfer kan verbeteren door meer structurele baten of minder structurele lasten op te voeren.

Belastingcapaciteit (woonlasten meerpersoonshuishoudens)

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller dit in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen dan wel of er ruimte is voor nieuw beleid. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de ruimte die de gemeente heeft om de belastingen te verhogen is gerelateerd aan de totale woonlasten. En die ruimte wordt dan bepaald door de vergelijking met de gemiddelde woonlasten in Nederland (in het vorige jaar).

In de tabel hieronder is een overzicht van de verschillende kengetallen opgenomen.

Kengetal	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Begroting 2017
netto schuldquote	68,64%	68,13%	59,13%	62,07%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	45,39%	42,62%	36,75%	41,96%
solvabiliteitsratio	27,50%	23,86%	27,53%	22,50%
grondexploitatie	7,965%	14,54%	5,97%	10,55%
structurele exploitatieruimte	2,50%	-0,09%	1,91%	-0,19%

belastingcapaciteit	107,59%	108,04%	108,04%	109,41%

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de reserves en de stille reserves.

- Het vrij aanwendbare deel van de reserves is dat deel van de reserves waarvan nog geen bestemming is vastgelegd. Binnen onze gemeente is dit de algemene reserve.
- De stille reserves hebben betrekking op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde en die op korte termijn verkoopbaar zijn. Voor zover op dit moment bekend, heeft onze gemeente geen stille reserves.

Daarnaast is in de exploitatie een aantal stelposten opgenomen voor onvoorziene eenmalige uitgaven. De werkelijke uitgaven op deze stelposten zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving (x € 1.000)	Begroting 2016	Rekening 2016
Eenmalig onvoorzien	50	26
Knelpuntenpot voor tijdelijk personeel	91	-14
TOTAAL	141	26

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. In de gemeente Tytsjerksteradiel betreft dit de optelsom van het begrotingsoverschot en de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit heeft onder meer betrekking op de mogelijkheid de OZB-tarieven te verhogen. Binnen onze gemeente is er geen mogelijkheid om de afvalstoffenheffing en de rioolheffing te verhogen. Het kostendekkingspercentage is hier al (ongeveer) 100%.

Structurele weerstandscapaciteit	prim. begroting 2016	begroting 2016 na wijz.	rekening 2016
Begrotingsoverschot	207	616	-
Onbenutte belastingcapaciteit (OZB)	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit (ASH)	2	-	6
Onbenutte belastingcapaciteit (Rioolrecht)	-	-	-
Totaal	209	616	6

Risico's

Niet ieder risico is relevant en hoeft ten laste van de weerstandscapaciteit te worden gebracht. Wij definiëren een risico als volgt:

'Risico's zijn relatief grote bestaande of toekomstige verplichtingen met een buitengewoon karakter, waarbij de omvang en de kans niet is in te schatten (ook niet bij benadering) en die niet worden afgedekt door een voorziening, verzekering of andere beheersmaatregel.'

Risico's, waarvan de financiële tegenvaller lager dan € 100.000 wordt geschat, worden gezien als onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering. Financiële risico's groter dan € 100.000 worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Voor de paragraaf weerstandsvermogen sluiten we de risico's uit, die samenhangen met de reguliere exploitatie en die met een grote mate van zekerheid periodiek terugkeren. Wij kiezen ervoor waar mogelijk deze risico's te verzekeren of via een voorziening af te dekken.

Begrotingstechnische risico's mogen ook niet leiden tot een beroep op de weerstandscapaciteit, omdat ze beheersbaar zijn door een goede planning & control. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan openeinde regelingen, aantallen bijstandsgerechtigden en bijstelling van rijksbudgetten. Als in het begrotingsjaar sprake is van materiële afwijkingen van de begroting, dan zal dit in de bestuursrapportages aan bod komen. Dat geldt ook voor de niet in geld uit te drukken risico's van bijvoorbeeld vertragingen in processen, het niet realiseren van beleidsdoelstellingen, risico's met betrekking tot arbo en veiligheid, faillissement van aannemers en het aantreffen van bodemvervuiling bij aankoop van grond.

Verzekering van risico's

Een deel van de operationele risico's kan worden afgedekt door het afsluiten van verzekeringen. De vraag of wel of niet een verzekering wordt afgesloten, is het resultaat van een afweging tussen de kans op schade en de kosten daarvan enerzijds en de verzekeringspremie anderzijds. Het bestaande beleid wordt periodiek beoordeeld en indien nodig bijgesteld. Wat betreft het eigen risico is gekozen voor het standaard eigen risico per gebeurtenis.

Risico's ten laste van de weerstandscapaciteit

Op grond van een inventarisatie van risico's zullen onderstaande risico's als deze zich voordoen, ten laste van het weerstandsvermogen van de gemeente moeten worden gebracht.

Sociaal Domein

Ook voor 2016 blijft er een onzekerheid over de precieze ontwikkeling van het sociaal domein.

Beheersmaatregel:

De raad tijdig informeren op basis van de meest recente ontwikkelingen via de reguliere P&C cyclus.

Bouwgrondexploitatie

Het hebben van een bouwgrondexploitatie brengt financiële risico's met zich mee. In paragraaf 4.5 Grondbeleid worden de financiële risico's van de bouwgrondexploitatie toegelicht.

Beheersmaatregel:

Door het jaarlijks opstellen van geactualiseerde berekeningen op basis van de meest recente ontwikkelingen kunnen wij de raad tijdig informeren via de reguliere P&C cyclus.

Algemene uitkering

Voor het meerjarenperspectief wordt in de circulaire onvoldoende aangegeven waar de gemeenten rekening mee kunnen houden. In die zin blijft de algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente een risico.

Beheersmaatregel:

Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren.

Precariobelasting

Op basis van de door de raad vastgestelde verordening op de heffing en invordering van precariobelasting (raad 9 oktober 2014) zijn in 2016 aanslagen opgelegd.

De aanslagen zijn opgelegd aan Stedin, Vitens, Tennet en Liander. Vitens en Liander hebben formeel bezwaar aangetekend tegen de opgelegde aanslagen. Wij gaan er vanuit dat het ingediende bezwaar en/of beroep te zijner tijd ongegrond wordt verklaard. Zolang er echter geen uitspraak is, bestaat er een risico dat wij de ontvangen precariobelasting aan Vitens en Liander terug moeten betalen.

Beheersmaatregel:

Wij hebben externe juridische advisering ingezet op deze zaak. Via de reguliere P&C cyclus wordt de raad op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Borgstelling geldleningen aan woningcorporaties

Onze gemeente staat borg voor een bedrag van 58,2 miljoen voor geldleningen verstrekt aan woningcorporaties. Van dit bedrag heeft 41,1 miljoen betrekking op woningcorporatie WoonFriesland. Het totale bedrag aan borgstellingen is overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waarbij de gemeente samen met het rijk als tertiaire achtervanger optreedt.

Dit betekent in de praktijk, dat de corporatie in eerste instantie wordt aangesproken (primair), daarna het WSW (secundair) en dan pas de gemeente en het rijk, elk voor 50%. Het betreft een relatief gering risico.

Ten opzichte van 2015 is het bedrag aan overgedragen borgstellingen aan het WSW per saldo met een bedrag van 3,4 toegenomen als gevolg van het innemen van de achtervangpositie voor een door woningcorporatie Mooiland aangegane geldlening. Ook deze woningcorporatie is actief in onze gemeente.

Beheersmaatregel:

Voor de borgstelling van geldleningen aan woningcorporaties is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) ook onze waarborg voor het goed volgen van de mogelijke risico's. Het WSW stelt eisen aan de kredietwaardigheid van de deelnemende woningbouwcorporaties. Ieder jaar

wordt bij de deelnemende instellingen een kredietwaardigheidstoets verricht. Dit garandeert financiers dat zij zaken doen met solide maatschappelijke ondernemingen en beperkt het risico voor de achtervangers. Vanaf 2014 werkt het WSW met een nieuw risicobeoordelingsmodel en worden de gemeenten uitgebreider geïnformeerd. Er zijn tot en met het jaar 2016 geen bedragen betaald inzake de borg- en garantstellingen. Dat wil zeggen: de gemeente is niet als borg aangesproken.

Sinds de oprichting in 1983 is het WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting. Ook niet na de financiële problemen bij woningbouwcorporatie Vestia in Rotterdam. De zekerheidsstructuur is niet aangetast en het WSW heeft (net zoals de Nederlandse Staat) een Triple A-rating van kredietbeoordelaars Moody's en Standaard & Poor's.

Als gevolg van de 'Vestia-affaire' was in 2012 de commissie Vermeulen ingesteld die een aantal aanbevelingen in het rapport 'Herstel van Vertrouwen' heeft geformuleerd. Het opvolgen van deze aanbevelingen heeft al geresulteerd in een betere uitvoering van het toezicht.

Classificatie risico's

Met het door ons ingevoerde classificatiesysteem voor risico's brengen wij de volgende zaken in beeld:

- Kans optreden van het risico.
- Effect van risico op uitvoering bestaand beleid.
- Financiële impact van het risico.
- Is er sprake van een adequate beheersmaatregel.
- Is er sprake van een verwacht beslag op weerstandscapaciteit,
- Verwacht beslag op weerstandscapaciteit in euro's.

Voor de risico's in deze jaarrekening is op basis van bovenstaande classificatie een analyse gemaakt. Hierbij is tevens een te verwachten beslag op de weerstandscapaciteit berekend. De conclusie is, dat de financiële impact van de risico's kan worden opgevangen binnen de weerstandscapaciteit van onze begroting.

In de onderstaande tabel is dit classificatiesysteem opgenomen.

Classificatie risico's								
§ 3.1 Weerstandsvermogen	H(oog) / M(iddel) / L(aag) G(een)							
Risico's rekening 2016	Kans optreden van het risico	Effect van risico op uitvoering bestaand beleid	Financiële impact van het risico	Valt het risico te kwantificeren (€)	Adequate beheersmaatregel vereist en aanwezig	Verwacht beslag op weerstandscapaciteit	Te verwachten beslag op weerstandscapaciteit (€) - min.	Te verwachten beslag op weerstandscapaciteit (€) - max.
Sociaal Domein	midden	geen	hoog	ja	.	.	750.000	1.500.000
Bouwgrondexploitatie	laag	laag	midden	ja	.	.	300.000	600.000
Algemene uitkering	midden	laag	midden	ja	.	.	400.000	800.000
Precariobelasting	laag	laag	hoog	ja	.	.	700.000	1.400.000
Gegarandeerde geldleningen	laag	geen	laag	nee	.			200.000
							2.150.000	4.500.000

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Tytsjerksteradiel heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor zijn kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen, verlichting, gebouwen enz. nodig. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. In deze paragraaf gaan wij hier verder op in.

'Kapitaalgoederen' zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Deze paragraaf is belangrijk, omdat de blik vaak op de nieuwe investeringen is gericht. Maar onderhoud van de bestaande kapitaalgoederen is wenselijk, voor de huidige gebruikers en om de voorziening in stand te houden voor toekomstige generaties. Het financieel belang van onderhoud is groot, vaak vijftien procent van de begroting.

Beleidskader

Voor onze planning en controlcyclus gelden voor de kapitaalgoederen twee belangrijke aandachtspunten, namelijk:

- zijn van alle kapitaalgoederen goede en actuele beheerplannen aanwezig;
- zijn plannen en beschikbare gelden met elkaar in evenwicht.

Daarom stellen wij beheerplannen op. De beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. Soms geven ze ook inzicht in de diverse kwaliteitsniveaus die mogelijk zijn.

Nu zijn goede plannen prachtig, maar niet zonder geld. Een belangrijke vraag is dus of er in de begroting ruimte is voor uitvoering van de plannen. De raad heeft voor de verschillende kapitaalgoederen kaderstellende uitspraken gedaan, die gelden als kader voor de verschillende beheerplannen. In de onderstaande tabel zijn deze samengevat opgenomen.

Om de kapitaalgoederen op langere termijn in stand te houden zijn er voldoende (structurele) middelen in de begroting opgenomen. De provincie Fryslân ziet hier als financieel toezichthouder op toe en vanuit de BBV zijn er richtlijnen opgesteld. Met deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de omvang en de staat van het onderhoud van de kapitaalgoederen in Tytsjerksteradiel.

Kapitaalgoed	Beheerplannen aanwezig	Kwaliteitsniveau door raad bepaald	Voldoende financiële middelen beschikbaar	Jaar van vaststelling door raad
Wegen, fiets- en voetpaden	Ja	Ja	Ja	2007
Kunstwerken	Ja	Ja	Ja	2005
Baggeren	Ja	Ja	Ja	2000
Riolering	Ja	Ja	Ja	2012
Openbare verlichting	Ja	Ja	Ja	2010

Groen	Ja	Ja	Ja	2007
Woningen en gebouwen	Ja	Ja	Ja	2011
Integraal huisvestingsplan Onderwijs	Ja	Ja	Ja	2011

Toelichting kapitaalgoederen

Hieronder volgt een toelichting op de verschillende kapitaalgoederen.

Wegen, fiets- en voetpaden

Het beheren en onderhouden van de gemeentelijke verhardingen (wegen/straten, fietspaden en voetpaden) vindt plaats op basis van het door de raad vastgestelde (onderzoek)rapport. Er wordt jaarlijks, mede aan de hand van periodiek uitgevoerde inspecties en na afstemming met andere werkzaamheden en planontwikkelingen, een onderhoudsprogramma opgesteld. Voor de gewenste kwaliteit van de verhardingen zijn op basis van de CROW-systematiek de volgende afspraken gemaakt.

Bruggen, waterwegen en kades (kunstwerken)

Met betrekking tot het onderhoud en vervanging van de civieltechnische kunstwerken (bruggen, tunnels e.d.) is in 2005 het kwaliteitsonderzoek afgerond. Op basis hiervan heeft een meerjarig onderhouds- en investeringsprogramma plaatsgevonden, waarin onder andere alle bruggen zijn opgenomen.

Baggeren

In het jaar 2000 is door de raad een baggerbeleidsplan vastgesteld met bijbehorend kader. Hierop is het jaarlijkse baggeruitvoeringsprogramma gebaseerd.

Riolering

Met de invoering van de Wet Gemeentelijke Watertaken is de gemeente ook zorgplichtig geworden voor overtollig grond- en hemelwater (loketfunctie). Dit is uitgewerkt in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2012-2019 (vGRP). Hierin is ook het rioolrecht gewijzigd in een rioolheffing. Binnen deze rioolheffing kunnen de kosten verhaald worden welke betrekking hebben op alle onderdelen van de (afval)waterketen.

Uitgangspunt van het rioleringsbeleid is het op een doelmatige wijze beheren en laten functioneren van het gemeentelijke rioolstelsel, waarbij ook geprobeerd wordt een optimale afstemming te bewerkstelligen met de overige gemeentelijke projecten. Daar waar het beheer en onderhoud verweven is met andere factoren binnen de afvalwaterinzameling wordt gestreefd naar een beheer- en onderhoudsvorm op basis van de laagst maatschappelijke kosten.

Op basis van het vGRP wordt jaarlijks een operationeel plan opgesteld.

Openbare verlichting

In de raadsvergadering van 17 december 2015 heeft de raad het beleidsplan openbare verlichting 2016–2020 met bijbehorend uitvoeringsprogramma vastgesteld. Voor het dagelijks beheer en onderhoud is Tytsjerksteradiel per 1 januari 2015 aangehaakt bij het bestek van de voormalige NOFA gemeenten (Dongeradeel, Dantumadeel, Kollumerland en Achtkarspelen). Het vervangingsonderhoud moet door de gemeente zelf opgezet worden. In het vigerende uitvoeringsprogramma is o.a. het vervangingsbeleid voor 2016–2020 opgenomen. De beleidsuitgangspunten op het gebied van veiligheid, energieverbruik, duurzaamheid en begrotingssystematiek zijn verwoord in het beleidsplan.

Groen

Het beheren en onderhouden van groen gebeurt conform het groenbeheerplan, waarbij onder groen wordt verstaan: bomen, bos(plantsoen), (sier)heesters, hagen, gras en vijvers met bijbehorende banken en een hertenkamp. Het beheren van de wegbermen gebeurt conform het bermbeheerplan. Dit houdt in: maaien van bermen, hekkelen van bermsloten, onderhouden van bomen en singels langs de wegen. Daarnaast beheren wij het Roodbaardpark 'De Klinze', het bosgedeelte van Heemstrastate en het geboortebos. Met de raad is een afspraak gemaakt over het minimale niveau van onderhoud.

Woningen en gebouwen

Uitgangspunt voor al onze woningen en gebouwen is dat wij deze in een goede onderhoudstaat beheren. Dat wil zeggen, dat het minimale niveau van het onderhoud passend is bij het noodzakelijke gebruik van het object. De diverse onderdelen van de gebouwen en de installaties zijn ondergebracht in een onderhoudsysteem. Binnen dit systeem wordt op basis van verwachte levensduur c.q. gebruiksduur een continue meerjarenplanning in stand gehouden. Wij kennen een aantal groepen van gemeentelijke woningen en gebouwen:

- woningen en garageboxen
- sport- en welzijnsgebouwen en brandweerkazernes
- gemeentehuis

Voor specifieke zaken zoals de liftinstallatie, is een onderhoudsovereenkomst gesloten, die mede gelet op de keuringsvoorschriften, er voor zorg draagt, dat de installatie aan alle veiligheidseisen blijft voldoen.

Integraal HuisvestingsPlan Onderwijs

Tot 1 januari 2015 waren gemeenten verantwoordelijk voor de nieuwbouw en de uitbreiding van schoolgebouwen in het primair onderwijs en voor het buitenonderhoud en de aanpassing ervan. Op 1 januari 2015 is de wet gewijzigd en zijn de verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud en aanpassing overgeheveld van de gemeenten naar de schoolbesturen. Dit is ook de reden dat het onderwijshuisvestingsplan en onderwijsprogramma waarmee tot 2015 mee gewerkt werd niet meer worden gemaakt.

Gemeenten blijven verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen. Ook constructiefouten blijven voor rekening van de gemeenten. Bij renovatie zullen gemeente en schoolbestuur in overleg treden en nadere afspraken maken over de bekostiging daarvan

(gedeelde verantwoordelijkheid). In de begroting 2016 en de meerjarenramingen is rekening gehouden met deze wijzigingen.

Onderhoud hard- en software

Voor de software die in de organisatie wordt ingezet, wordt bij de aanschaf een onderhoudsovereenkomst met de leverancier gesloten, waarbij naast de levering van aanpassingen en kleine verbeteringen, de ondersteuning bij het gebruik wordt geregeld.

Het onderhoud van de hardware wordt afgedekt via contracten met de leverancier, die afhankelijk van het type apparatuur er voor moet zorg dragen, dat de uitval bij storing tot een minimum beperkt kan blijven. Bij de aanschaf van werkplekapparatuur wordt standaard onderhoud voor een periode van vier jaar gekocht, zodat gedurende deze gebruiksperiode geen extra kosten voor onderhoud behoeven te worden gemaakt en de apparatuur gedurende deze termijn operationeel kan blijven. Evenals bij het onderhoud van het gemeentehuis, is ook hier het uitgangspunt dat op systematische wijze verantwoorde maatregelen kunnen worden genomen ten behoeve van continuering van het bestaande onderhoudsbeleg.

Gemeentelijke monumenten

De gemeentelijke monumenten zijn overgedragen aan de Stichting Behoud Monumenten in de gemeente Tytsjerksteradiel. Hoewel het eigendom van de monumenten, acht torens en de molen in Sumar, is overgedragen bestaat nog wel de verplichting om een bijdrage te verlenen in (onderhouds-) exploitatie van die monumenten.

Het gaat hier om rijksmonumenten die in eigendom waren bij de gemeente.

De gemeente is overigens nog wel eigenaar van een aantal rijksmonumenten: Het "oude" gemeentehuis, het bankje voor het gemeentehuis, het prieel bij De Klinze, de brug in Aldtsjerk, De Pleats en sinds kort Glinstrastate. Voor een aantal van deze gebouwen wordt rijkssubsidie (BRIM) ontvangen.

Het gebruik van de term gemeentelijke monumenten kan tot verwarring leiden, omdat de afdeling Beleid ook bezig is met gemeentelijke monumenten. Dan gaat het om gebouwen binnen de gemeente, die als waardevol/karakteristiek worden beschouwd.

4.3 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onze bedrijfsvoering is gericht op de interne dienstverlening, die nodig is voor de uitvoering van de programma's. In deze paragraaf informeren wij u over de onderwerpen, die in 2016 hebben bijgedragen aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering of die speciale aandacht hebben gekregen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

Sociaal flankerend personeelsbeleid (Concern)

Voor 2016 stond er een onttrekking uit de reserve gepland van € 168.000. De werkelijke uitgaven bedroegen € 179.000. Deze uitgaven zijn globaal onder te verdelen in:

• Salarissen (voormalige) medewerkers	€ 54.000
• Externe inhuur	€ 44.000
• Vergoedingen/kosten vaststellingsovereenkomsten	€ 64.000
• Kosten met betrekking tot de toetsingscommissie	€ 5.000
• Overig	<u>€ 12.000</u>
	€ 179.000

De overschrijding van € 11.000 betreft een eenmalig nadeel voor 2016. Op dit moment zit er nog € 228.000 in de reserve sociaal flankerend personeelsbeleid.

Ombuigingsoperatie 2015–2018 (Directie; diversen)

Het vastgestelde bezuinigingsplan voor de jaren 2015 tot en met 2018 kent een oplopende reeks van te realiseren structurele bezuinigingen. Het totaal aan te realiseren bezuinigingen stond voor het jaar 2016 op € 630.600 (inhoudelijk € 530.600, taakstellingen bedrijfsvoering dragende organisatie en werkmaatschappij elk € 50.000).

In de Tweede bestuursrapportage 2016 was een voortgangsrapportage over de te realiseren bezuinigingen 2015–2018 verwerkt. Op basis van de cijfers uit de jaarrekening blijkt dat het verwachtingspatroon als aangegeven bij de tweede bestuursrapportage in grote lijn ook is uitgekomen. Per saldo zijn op programmaniveau de afgesproken activiteiten in grote lijn uitgevoerd binnen de kaders van programmabegroting na wijziging. Dat betekent ook dat de voorgenomen bezuinigingen zijn gerealiseerd als verwacht of, daar waar dat niet maatregel-specifiek volledig is gelukt, zijn gecompenseerd binnen het geheel van plussen en minnen.

Daarbinnen is –ingebied binnen de lasten per programma– het nadelige saldo van de jaarrekening van de werkmaatschappij verwerkt. Dat nadeel bij de werkmaatschappij was vooral een gevolg van het feit, dat op tal van onderdelen van de WM8KTD in deze fase van opbouw van de nieuwe organisatie meer gebruik is gemaakt van (extra) inleen van personeel. In de bijlage bij de Tweede bestuursrapportage 2016, over de voortgang van de te realiseren bezuinigingen 2015–2018 werd hier al voor gewaarschuwd.

4.4 Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen. In deze paragraaf willen wij u inzicht geven in deze uitbestede processen en de betrokkenheid van de gemeente hierin. In het bijlagenboek van de begroting zijn de kerngegevens per verbonden partij weergegeven.

Algemene uitgangspunten van beleid

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld door de gemeente en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat. Dit laatste is van toepassing als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Met betrekking tot de verbonden partijen hanteert het college de volgende uitgangspunten:

- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt alleen deel in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt in principe alleen deel in privaatrechtelijke rechtsvormen als de betreffende taak niet vanuit een publiekrechtelijke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.
- Over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten van de verbonden partijen is het de bedoeling te komen tot een vorm van analyse en rapportage ten behoeve van de raad.
- Jaarlijks rapporteert het college aan de raad over de financiële resultaten van de verbonden partijen en de risico's van de gemeente.
- Frequent wordt in de raadsvergadering de gelegenheid geboden aan gemeentelijke vertegenwoordigers in verbonden partijen om informatie te verstrekken aan college en/of raad over ontwikkelingen in verbonden partijen.

Overzicht verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft op dit moment met de volgende verbonden partijen een relatie:

- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân
- Gemeenschappelijke regeling SW Fryslân
- N.V. Caparis
- Recreatieschap "De Marrekrite"
- N.V. Afvalsturing Friesland
- Openbaar Lichaam Afvalverwijdering Friesland
- Kredietbank Nederland
- Stichting Openbare Verlichting Fryslân

Uitgangspunten van beleid per verbonden partij

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân

Per 1 januari 2012 is de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân van kracht. De gemeenschappelijke regeling heeft tot doel het behartigen van de belangen van de gemeenten in Fryslân op de terreinen van:

- a. publieke gezondheidszorg (programma 6)
- b. brandweezorg
- c. geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
- d. rampenbestrijding en crisisbeheersing
- e. het bevorderen van de multidisciplinaire samenwerking en de coördinatie in de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- f. het in stand houden en beheren van een gemeenschappelijke meldkamer
- g. een platform voor samenwerking te zijn voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners dan wel organisaties en andere openbare lichamen.

Door de komst van de veiligheidsregio zijn er nieuwe wettelijke basisvereisten van toepassing. Burgemeester Gebben is lid van het AB van de VRF en wethouder Fokkema is voorzitter van de Bestuurscommissie Gezondheid.

Sociale werkvoorziening en NV Caparis

De wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot de Wet Sociale Werkvoorziening zijn door acht deelnemende gemeenten ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling (GR SW Fryslân). Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie, maar heeft de taken uitbesteed aan de NV Caparis. De deelnemende gemeenten zijn rechtstreeks aandeelhouder van de NV. Onze gemeente heeft hierin een belang van 7,5%.

Met de komst van de Participatiewet is instroom in de Sociale Werkvoorziening niet meer mogelijk. Hiermee vervalt op termijn het bestaansrecht van Caparis NV. Gemeenten willen geen langjarig proces van afbouw door alleen natuurlijk verloop. Daarom heeft het bestuur van de GR SW Fryslân op 5 december 2014 besloten tot een verantwoorde versnelling in de afbouw van de Sociale Werkvoorziening. Met dit bestuursbesluit is aan de werkgroep Herstructurering Sociale Werkvoorziening opdracht gegeven om met alle partijen te zoeken naar manieren waarop het besluit kan worden uitgevoerd. De bevindingen van de werkgroep zijn neergelegd in de 'Eindrapportage werkgroep Herstructurering Sociale Werkvoorziening'. Het rapport is een visiedocument waarin op hoofdlijnen is aangegeven hoe de strategische ontwikkelrichting voor de verantwoorde versnelde afbouw eruit kan zien. De rapportage is op 17 december 2015 opiniërend voorgelegd aan de raad.

Caparis heeft een onrustig 2016 gekend. Hierdoor is er weinig vooruitgang geboekt op het gebied van de herstructurering. Eind 2016 is de nieuwe Raad van Commissarissen (RvC) van start gegaan. Om het herstructureringsproces op te starten heeft de RvC een procesplan op hoofdlijnen opgesteld. De herstructurering van Caparis is een ingewikkelde en meerjarige operatie. De regie in de uitvoering ligt bij de directie van Caparis, in afstemming met de RvC.

Daarnaast vindt er periodiek afstemming plaats met de GR-gemeenten, de aandeelhouders, het bestuur van de GR en de ondernemingsraad.

Wethouder Rijpstra vertegenwoordigt onze gemeente in de GR. Wethouder Fokkema vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA van Caparis NV.

Recreatieschap De Marrekrite

De Marrekrite is een Gemeenschappelijke Regeling tussen 19 Friese gemeenten en de provincie Fryslân (deelnemers). Het budget van De Marrekrite wordt volgens een bepaalde verdeelsleutel bijeengebracht door de deelnemers. De belangrijkste taak is het beheer en onderhoud van circa 3.500 gratis aanlegplaatsen midden in de natuur en het fietsknooppuntennetwerk. De wandelknooppunten in Friesland zijn nog volop in ontwikkeling. Ook voor het beheer van deze knooppunten is de Marrekrite in beeld. In Tytsjerksteradiel hebben wij drie wandelroutes die bewegwijzerd zijn met knooppunten. Deze drie maken onderdeel uit van het wandelnetwerk binnen de stadsregio. Het onderhoud wordt de eerste vijf jaren gefinancierd vanuit de stadsregio en uitgevoerd door de Marrekrite. Vanaf 2018 gaan deze kosten naar de gemeente. De Marrekrite heeft ons geïnformeerd dat deze kosten in 2018 € 513,48 bedragen. Dit bedrag is gebaseerd op het aantal knooppunten. De Marrekrite werkt hier voorlopig mee maar op termijn verandert dit mogelijk naar een berekening op basis van kilometers. Voordat dat gebeurt worden de gemeenten daarover geïnformeerd.

De provincie wil een provinciedekkend netwerk van wandelknooppunten. De uitvoering daarvan ligt bij de Marrekrite. Met de doarpskuiertes liepen we voorop maar inmiddels is het overgrote deel van de provincie al 'belegd' met wandelknooppunten en vormen wij daarbinnen een witte vlek, terwijl we juist beschikken over het grootste aantal wandelroutes. De provincie heeft budget beschikbaar gesteld om ontbrekende stukken aan te haken. Op dit moment wordt overlegd met de marrekrite om te bekijken of de doarpskuiertes 'omgebouwd' kunnen worden naar knooppunten mits de provincie de realisatiekosten daarvan voor rekening neemt. Is dat het geval en gaan we over op knooppunten dan komen vervolgens de beheerkosten natuurlijk wel voor rekening van de gemeente. De kosten daarvan zijn op dit moment nog onbekend.

Wethouder Schippers vertegenwoordigt onze gemeente in het AB.

N.V. Afvalsturing Friesland en OLAF

Afvalsturing Friesland is een naamloze vennootschap waar bijna alle Friese gemeenten aandeelhouder van zijn. Sinds 2005 is Afvalsturing Friesland een onderdeel van Omrin. Daarnaast kent Afvalsturing Friesland een Raad van Commissarissen. Wethouder Rijpstra treedt namens Tytsjerksteradiel op als aandeelhouder. De NV Afvalsturing Friesland is feitelijk in de plaats van het Openbaar Lichaam Afvalverwijdering (OLAF) gekomen. Primaire doelstelling van de NV Afvalsturing Friesland is de verwijdering van huishoudelijk afval op efficiënte en milieuhygiënisch verantwoorde wijze. Als bedrijf heeft Afvalsturing Friesland daarnaast belangen op allerlei terreinen die met afval te maken hebben. In Harlingen is inmiddels een zogenaamde Reststoffen Energie Centrale in bedrijf. Zusterbedrijf NV Fryslân Milieu verzorgt de inzameling van afvalstoffen in ongeveer de helft van de Friese gemeenten. Onze gemeente zamelt met eigen mensen onze afvalstoffen in.

Kredietbank Nederland (KBNL)

De dienstverlening van de KBNL is gebaseerd op samenwerkingsafspraken met diverse gemeenten. De bank houdt zich bezig met financiële dienstverlening, waaronder

schuldhulpverlening en het verstrekken van leningen, aan personen die om wat voor reden dan ook niet bij een reguliere bankinstelling terecht kunnen. (Meerderjarige) inwoners van die gemeenten kunnen een beroep doen op de dienstverlening van de KBNL.

Stichting Openbare Verlichting Fryslân

De stichting Openbare Verlichting Fryslân is formeel op 12 juli 2008 opgericht door de Vereniging van Friese gemeenten op verzoek van de OV-partijen. De stichting OV Fryslân fungeert als uitvoerende dienst voor 26 Friese gemeenten en de provincie, die betrokken zijn bij de samenwerking op het gebied van openbare verlichting en inkoop van energie. Het doel van de samenwerking is het voorbereiden en doen uitvoeren van gemeenschappelijk beleid voor het beheren en in stand houden van de openbare verlichting en inkoop van energie en aanverwante producten. De samenwerking tussen de stichting en de 27 deelnemende OV-partijen is in een overeenkomst van samenwerking vastgelegd en ondertekend op 6 november 2008. Met ingang van 1 januari 2015 zijn wij officieel uitgetreden uit de Stichting voor wat betreft het beheer en onderhoud van de openbare verlichting. Wij zijn hiervoor nu aangesloten bij de NOFA gemeenten. Voor het onderdeel inkoop energie blijven wij bij de stichting.

FUMO

De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is een samenwerkingsverband van provincie, gemeenten en waterschap in Friesland. De taken liggen vooral op het terrein van vergunningen en toezicht op het terrein van milieu. De FUMO is gestart per 1 januari 2014.

Een werkgroep bestaande uit medewerkers van de DO's 8K en Td en de WM volgt de ontwikkelingen en adviseert beide college's eenduidig over beleidsmatige zaken zoals de GR, begroting en dergelijke.

Burgemeester Gebben vertegenwoordigt onze gemeente in het AB.

Werkmaatschappij 8KTD

De Werkmaatschappij 8KTD is een samenwerkingsverband op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waarbij gezamenlijk taken op het terrein van dienstverlening en bedrijfsvoering worden uitgevoerd, die leiden tot een behoud van de kwaliteit van de dienstverlening aan onze inwoners.

Burgemeester Gebben en wethouder Fokkema vertegenwoordigen onze gemeente in het DB en het gehele college is vertegenwoordigd in het AB.

Vitens

De gemeente heeft een aandelenpakket in Vitens. In verhouding van het aandelenbezit in het totale eigen vermogen is onze zeggenschap gering. Het bezit van aandelen maakt het mogelijk om onze stem indien nodig te laten horen.

Burgemeester Gebben vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.

Bank Nederlandse Gemeenten

De gemeente heeft voor het geldverkeer een bankrekening bij de Bank Nederlands Gemeenten (BNG). In die hoedanigheid neemt de gemeente deel in het aandelenkapitaal van de BNG. De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen

voor de burger. Het gemeentelijk aandelenbezit kan dan ook gezien worden als een duurzame belegging.

De BNG is een solide financiële dienstverlener, die in haar statuten het werkterrein beperkt tot vooral de overheid en woningbouwcorporaties. Mede daardoor kennen internationale ratingbureaus aan de BNG de hoogste rating voor kredietwaardigheid toe. De risico's die aan deze verbonden partij verbonden zijn, zijn daarom verwaarloosbaar.

Burgemeester Gebben vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.

4.5 Grondbeleid

Inleiding

Grond is schaars, ruimte is een breed goed. Het aanwenden van ruimte voor de één heeft direct consequenties voor het ruimtegebrek van de ander. Omdat grond en ruimte schaars zijn, heeft de overheid een taak met betrekking tot het inzetten en aanwenden van deze ruimte. Een zekere bemoeienis van de gemeente met het ruimtegebrek is logisch en wenselijk. In het grondbeleid wordt de mate van bemoeienis tot uitdrukking gebracht.

De vraag is, waarom je als gemeente zou ingrijpen in de grondmarkt en welke doelstellingen daarmee worden beoogd. In de notitie Grondbeleid, die in de raadsvergadering van mei 2015 is behandeld, wordt hier dieper op ingegaan. De doelstellingen liggen op de volgende terreinen:

- Volkshuisvesting (bijvoorbeeld het realiseren van betaalbare woningen en het realiseren van woningen voor ouderen/senioren)
- Economische zaken (bijvoorbeeld het behoud van werkgelegenheid)
- Milieu (bijvoorbeeld zorg voor de bodemkwaliteit en waterkwaliteit)
- Financiën (grondbeleid kan worden ingezet om winsten in bepaalde grondexploitaties aan te wenden voor ontwikkelingen, die verliesgevend zijn, maar die vanuit oogpunt van volkshuisvesting, economische zaken en milieu wenselijk zijn)

Daarnaast bevat het BBV kaders en regels, waaraan de inrichting en verantwoording van onder meer begroting en rekening moeten voldoen. Het grondbeleid moet volgens het BBV meer inzichtelijk worden gemaakt. Dit is om twee redenen van belang. Op de eerste plaats gezien het grote financiële belang en de risico's, die hieraan verbonden zijn en op de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen, zoals aangegeven in de programma's. Het grondbeleid kan tot extra baten, of extra lasten leiden en het grondbeleid moet het uitvoeren van programma's ondersteunen. De raad heeft dus meerdere verantwoordelijkheden en beide verantwoordelijkheden moeten door de raad goed in de gaten worden gehouden.

Op basis van de afspraken met de provincie is de volgende afbouw van structurele winstneming in de begroting 2011 en verder verwerkt.

Afbouw winstneming in 8 jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Winstneming	315.000	300.000	250.000	200.000	150.000	100.000	50.000	-

Grondbeleid was en is voor gemeenten een belangrijk instrument voor het realiseren van ruimtelijke doelstellingen voor woningbouw, bedrijventerreinen en overige voorzieningen.

Gelet op de in de Structuurvisie en Woonvisie van 2010 ingezette koerswijziging zal de gemeentelijke grondpolitiek steeds meer facilitair van karakter zijn, omdat er in beginsel buiten Burgum geen nieuwe (planmatige) dorpsuitbreidingen meer zullen volgen.

Visie grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid van onze gemeente kenmerkte zich de afgelopen decennia in belangrijke mate als een instrument voor het realiseren van ruimtelijke doelstellingen

(woningbouw; bedrijventerreinen en voorzieningen). Ten behoeve van een maximale sturing in de processen werd als uitgangspunt een actieve grondpolitiek gevoerd.

De nieuwe koers van de Structuurvisie en de Woonvisie heeft tot gevolg dat de gemeente geen planmatige dorpsuitbreidingen (buiten Burgum) meer gaat realiseren en grondaankopen voor dat doel niet meer aan de orde zullen zijn. Mocht in Burgum de beoogde dorpsuitbreiding “De Warren” realiteit worden dan is de huidige grondpositie ruim voldoende. In specifieke situaties, zoals een kleinschalige inbreiding, kan grondverwerving door de gemeente van belang zijn.

Het gemeentelijk grondbeleid is altijd faciliterend geweest ten behoeve van de realisering van de doelstellingen van relevante programma's. In de praktijk gaat het doorgaans om de realisering van woningbouw- en bedrijvenlocaties (zowel uitbreidings- als inbreidingslocaties) en locaties voor voorzieningen (bijvoorbeeld sport en recreatie). In bepaalde situaties wordt de grondpositie benut voor onder meer natuurontwikkeling, bijvoorbeeld in het kader van landinrichtingsprojecten.

Resultaat bouwgrondexploitatie

In de begroting was op basis van de afspraken met de provincie over de afbouw van de structurele winstneming een bedrag van € 100.000 meegenomen. Het werkelijk gerealiseerde resultaat bedraagt € 108.000 en is het resultaat van de verkoop van een bedrijventerrein in Sumar van een inmiddels afgewikkeld complex.

Op basis van het eerder gekozen principe van verdere risico cumulatie in de bouwgrondexploitatie is bij de begroting van 2014 vastgesteld dat de opbrengst van de jaarlijkse verkopen vanaf dat moment binnen de complexen wordt verantwoord. Dit betekent dat er pas sprake is van winstneming bij afwikkeling van een complex.

De bouwgrondexploitatie en het grondbeleid kennen een brede belangstelling in Tytsjerksteradiel, vanwege de maatschappelijke en financiële risico's en de invloed hiervan op de beleidsmogelijkheden van de gemeente. Het risicomanagement van grondexploitaties en grondposities is de laatste jaren een belangrijk item geworden.

Om de positie van de raad in zijn kaderstellende en toetsende rol binnen de bestaande informatieprocessen tussen raad en college te versterken is bij de begroting 2015 de informatievoorziening over het grondbeleid transparanter voor de raad gemaakt. Hiervoor is in deze paragraaf binnen de planning en control cyclus voor zowel de begroting als de jaarrekening een nieuwe tabel opgenomen, waarin veel informatie over de stand van zaken van de bouwgrondexploitatie voor dit moment en het meerjarenperspectief zijn opgenomen. Deze tabel draagt bij in een beter inzicht in de bouwgrondexploitatie zowel op de korte termijn als de lange termijn (meerjarenprognose).

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen het verwachte verkoopresultaat en het werkelijke verkoopresultaat toegelicht.

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarden 31 december 2016	Nog te maken kosten	Verwachte opbrengst	Indicatie winst in €	Nog te verkopen in m2	Looptijd kavels	Looptijd t/m jaar	Prognose uitgifte 2017-2020	2021 e.v.	Verwachting sc 1	sc 2	sc 3
nr.: Woningbouw												
5 Burgum West	€ (272.442)	€ 554.721	€ (518.483)	€ (236.204) winst	3.960 m2	5	2019	5	-	😊	😊	😊
22 Garyp Sanichte	€ 204.688	€ 449.890	€ (1.198.080)	€ (543.502) winst	8.966 m2	18	2025	13	5	😊	😊	😊
23 Eastermar	€ (318.432)	€ 147.451	€ -	€ (170.981) winst	- m2	-	2017	-	-	😊	😊	😊
32 Hurdegaryp It Súd II (fase 1&2)	€ 1.921.066	€ 1.312.731	€ (4.318.052)	€ (1.084.255) winst	35.329 m2	117	2025	95	22	😊	😊	😊
33 Rypsjerk De Opslach-noord	€ 133.499	€ 570.714	€ (773.320)	€ (69.107) winst	5.620 m2	17	2024	9	8	😊	😊	😊
39 Wyns	€ 72.018	€ 50.591	€ (96.425)	€ 26.184 verlies	665 m2	2	2019	2	-	😊	😊	😊
40 Suwâld (3e fase)	€ 191.289	€ 176.127	€ (414.275)	€ (46.859) winst	2.795 m2	6	2021	5	1	😊	😊	😊
43 Munein 3e fase	€ 421.326	€ 184.021	€ (668.300)	€ (62.953) winst	4.520 m2	10	2024	5	5	😊	😊	😊
44 Oentsjerk Kaetsjemuiwei	€ 858.550	€ 500.716	€ (1.437.550)	€ (78.284) winst	9.950 m2	21	2022	19	2	😊	😊	😊
47 Jistrum De Geasten	€ 187.964	€ 64.950	€ (336.400)	€ (83.486) winst	2.320 m2	4	2019	4	-	😊	😊	😊
48 Tytsjerk	€ 69.661	€ 283.558	€ (528.300)	€ (175.080) winst	2.935 m2	5	2023	4	1	😊	😊	😊
50 Sumar 2e fase	€ 173.952	€ 469.667	€ (1.158.625)	€ (515.006) winst	9.240 m2	25	2023	15	10	😊	😊	😊
	€ 3.643.138	€ 4.765.138	€ (11.447.809)	€ (3.039.533) winst	86.300 m2							
nr.: Bedrijventerreinen												
28 Hurdegaryp Rietlandsvaart-noord	€ 84.990	€ 44.130	€ (234.750)	€ (105.629) winst	3.050 m2	2	2017	2	-	😊	😊	😊
63 Oentsjerk Sanjesfjild	€ 553.388	€ 473.550	€ (1.006.725)	€ 20.214 verlies	16.395 m2	12	2022	10	2	😊	😊	😊
73 Jistrum bedrijventerrein	€ 499.712	€ 230.883	€ (723.350)	€ 7.245 verlies	9.630 m2	4	2021	3	1	😊	😊	😊
75 Burgum West bedrijventerrein	€ 813.251	€ 194.005	€ (1.099.800)	€ (92.544) winst	24.440 m2	10	2022	9	1	😊	😊	😊
79 Garyp Noord bedrijventerrein	€ 718.779	€ 1.384.747	€ (2.079.000)	€ 24.526 verlies	- m2	6	2025	2	4	😊	😊	😊
80 Centrumplan Gytsjerk	€ (364.110)	€ 1.502.561	€ (1.068.000)	€ 70.451 verlies	4.184 m2	16	2018	16	-	😊	😊	😊
81 Schalmeigebied Hurdegaryp	€ 202.818	€ 171.213	€ (262.355)	€ 111.676 verlies	1.709 m2	6	2017	6	-	😊	😊	😊
	€ 2.508.830	€ 4.001.089	€ (6.473.980)	€ 35.938 winst	59.408 m2							
	€ 6.151.968	€ 8.766.227	€ (17.921.789)	€ (3.003.595) winst	145.708 m2							
Verliesvoorziening	€ (1.405.253)											
Boekwaarde balans 31-12-2016	€ 4.746.715											

Legenda:

😊 = winstprognose

😞 = verliesprognose

😊 = kostendekkend

sc 1 scenario 1; huidige verwachting

sc 2 scenario 2; vertraging verkopen met drie jaar

sc 3 scenario 3; vertraging verkopen met vijf jaar

Strategisch grondbezit

Het strategisch grondbezit is de voorraad grond bestemd voor de langere termijn doelstellingen van het grondbeleid. In de jaarrekening is een stand van zaken opgenomen voor wat betreft het strategisch grond bezit. Met het oog op de aanstaande verkopen en wat er verder nog in de pijplijn zit kunnen we concluderen dat de omvang van het bezit significant afneemt en dat de gemiddelde boekwaarde zeer acceptabel is. Er zijn geen grote aankopen te verwachten ten behoeve van strategisch grondbezit.

Risicoreserve bouwgrondexploitatie

Een gemeente moet een passend financieel weerstandsvermogen op bouwen voor de risico's van de grondexploitatie, zoals voor fluctuaties in de ramingen als gevolg van de jaarlijkse actualisatie. Hiervoor is een deugdelijke risicoanalyse nodig die aannames bevat over bijvoorbeeld de conjuncturele ontwikkelingen om het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de grondexploitaties te bepalen.

Tot en met 2011 waren er twee reserves, die een relatie hadden met de bouwgrondexploitatie. Dit waren de reserve bouwgrondexploitatie en de reserve sociale woningbouw. In 2011 bleek, dat er geen duidelijke relatie meer lag tussen deze reserves en de risico's die wij binnen de

bouwgrondexploitatie liepen. Daarom is bij de jaarrekening 2011 aan de raad voorgesteld beide reserves op te heffen en tegelijkertijd de risicoreserve bouwgrondexploitatie in te stellen op basis van de gemaakte risico-inventarisatie. Dit met ingang van 2012 voor een bedrag van € 444.000. De reserve is bij de begroting 2014 aangevuld met € 800.000.

In het kader van een adequaat risicobeheer en ter onderbouwing van het benodigd weerstandsvermogen hebben wij diverse scenario's in het kader van de grondexploitatie beoordeeld. Op basis hiervan is destijds ten laste van de jaarrekening 2014 een verliesvoorziening getroffen, die voor een deel werd gevormd uit de hiervoor bedoelde middelen binnen de risicoreserve bouwgrondexploitatie. De verliesvoorziening bedraagt op dit moment € 1.405.000 en is toereikend om eventuele toekomstige verliezen binnen de diverse complexen te kunnen opvangen.

Het restant van de reserve blijft conform de begroting 2014 beschikbaar voor vermindering van toerekening van de kosten van voorbereiding en toezicht ten behoeve van de bouwgrondexploitatie.

4.6 Treasury

Inleiding

Treasurybeleid betekent het beheren van het geld binnen de gemeente. Dit houdt in het lenen en uitzetten van geld. Het Rijk heeft regels opgesteld over hoe gemeenten hun geld moeten beheren. Deze regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet bepaalt ook, dat gemeenten een treasurystatuut moeten hebben. Het treasurystatuut van de gemeente Tytsjerksteradiel is vastgesteld door het college van B&W op 10 maart 2015. In dit treasurystatuut staan de uitgangspunten, die de gemeente Tytsjerksteradiel hanteert voor het aantrekken en het uitzetten van geld. De Wet Fido geeft gemeenten ook concrete richtlijnen voor het beheersen van renterisico's. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum van de kortlopende schuld. Dit zijn schulden die binnen één jaar betaald moeten worden. Het Rijk wil dat gemeenten de hoogte van hun kortlopende schuld beperkt houden. Wanneer gemeenten een te groot deel van hun financieringsbehoefte regelen met kortlopende schuld, dan wordt het risico van een snelle kostentoeename bij een stijging van de rentestand te groot.

De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van de totale begrote lasten per 1 januari. Dit percentage is vastgelegd in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden.

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel bedroegen de totale begrote lasten per 1 januari 2016 € 75.531.000. Voor 2016 betekent dit een toegestane kasgeldlimiet van € 6.420.000.

De wettelijke voorschriften bieden de mogelijkheid om de kasgeldlimiet drie achtereenvolgende kwartalen te overschrijden.

Renterisiconorm

Het Rijk wil dat gemeenten het opnemen van langlopende leningen zoveel mogelijk over de jaren spreiden. Langlopende leningen zijn leningen met een looptijd langer dan één jaar. Wanneer er teveel langlopende leningen in één jaar worden opgenomen, dan kan dit een nadeel opleveren voor de gemeente wanneer de rentestand in dat jaar hoog is. Het Rijk heeft daarom de renterisiconorm ingevoerd. De hoogte van de renterisiconorm bedraagt 20% van de totale begrote lasten per 1 januari. Dit percentage is vastgelegd in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. Uit de onderstaande tabel blijkt dat in de komende jaren op basis van de huidige beschikbare gegevens inclusief de verwachte nieuw aan te trekken financiering aan de renterisiconorm wordt voldaan.

Renterisiconorm (x € 1.000)		2016	2017	2018	2019
1	Begrotingstotaal	75.531	75.291	72.627	72.331
2	Vastgesteld percentage (in wet FIDO)	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm $((1 \times 2) / 100)$	15.106	15.058	14.526	14.466
4	Aflossingen	1.852	5.483	10.930	1.674
5	Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	13.254	9.575	3.596	12.792

Leningen

Voor de volledigheid is hieronder relevant cijfermateriaal opgenomen met betrekking tot uitgezette en opgenomen leningen.

Tabel 1 : Opgenomen kortlopende leningen

Datum	Periode	Bedrag	Rentepercentage
4 februari 2016	1 maand	€ 1.500.000	-0,15%
1 maart 2016	1 maand	€ 2.000.000	-0,20%

Uitgezette kortlopende leningen

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het nu demissionaire kabinet was de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun openbare taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overvloedige middelen – aanhouden in de schatkist. Per 31-12-2016 was dit voor ons een bedrag van € 197.000.

Opgenomen langlopende leningen

In 2016 zijn er geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken.

Tabel 2 : Overzicht opgenomen langlopende leningen (excl. woningbouw)

Schuld per 1-1-2016	Schuld per 31-12-2016	Rentepercentage
544.536	363.024	0,17
133.445	133.445	0,00
1.920.000	1.800.000	3,86
2.720.000	2.560.000	4,46
2.160.000	2.040.000	4,85
8.640.000	8.160.000	4,95
2.880.000	2.720.000	5,00
3.040.000	2.880.000	4,77
2.520.000	2.400.000	4,70
2.640.000	2.520.000	3,20
2.300.000	2.200.000	3,02
2.400.000	2.300.000	2,73

Uitgezette leningen gemeenteambtenaren

Het saldo aan uitgezette hypotheke bedraagt op:

- 31-12-2015 : € 5.155.962
- 31-12-2016 : € 4.527.983

Schatkistbankieren

Vanaf december 2013 zijn gemeenten verplicht hun eventuele overtollige tegoeden aan te houden in de Nederlandse schatkist. Dit zogenaamde “schatkistbankieren” heeft een verlagend effect op de Nederlandse EMU-schuld. Om efficiencyredenen is het daarbij toegestaan een relatief gering bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist te houden. Dit bedrag, het zogenaamde drempelbedrag, bedraagt voor onze gemeente in 2016 € 577.000. Het gemiddelde tegoed van de gemeente over een kwartaal mag niet hoger zijn dan deze drempel.

Onderstaande tabel toont het gemiddelde tegoed over de vier kwartalen:

Gemiddelde tegoed	Saldo
Kwartaal 1	-5.030.000
Kwartaal 2	86.000
Kwartaal 3	-237.000
Kwartaal 4	649.000
Gemiddeld	-1.133.000

Wet houdbaarheid Overheidsfinanciën (HOF)

Door kortdurende pieken in de tegoeden van de gemeente bij de Bank Nederlandse Gemeenten tijdelijk af te romen naar de schatkist is het gemiddeld tegoed ruim binnen de drempel gebleven.

Nederland moet zijn begrotingstekort terugdringen. Daar zijn de Rijksoverheid en de decentrale overheden samen verantwoordelijk voor. In het Financieel Akkoord van januari 2013 is afgesproken hoeveel tekort de decentrale overheden mogen hebben.

In Europa zijn regels afgesproken over de overheidsfinanciën. Deze begrotingsregels bepalen de normen voor het begrotingstekort (EMU-saldo) en de overheidsschuld (EMU-schuld). De regels gelden ook voor de decentrale overheden.

Deze regels zijn verankerd in Nederland met de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF). De wet is op 1 januari 2014 in werking getreden in Nederland.

4.7 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Dit is van belang voor de integrale afweging tussen enerzijds beleid en anderzijds inkomsten. Ook wordt weergegeven welk beleid de gemeente in 2016 heeft gevoerd ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijschelding hiervan.

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De heffingen worden voor het grootste deel opgebracht door burgers. In het jaar 2016 is 19,9% van de totale inkomsten van de gemeente Tytsjerksteradiel afkomstig uit lokale heffingen.

Lokale heffingen	Begroting 2016	Rekening 2016	Verschil	
Onroerende zaakbelasting	7.562.000	7.471.000	-91.000	N
Afvalstoffenheffing	2.061.000	2.058.000	-3.000	N
Rioolheffing	2.425.000	2.404.000	-21.000	N
Precariobelasting	2.767.000	3.159.000	392.000	V
Reinigingsrechten	160.000	140.000	-20.000	N
Bouwleges	46.000	44.000	-2.000	N
Toeristenbelasting	281.000	283.000	2.000	V
Reclamebelasting	46.000	44.000	-2.000	N
Leges burgerzaken	312.000	328.000	16.000	V
Begrafenisrechten	15.000	14.000	-1.000	N
Secretarieleges	2.000	1.000	-1.000	N
Marktgeld en staangeld kermissen	9.000	7.000	-2.000	N
Leges historisch onderzoek	2.000	1.000	-1.000	N
Totaal heffingen	15.688.000	15.954.000	266.000	V

Uitgangspunten leges- en tarievenbeleid

Voor de jaarrekening zijn de ongewijzigde uitgangspunten van de programmabegroting 2016 gehanteerd. Hiervoor verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale heffingen van de begroting.

Opbrengst lokale heffingen

Onroerende ZaakBelasting (OZB)

De onroerende zaakbelasting (OZB) genereert de hoogste belastingopbrengst. De OZB kan gesplitst worden in een eigenarenbelasting en een gebruikersbelasting. De gebruikersbelasting voor woningen is met ingang van 2006 door de regering afgeschaft.

De gemeente bepaalt het bedrag dat de belastingplichtigen moeten betalen op basis van de waarde van de onroerende zaak. In 2016 was voor de OZB de waarde van de onroerende zaak op waardepeildatum 1 januari 2015 de basis voor de aanslag OZB.

Onderstaande tabel geeft de OZB-tarieven voor 2016 weer zoals deze zijn vastgesteld door de raad op 17 december 2015.

Tarieven OZB (percentage van de waarde)	2016
Woningen	
• Gebruikers	-
• Eigenaren	0,2129%
Niet-woningen	
• Gebruikers	0,2593%
• Eigenaren	0,2947%

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt geheven van alle huishoudens als dekking in de kosten van het ophalen van het huishoudelijk afval (een wettelijk verplichte taak). Het is een algemene heffing. Dat wil zeggen, dat elke huishouding afvalstoffenheffing betaalt, ook al zou men beweren dat men niet gebruik maakt van de dienstverlening van de gemeente.

Onderstaande tabel geeft de tarieven voor de afvalstoffenheffing voor 2016 weer zoals deze zijn vastgesteld door de raad op 17 december 2015.

Tarieven afvalstoffenheffing	2016	2015	Mutatie t.o.v. 2015
Eenpersoonshuishouden	€ 121,20	€ 120,00	0,7%
Meerpersoonshuishouden	€ 172,80	€ 171,60	1,0%

De werkelijke kosten van de afvalinzameling bedroegen in 2016 € 2.778.000 De opbrengsten bedroegen € 2.778.000 Hiermee bedroeg de kostendekkendheid in werkelijkheid 100%.

Rioolheffing

De gemeente heeft zelf een grote mate van beleidsvrijheid om de heffingsmaatstaf en belastingplichtige voor de rioolheffing te bepalen. Voor het tarievenbeleid zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- Heffing op basis van vaste tarieven bij gebruiker en eigenaar.
- Voor gebruikers een differentiatie in tarief tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in de verhouding 70:100 (conform de verhouding afvalstoffenheffing).
- De kostendekkendheid van rioolheffing stellen op 100%.
- Basisheffing voor alle percelen.

De werkelijke kosten van riolering bedroegen in 2016 € 2.224.000. De opbrengsten bedroegen € 2.459.000 Hiermee bedroeg de kostendekkendheid in werkelijkheid 110%.

Onderstaande tabel geeft de tarieven voor de rioolheffing voor 2016 weer zoals deze zijn vastgesteld door de raad op 17 december 2015.

	2016	2015	Vershil in %
Niet aangesloten percelen	€ 55,20	€ 54,00	2,2%
Eigenaar/bewoner			
Eenpersoonshuishouden	€ 158,40	€ 154,20	2,7%
Meerpersoonshuishouden	€ 177,60	€ 172,80	2,8%
Huurder			
Eenpersoonshuishouden	€ 99,60	€ 97,20	2,5%
Meerpersoonshuishouden	€ 118,80	€ 115,80	2,6%
Bedrijf	€ 209,40	€ 203,40	2,9%

Toeristenbelasting

Het tarief van de toeristenbelasting bedroeg in 2016 € 1,00.

Reclamebelasting

De raad heeft in zijn vergadering van 19 december 2013 besloten tot het invoeren van een reclamebelasting waarbij de opbrengsten gebruikt zullen worden om een ondernemersfonds te voeden. Het doel van dit fonds is om het de ondernemers mogelijk te maken in het centrum promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek.

De grondslag voor de reclamebelasting is een vast bedrag van € 75 per object en een flexibel bedrag van €1,90 per € 1000 van de WOZ-waarde (niet-woningen).

Het is mogelijk om jaarlijkse een tariefcorrectie van het flexibele bedrag in relatie tot de ontwikkeling van de WOZ-waarde ten behoeve van een financieel stabiel fonds door te voeren.

De werkelijke opbrengst reclamebelasting bedroeg in 2016 € 44.000. Dit is gestort in de voorziening ondernemersfonds. Vanuit de voorziening is in 2016 een voorschotbijdrage aan de Stichting Ondernemersfonds Burgum uitgekeerd van € 35.000.

Precariobelasting

Op basis van de door de raad vastgestelde verordening op de heffing en invordering van precariobelasting (raad 9 oktober 2014) zijn in 2016 aanslagen opgelegd aan Stedin (2014, 2015 en 2016), Vitens (2016; vanaf 1 juli), Tennet (2016) en Liander (2016).

Het tarief bedraagt € 2,50 per strekkende meter aan leidingen.

Zowel Stedin als Tennet hebben geen bezwaar ingediend tegen de opgelegde aanslagen. Daardoor zijn de aanslagen voor deze bedrijven onherroepelijk geworden. Dat betekent dat op grond van de besluitvorming 2014 de opbrengsten precariobelasting van Stedin en Tennet kunnen worden overgeheveld naar de reserve precariobelasting.

Een overzicht van de ontvangen bedragen en verantwoording hiervan in de voorziening en reserve per 31 december 2016 is in onderstaande tabel opgenomen.

Bedrijf	Jaar van aanslag	Verwerkt in jaar	Voorziening	Reserve
Tennet	2014	2015		4.000
Tennet	2015	2015		24.000
Tennet	2016	2016		24.000
Liander	2014	2015	239.000	
Liander	2015	2015	1.428.000	
Liander	2016	2016	1.428.000	
Stedin	2014	2016		98.000
Stedin	2015	2016		583.000
Stedin	2016	2016		583.000
Vitens	2016	2016	444.000	
Totaal			3.539.000	1.316.000

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de invorderingswet is voldaan.

Kwijtschelding	2016	2015
Aantal toegewezen aanvragen	489	503
Aantal afgewezen aanvragen	219	128
Totaal aantal aanvragen	708	631
Automatische kwijtschelding	226	279
Toekenning op aanvraag (volledig)	179	134
Toekenning op aanvraag (gedeeltelijk)	84	90
Totaal aantal kwijtscheldingen	489	503
Kwijtgescholden belastingbedragen	120.000	114.000

Bijlagen

5.1 Gedetailleerd overzicht bestemming resultaat

Saldo van de rekening van baten en lasten				1.400.301,10
Reserves programma:	Begroting	Jaarrekening	Temp./vrijval	
	-235.380,00	-131.535,00	103.845,00	
	-1.323.210,00	-395.189,53	928.020,47	
	-114.162,00	0,00	114.162,00	
	-109.228,00	0,00	109.228,00	
	-9.836,00	-9.836,00	0,00	
	-1.668.888,00	90.223,13	1.759.111,13	
	1.275.928,00	1.275.927,60	-0,40	
Saldo reserves	-2.184.776,00	829.590,20	3.014.366,20	
Saldo mutaties reserves (jaarrekening)				829.590,20
Resultaat van de rekening van baten en lasten				570.710,90

Vrij te bestemmen resultaat		-
Bestemming vrij te bestemmen saldo		
Storting in Algemene reserve	570.710,90	
Totaal bestemming		570.710,90
Saldo na bestemming		-

Nadere toelichting:

Doordat op grond van de BBV de bijdragen van reserves niet in het resultaat voor bestemming zijn opgenomen, maar de kosten van de projecten die een bijdrage uit de reserves krijgen wel, kan hier een nadelig resultaat ontstaan. Voor de jaarrekening 2016 betekent dit dat er per saldo € 1.414.945,45 aan voordelen in het resultaat voor bestemming is opgenomen, waarna nog mutaties plaatsvinden uit de reserves. Hierdoor ontstaat uiteindelijk een positief resultaat van € 570.710,90 na bestemming.

Vrijval:

Vrijval ontstaat doordat projecten niet doorgaan of dat de kosten lager uitvallen. De niet benutte reserves worden opgeheven en worden overgeheveld naar de algemene reserve. De niet benutte gedeelten worden, als het niet de algemene reserve betreft, overgeheveld naar de algemene reserve.

Prog. 3 GVVP algemeen	€	6.000 N
Prog. 3 Hoofdinfrastructuur	€	276.000 N
Prog. 3 Bermerftoegangswegen	€	153.000 N

Temporisering:

Doordat de uitvoering van projecten niet (geheel) volgens planning plaatsvindt in het rekeningjaar, maar in het jaar daarop of later, ontstaan er als gevolg van temporisering voordelen/nadelen in de exploitatie en nadelen/voordelen op het onderdeel mutaties in de reserves (product 980.01). Om de benodigde stortingen in/onttrekkingen uit de reserves in het volgende jaar plaats te laten vinden is een besluit van de raad nodig.

Prog. 1 Bijdrage Culturele Hoofdstad 2018	€	18.000 N
Prog. 1 Bijdrage klanttevredenheidsonderzoek	€	3.000 N
Prog. 1 Bijdrage samenwerking met Achtkarspelen	€	13.000 N
Prog. 3 Economische structuur Skûlenboarch	€	262.000 N
Prog. 3 Kansen in kernen	€	308.000 N
Prog. 3 Opbrengst grondruil De Klinze	€	78.000 V
Prog. 4 Plattelandsvernieuwing	€	24.000 N
Prog. 4 Bijdrage Alde paden, nije wegen	€	24.000 N
Prog. 4 Glasvezelnetwerk	€	66.000 N
Prog. 6 Verbouw Kiehool	€	64.000 N
Prog. 6 Vijversburg bijdrage	€	45.000 N
Prog. 10 Gebiedsontwikkeling Zuid en midden	€	1.188.000 N
Prog. 10 Landinrichting Bûtenfjild	€	31.000 N
Prog. 10 Bijdrage risicoreserve bouwgrondexploitatie	€	244.000 N
Prog. 10 Landinrichting Alde Feanen	€	2.000 N
Prog. 10 Bijdrage waterfront Burgum	€	294.000 N
Prog. 11 Sociaal flankerend personeelsbeleid	€	34.000 N
Prog. 11 Bijdrage KCC	€	70.000 N

5.2 Totaaloverzicht reserves en voorzieningen

		1-1-2016	Vermeer- dering	Vermin- dering	31-12- 2016
Algemene reserve					
2.00.00	Algemene reserve	18.418	385	323	18.480
Totaal Algemene reserve		18.418	385	323	18.480
Bestemmingsreserves					
2.10.00	Res. plattelandsvernieuwing	24			24
2.10.01	Res. Culturele hoofdstad	99		34	65
2.10.02	Res. pensioenen wethouders	1.959		98	1.861
2.10.03	Res. kansen in kernen	2.539	160	302	2.397
2.10.04	Res. Sociaal flankerend personeelsbeleid	267	128	168	277
2.10.05	Risicoreserve grondexploitatie	360			360
2.10.07	Res. overlopende posten	26			26
2.10.08	Res. precariobelasting	-	1.316		1.316
Totaal bestemmingsreserves		5.274	1.604	602	6.276
Resultaat na bestemming					
2.10.06	Onverdeeld rekeningsaldo	235	585	235	585
Totaal resultaat na bestemming		235	585	235	585
Totaal reserves		23.927	2.574	1.160	25.341
Voorzieningen					
3.00.01	Voorz. spaarvariant ADV	35			35
3.00.06	Voorz. APPA	1.524	134		1.658
3.00.21	Voorz. personeelsfeest	6	6		12
3.00.27	Voorz. schadeloosstelling Gytsjerk	58			58
3.0028	Voorz. bindingsgelden	-	10	6	4
	Onzekere verplichtingen (BBV art. 44.1.a)	1.623	150	6	1.767
3.00.00	Voorz. afwikkeling schades	7		11	-4
3.00.10	Voorz. afgewikkelde complexen	66		10	56
3.00.26	Voorz. MEGA-home	300		300	-
3.00.29	Voorz. precariobelasting	1.696	1.871	28	3.539
	Risicovoorzieningen (BBV art. 44.1.b)	2.069	1.871	349	3.591
3.00.02	Voorz. onderhoud onderwijshuisvesting	17		14	3
3.00.03	Voorz. onderhoud gemeentehuis	57	100	104	53
3.00.04	Voorz. onderwijshuisvesting leerlingen AZC	2		2	-
3.00.05	Voorz. sportvelden	69	43	60	52
3.00.09	Voorz. inrichting rondom sportterreinen	45	10	35	20
3.00.11	Voorz. onderhoud wegen	345	240	3	582
3.00.13	Voorz. lichtmasten	131	119	22	228
3.00.14	Voorz. baggeren	486	166	584	68
3.00.15	Voorz. taxaties opstallen en inventaris	16			16
3.00.16	Voorz. onderhoud bruggen	9	4		13
3.00.17	Voorz. dorpshuizen	23	17	1	39
3.00.18	Voorz. onderhoud sportgebouwen	78	131	151	58
3.00.19	Voorz. onderhoud welzijnsgebouwen	74	85	68	91
3.00.20	Voorz. riolering	566	264		830
3.00.22	Voorz. havens	12	9	13	8
3.00.23	Voorz. woningen en garageboxen	13	8	1	20
3.00.24	Voorz. gebouwen buitendienst	74	28	13	89
	Onderhoudsvoorzieningen (BBV art. 44.1.c)	2.015	1.224	1.071	2.168

3.00.04	Voorz. onderwijshuisvesting leerlingen AZC (OHBA)	575			575
3.00.10	Voorz. aktieplan verkeersveiligheid	4	7	5	6
3.00.25	Voorz. onderondernemersfonds	19	44	35	28
	Voorz. ivm van derden verkr. midd. (BBV art. 44.2)	598	51	40	609
Totaal voorzieningen		6.306	3.296	1.466	8.135
Totaal reserves en voorzieningen		30.233	5.870	2626	33.476
Voorzieningen elders belegd					
3.00.07	Voorz. bestuurscommissie Mr. Frankeskoalle	63	63	63	63
3.00.08	Voorz. vermogen Mr. Frankeskoalle	261	287	261	287
Totaal voorzieningen elders belegd		324	350	324	350
Totaal voorzieningen inclusief elders belegd		6.630	3.646	1.790	8.484
Totaal reserves en voorzieningen inclusief elders belegd		30.577	6.220	2.950	33.826

5.3 Integriteit

Bij de jaarstukken leggen wij u een rapportage voor over het gevoerde integriteitsbeleid in 2016.

Algemeen

In 2014 zijn de missie, visie en kernwaarden vastgesteld voor de werkmaatschappij 8KTD. Deze kunnen worden weergegeven in één woord: VISIE (Vertrouwen, Integer, Samenwerken, Innovatief en Eigenheid). Integer werken is dus zowel voor de dragende organisatie van Tytsjerksteradiel als de werkmaatschappij 8KTD een absolute basiswaarde.

In 2016 is gezamenlijk beleid vastgesteld voor de ambtelijke organisaties en is door het college en het DB van de werkmaatschappij een Gedragscode vastgesteld. Daarnaast is specifiek aandacht besteed aan de meldingsprocedure van integriteitsschendingen. Hiervoor is een regeling opgesteld, zowel voor het melden van een vermoeden van een integriteitsschending, als voor de vertrouwenspersonen. Daarnaast zijn de vacatures voor interne en externe vertrouwenspersoon voor de ambtelijke organisatie vervuld.

Afleggen ambtseed/-belofte

Voor ambtenaren die vanaf 1 maart 2006 bij de gemeente in dienst zijn gekomen is het afleggen van de ambtseed of ambtsbelofte via een wetswijziging in de Ambtenarenwet verplicht gesteld. In 2016 zijn er geen medewerkers geweest die de eed of belofte hebben afgelegd. In 2017 wordt dit ingehaald, de eerste sessie is reeds geweest.

Nevenfuncties

De nevenfuncties zijn te vinden op de gemeentelijke website, deze lijst wordt actueel gehouden.

Meldingen schending integriteit

In 2016 zijn er geen integriteitsschendingen gemeld.

5.4 Dienstverlening

De basis voor onze dienstverlening is het dienstverleningsconcept 2.0 dat in 2013 samen met Achtkarspelen is opgesteld en vastgesteld. Hierin zijn de volgende uitgangspunten vastgelegd:

- We hanteren drie afhandelingsniveaus voor producten: de frontoffice omvat een 1e en een 2e lijn, de backoffice omvat de 3e lijn.
- Welke taken waar binnen die afhandelingsniveaus worden afgehandeld hangt af van de complexiteit, de interpretatiebehoefte en tijd
- De frontoffice voert altijd regie over het proces van de aanvraag
- Producten worden zoveel mogelijk digitaal aangeboden en afgehandeld
- Persoonlijk contact met de klant vindt plaats indien gewenst of vereist
- Het werken op afspraak wordt verder uitgebreid
- En we vinden klanttevredenheid erg belangrijk en hebben daar onder de noemer hostmanship aandacht voor.

Telefonische bereikbaarheid

De bereikbaarheid is conform de streefwaarde: 95% van de telefoontjes werd direct beantwoord. Er is een groei in het aantal telefoontjes dat binnen 30 seconden wordt opgenomen.

Digitale dienstverlening

Het aantal bezoekers aan de gemeentelijke website is gegroeid; omdat inwoners daar een aantal zaken direct kan regelen, is een telefoontje naar het gemeentehuis niet altijd meer nodig (van 96.088 in 2015 naar 90.752 in 2016). Zo werd bijvoorbeeld 72% van de verhuizingen digitaal doorgegeven.

Bezoek aan het gemeentehuis

Vorbereidingen zijn getroffen om de burger te faciliteren voor het maken van een afspraak bij een balie bezoek. In 2017 wordt dit operationeel.

Servicenormen

De afspraak is dat de gemeente direct een antwoord geeft op de gestelde vraag van de burger. Als dat niet lukt neemt de medewerker in elk geval binnen 24 uur contact op met de burger. Het is niet gelukt de voorgenomen nulmeting in 2016 uit te voeren, dat gaan we in 2017 doen.

Digitale dienstverlening

In de begroting hebben we ons ten doel gesteld om meer diensten digitaal aan de burger aan te bieden. We zijn daar minder ver mee dan we wilden. De ICT-voorzieningen die ervoor nodig zijn, zijn nog niet ver genoeg ontwikkeld.

Informatie beheer.

- Bij de inrichting volgen we de landelijke opzet en standaarden (Het gemeentelijk fundament, de GEMMA-architectuur)
- We gaan zaakgericht werken en gaan gebruik maken van daarvoor benodigde informatiesystemen
- 8K en Td gaan gezamenlijk dezelfde software inzetten voor front- en midoffice

- 8K en Td gaan software waar mogelijk harmoniseren

Alle acties in het kader van dienstverlening en ICT zijn in gezamenlijkheid opgepakt en uitgewerkt. ICT is randvoorwaardelijk voor een verdere ontwikkeling van de dienstverlening, maar ook voor de inrichting van de backoffice. Dit vraagt de nodige aandacht waar het de inrichting en gebruik van gezamenlijke systemen betreft, maar ook informatiebeveiliging en privacywetgeving zijn belangrijke thema's waar in toenemende mate rekening mee moet worden gehouden. In 2016 is de implementatie van het gezamenlijk aangeschafte applicatielandschap van Centric grotendeels afgerond.

5.5 Burgerparticipatie

Vanaf 2015 zijn diverse ontwikkelingen in gang gezet. Zo is de klankbordgroep sociaal domein van de raad in de loop van 2016 getransformeerd van klankbordgroep sociaal domein naar kanteling in algemene zin. Vanuit deze klankbordgroep zijn een viertal informatieve avonden belegd, om de impact van alle maatschappelijke en wettelijke veranderingen in verschillende werkvormen te bespreken.

Intern organisatorisch is er een 'taskforce-team' tot stand gekomen. Dit team heeft naast een training voor beleidsambtenaren rond 'gekanteld werken' ook een viertal brede bijeenkomsten georganiseerd. Ambtenaren hebben vanuit verschillende invalshoeken kennis kunnen nemen wat alle veranderingen op het gemeentelijk en persoonlijke handelen betekent. Dat alle veranderingen naast organisatorische impact, ook van invloed is op kennis en competenties van medewerkers is in deze bijeenkomsten ook duidelijk geworden. Deze (leer)ervaringen zijn gedeeld met het A&O-fonds, waardoor er ook een intensieve samenwerking met de Noordelijke Hogeschool is ontstaan. Deze samenwerking is er niet alleen op gericht geweest om 'nieuwe kennis' in huis te halen, maar ook om de opleidingen te laten ervaren wat dit betekent voor hun eigen curriculum. Vanuit dit laatste is in het sociaal domein een atelier WMO-werkplaats ontstaan. De ervaringen en kennis die daar is vergaard en uitgewisseld, heeft tot een belangrijke bijdrage aan het functioneren van de dorpen- en jeugdteams geleid. Tevens is in de tussentijd het onderzoek gestart vanuit Universiteit Twente om de professionals in de dorpentteams te ondersteunen bij het vergroten van de zelfredzaamheid van burgers. Hierbij worden een aantal cliënten die 'langdurig' zorg nodig hebben gemonitord met het doel om hun zelfredzaamheid te vergroten.

Om de maatschappelijke meerwaarde en resultaten van 'gekantelde initiatieven' in beeld te brengen zijn een aantal burgerinitiatieven onder de loep genomen en bekeken wat zij niet alleen sociaal maatschappelijk betekenen, maar ook wat zij vanuit het oogpunt van de gemeente aan besparingen kunnen betekenen. Deze onderzoeken zijn ook een opstap naar ontwikkelingen rond een andere wijze van begroten.

Dat alle maatschappelijke ontwikkelingen ook een andere kijk op democratische waarden vraagt is duidelijk geworden bij het doorspreken van initiatieven als Aldtsjerk Foarut en later bij de Friese Dorpentop. Onze gemeente heeft aan de Friese Dorpentop meegewerkt en de gebruikte methodiek is later ook in wat beperktere versies in raads- en burgerbijeenkomsten rond de 'nieuwe omgevingswet' toegepast.

Inmiddels groeit het aantal burgerinitiatieven nog steeds en door de faciliterende rol van de gemeente ziet het er ook naar uit dat veel van deze initiatieven niet alleen een bijdrage leveren aan de 'duurzaamheid', maar ook dat ze in tijd een duurzame bijdrage leveren. Empowerment van de burgers krijgt steeds meer vorm en aandacht en de activiteiten die op dat vlak zijn ingezet en ontwikkeld beginnen steeds meer vruchten af te werpen.

Burgerparticipatie is inmiddels een begrip wat niet meer valt weg te denken in het doen en laten van alle gemeentelijke activiteiten.

5.6 Informatieveiligheid

In het kader van de samenwerking met Achtkarspelen is volgens afspraak een gezamenlijk beleid voor informatiebeveiliging opgesteld, op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). Dit beleid is door beide colleges (8K en TD) vastgesteld. De uitwerking is voor een groot deel al klaar en zal in 2017 worden afgerond. Een belangrijk deel van de werkzaamheden zit in de aanpassing van de beschrijvingen. Het oude Handboek Informatiebeveiliging is vervangen door een Informatie Security Management Systeem (ISMS) met losse documenten per onderwerp. Dit ondersteunt het beheer van de verschillende documenten en bewaakt de samenhang. Bij de aanpassing van de hierbij geleverde voorbeelddocumenten wordt meteen gekeken naar afstemming van de werkwijze tussen de organisaties.

Per 1-1-2016 is de Meldplicht Datalekken van kracht. Er is een procedure voor het melden van Datalekken aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). In 2016 hebben we geen datalek gehad. In 2017 hebben we met 2 datalekken te maken gehad bij externe organisaties in het Sociaal Domein. Omdat hierbij burgers uit onze gemeente getroffen waren, was de gemeente meldingsplichtig. Deze organisaties hebben maatregelen genomen om nieuwe datalekken te voorkomen. Zelf proberen we ook datalekken te voorkomen, door het aanbieden van beveiligde (versleutelde) mail. De planning is dat dit voor 1 mei 2017 in gebruik is.

In verband met de nieuwe Europese privacywetgeving (Algemene Verordening Gegevensbescherming of AVG) krijgen we per 28 mei 2018 te maken met strengere regels. Op dit moment zijn we druk bezig met de voorbereidingen. Een onderdeel daarbij is de aanwijzing van een Functionaris Gegevensbescherming (FG). Deze zal zich samen met de CISO (beveiligingsfunctionaris) onder andere bezighouden met (het voorkomen van) datalekken.

Uit het jaarlijkse onderzoek blijkt dat we aan de gestelde eisen voldoen. De rapportage over 2016 is aan college en raad gezonden.

De audit voor websites met DigiD voor 2016 is op aanwijzing van het ministerie van BZK in april 2017 uitgevoerd. Voor Suwinet voldoen we ook aan de eisen. Dit loopt via Achtkarspelen.